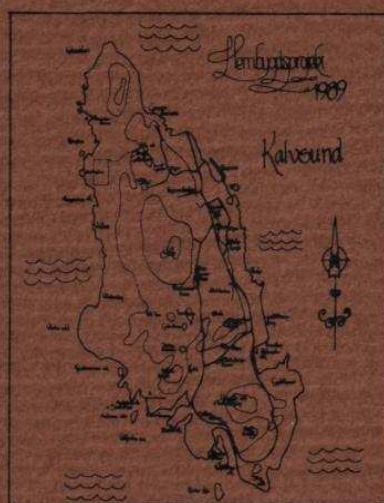

DELRAPPORT 5 (10)

Lembbyggsprojekt 1989

ÖCKERÖARNAS HISTORIA

Kalvsund

öns historia

MATERIALET ÄR INSAMLAT OCH NEDTECKNAT AV DELTAGARE
I STUDIECIRKLAR UTGIVET AV KULTURNÄMNDEN
I ÖCKERÖ KOMMUN I SAMARBETE MED
STUDIEFÖRBUNDET VUXENSKOLAN

Kalvsunds historia

från 1984 och bakåt i tiden

Innehåll

Introduktion	5
Kalvsunds sevärdheter	9
Kalvsunds municipalsamhälle	15
Historia	22
Min hembygd.....	24
Befolkningen	29
Bebyggelsen	37
Skolan	45
Begravning	52
Bröllop	57
Brunnar och dammar	59
Vatten och avlopp	60
Lots och tull	61
Kommunikationer	68
Post	74
Telefon.....	76
Brandförsvaret	79
Affärer	81
Nordiska Handelsbanken	93
Salterier och trankokerier	94
Fiskebåtar på Kalvsund	115
Varvet	128
Nätimpregnering.....	129
Stormar	131
En förlisning	132
Kalvsund under kriget	133
Badgästliv	139
Biblioteket	163
Fritidsgården	164
Kalvsunds idrottsförening	167
Kalvsunds Rödakorskrets	170
Kalvsunds Missionsförsamling.....	175
Kalvsunds Fria Församling.....	179
Brev	180

Introduktion

Under ett antal år har några personer samlats då och då i en cirkel för att försöka få en del av Kalvsunds historia på pränt. I första hand har vi koncentrerat oss på den tid, som går att minnas av några utav oss. Det är inte helt säkert att allt är sanning, då den ena personen minns annorlunda än den andra. Även i böcker finner man uppgifter som inte stämmer med varandra. Säkert fanns det också mycket mera att berätta, om flera hade bidragit. Nu rör sig berättelserna kring de medverkandes minnen.

Från början deltog så många att vi fick dela oss i två lag, men en efter en har slutat, och den sista trogna skaran bestod av: Krister Larsson, Sigurd Johansson, Arnold Olsson, Hebbe och Ulla Reuterskjöld, Gunhild Larsén, Margareta och Ove Johansson, Edith Johansson samt Eivor och Morgan Olsson.

Vi har hämtat uppgifter ur Odenviks bok om Öckerö kommun, ur tidskriften Turisten, från Landsarkivet och Lotsarkivet, men det mesta är minnen.

I avsnittet om badgäster medverkade under 5 sammankomster följande: Verner och Gullan Tuveesson, Rolf och Gullbritt Tollart, Solveig Bunnred, Pelle Eklund, Karin och Ivan Persson, Gunhild Larsén, Ann-Christin Larsson, Claes och May Danelius, Sigurd Johansson, Arnold Olsson samt Eivor och Morgan Olsson.

Det är vår förhoppning att denna bok skall inspirera någon att forska vidare, och få reda på mera om Kalvsund från äldre tider.

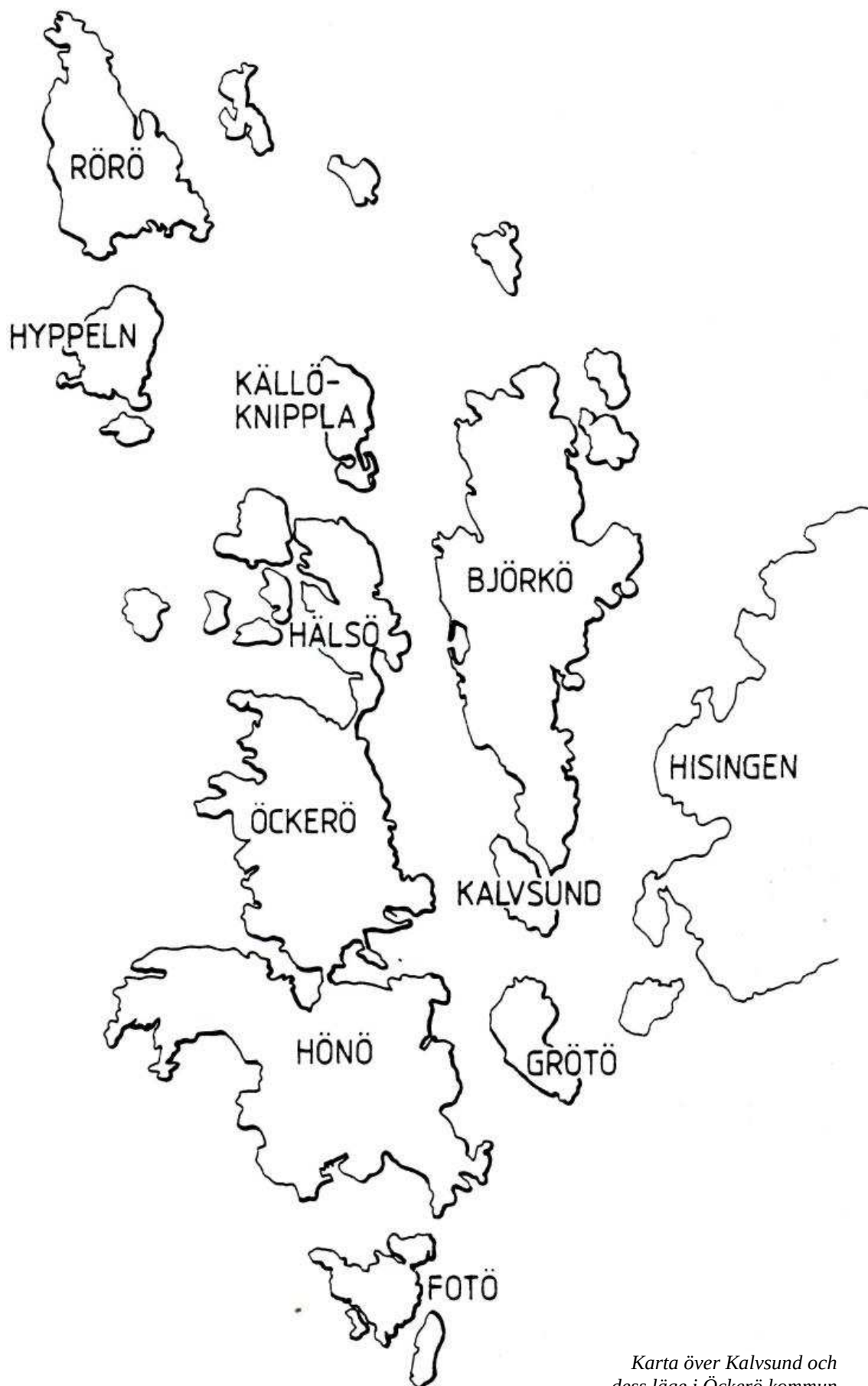
DELTAGARE I KURSEN

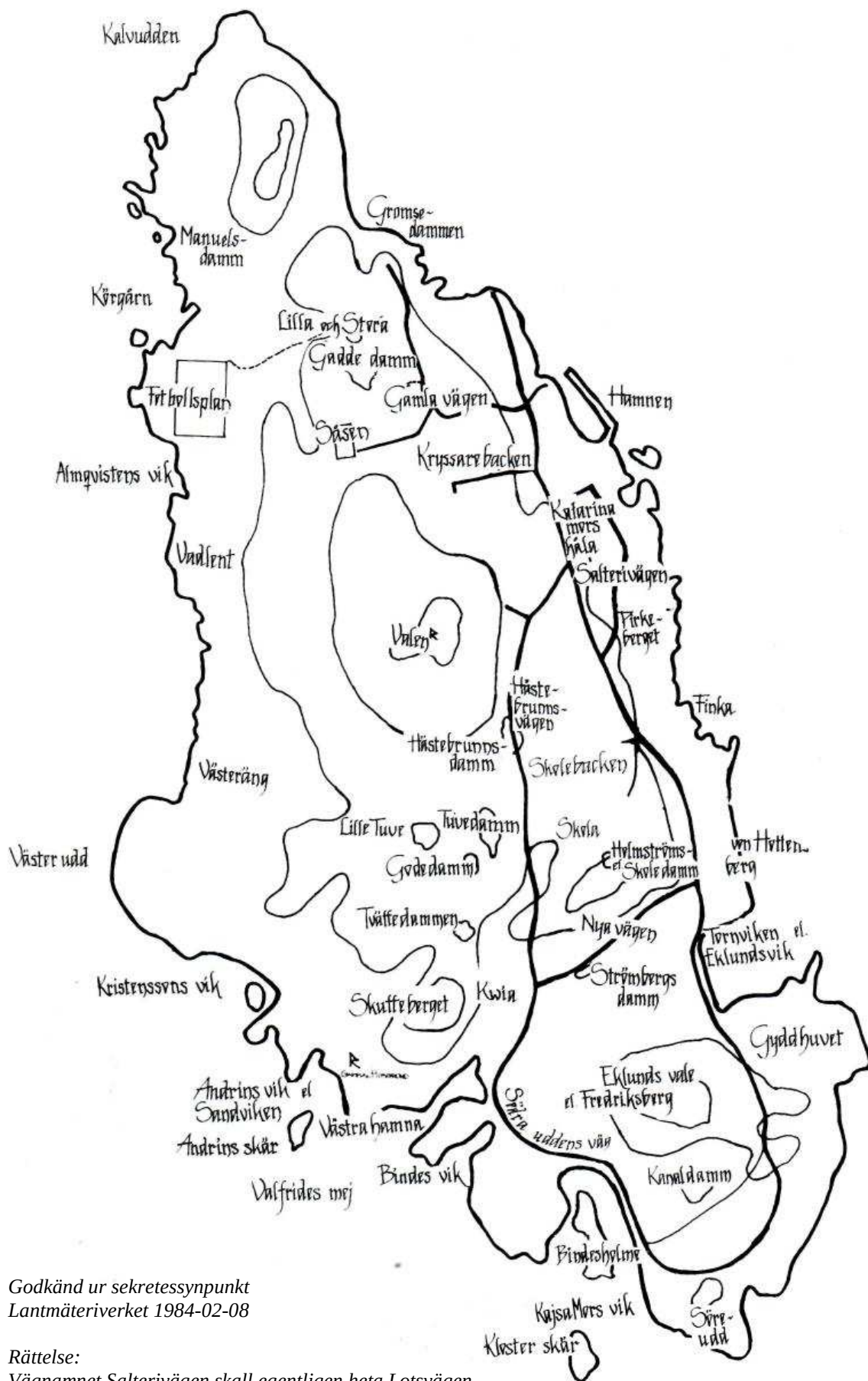
Sigurd Johansson, Eivor Olsson och Morgan Olsson

*1. Edith Johansson, 2. Krister Larsson, 3. Sigurd Johansson, 4. Eivor Olsson, 5. Morgan Olsson,
6. Gunhild Larsén, 7. Arnold Olsson*

*Karta över Kalvsund och
dess läge i Öckerö kommun*

Kalvsunds sevärdheter

Kalvsunds egen profil och stora sevärdhet är utkikstornet. Det är ett sjömärke, en båk, uppförd på öns högsta topp, "Valen" kallad. Den uppfördes i trä 1844 och förstärktes 1864. Järnkonstruktionen gjordes av en man från Hälsö som hette Benjaminsson. 1903 blåste trävirket ner, men byggdes upp igen, liksom den också skadades vid stormen 1969. Innan Öckerö nya kyrka byggdes var Kalvsunds Vale det första sjömännen såg när de kom utifrån havet. Det fanns förr en trappa inuti, som ledde upp till små gluggar, där lots och tull kunde kika ut mot havet. Innan Valen byggdes fanns här ett sten-kummel troligen redan år 1684.

Detta år blev en kompass inhuggen i berget under Valetornet. Det gjordes troligen av Lars Gatenhjelm's bror, Sven, också han kaparkapten. Den 12 augusti 1984 högtidlig-hölls minnet av händelsen. I ett strålande väder samlades ca 150 personer och lyssnade till ett kort anförande om livet på Kalvsund och Öckerö kommun vid tiden för händelsen. Man drack kaffe, sjöng och tittade på den vackra utsikten.

Strax bredvid Valetornet fanns till år 1969 ett stormvarningsställ. I den svåra stormen i september månad detta år blåste alltsammans ner. Det uppfördes 1923 och var i bruk till 1950, med några års uppehåll under kriget. Bredvid stod en liten bod där man förvarade signalerna. Valfrid Wijk innehade sysslan att hissa signalerna. Han fick då telegram via telegrafstationen från Väderlekstjänsten. I och med att radion blev varje mans egendom behövdes inte längre verksamheten.

Kalvsunds framsida utmärktes av tre hus; gästgiveriet, Bremerska villan och den gamla krogen samt färjeläget och piren.

Foto Hebbe Reutersköld 1984

Färjeläget invigdes 1984, och gör att ambulans och transporter av alla slag kan tas i land utan att vara beroende av vattenståndet. Den stora asfalterade planen är också en utmärkt landningsplatta för helikopter, när det blir brådskande sjuktransporter.

Piren byggdes år 1942 och är ett fint skydd för småbåtar, samt tilläggsplats för personfärjan. För några år sedan hade öns fiskebåtar och tullbåten sin givna plats här.

Ett av de äldsta husen på ön är det gamla gästgiveriet. Här påstås *"Rosen på Tistelön"* ha tillbringat sina sista dagar, lekande med sina snäckor. Gästgiverskan lär ha visat henne som sevärdhet för sina gäster.

Bremerska villan, så kallad för att smugglarkungen Bremer ägt huset, byggdes 1912 av Arvid Börjesson. Med sina tornspiror är den ett karaktäristiskt motiv i Kalvsunds bilden. Denne Arvid Börjesson ägde förut huset som ligger bakom, den gamla krogen, men när han flyttade till Halmstad sålde han huset. Väl hemma igen ville han köpa tillbaka huset, men blev nekad. I sin vrede byggde han då ett stort hus framför det gamla så, att det skulle helt skymma utsikten för den nye ägaren.

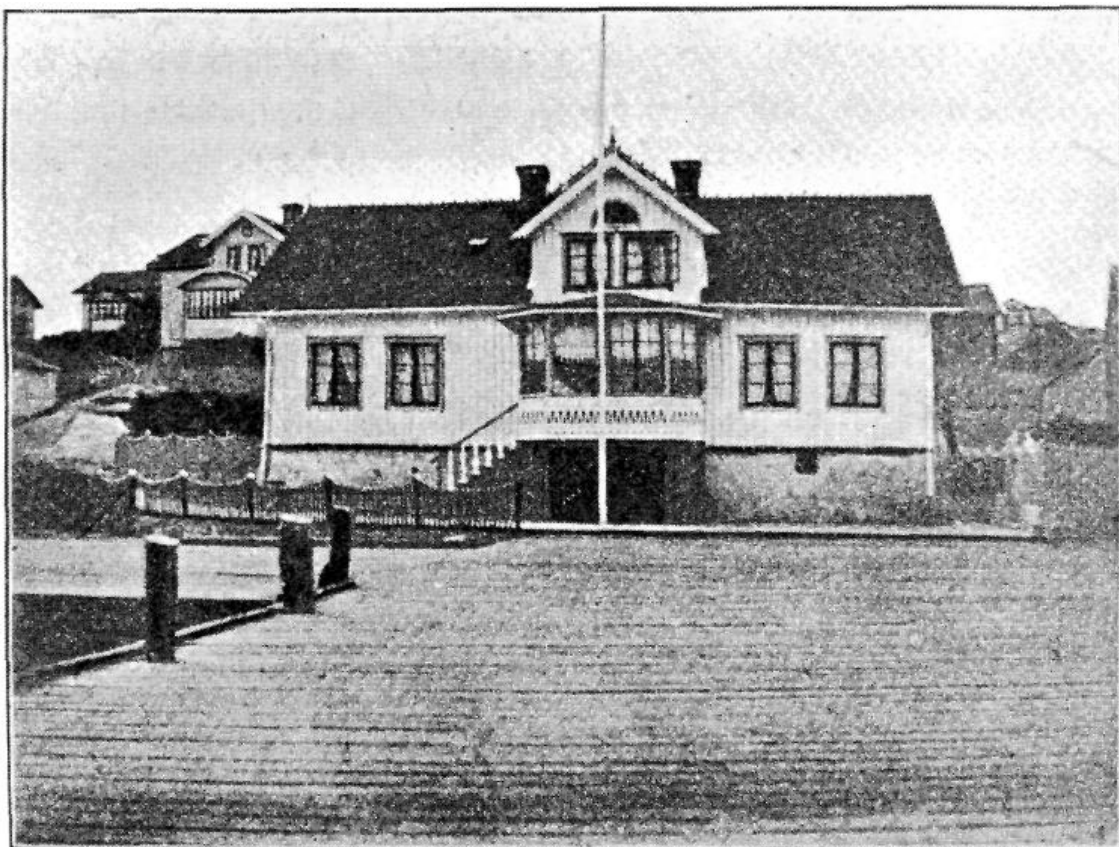
Kalvsunds fotbollsplan och badplats kallas *"Korgarn"*. Man tror att här har man begravt stupade från kriget med Danmark. Man har hittat benknotor, men om dessa är från människor är icke vetenskapligt bevisat.

Vattenståndsmärken finns på två ställen. Ett i Bindes vik som är från 1820 och ett på Lilla Florentinskäret från 1950.

Avtryck av en jättes fot finns vid Skutteberget. Det andra finns vid Hönö Heden. Jätten tog alltså ett skutt från Kalvsund till Hönö, men om något avtryck finns i Danmark eller om han drunknade i havet berättas ej.

BREMERSKA VILLAN
Foto Hebbe Reutersköld 1984

Den gamla krogen på Kallsund
(nu moderniserad).

1920-talet

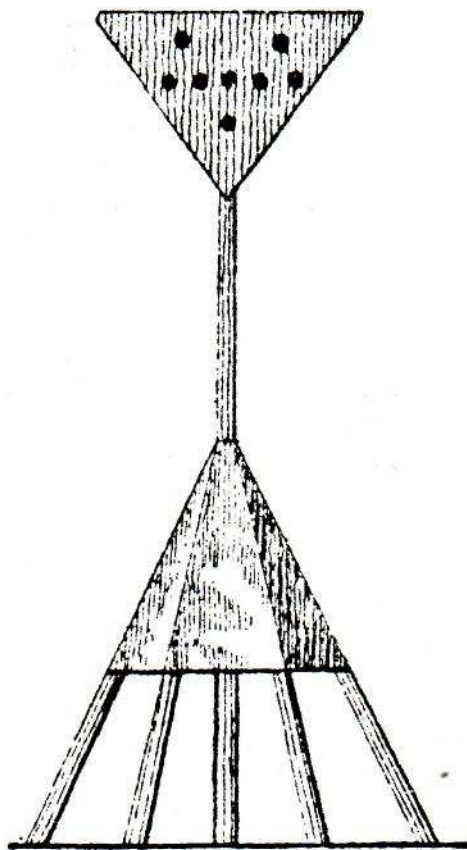

Källa: De antikvariskt-topografiska undersökningarna 1916, Öckerö socken.
Johan Ahlins dagbok 1916 sid. 152-153.

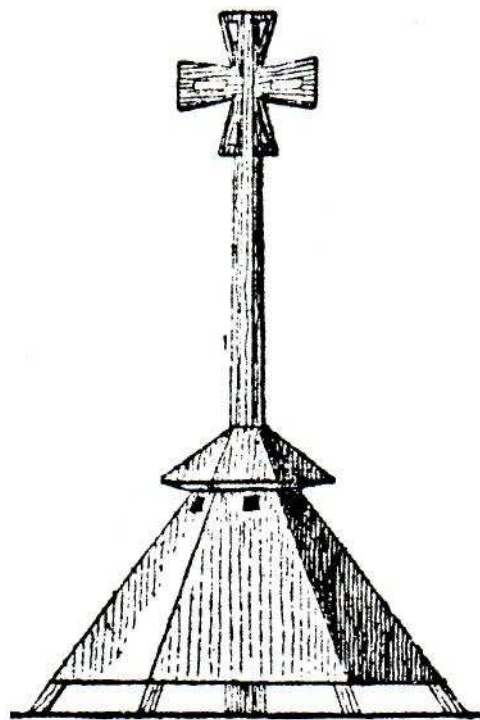
Skisser från 1842

”Den välkända båken vid Kalvsund ser för närvarande ganska skamfilad ut. Stormarna på senaste tiden ha rivit bort största delen av det murnade trävirket och vad som nu finns kvar påminner i hög grad om ett avnagt skelett. Men lotsverket har meddelat att båken skall repareras och återfå sitt forna, dekorativa utseende trots att den inte längre kan anses absolut nödvändig för navigationen i skärgården.

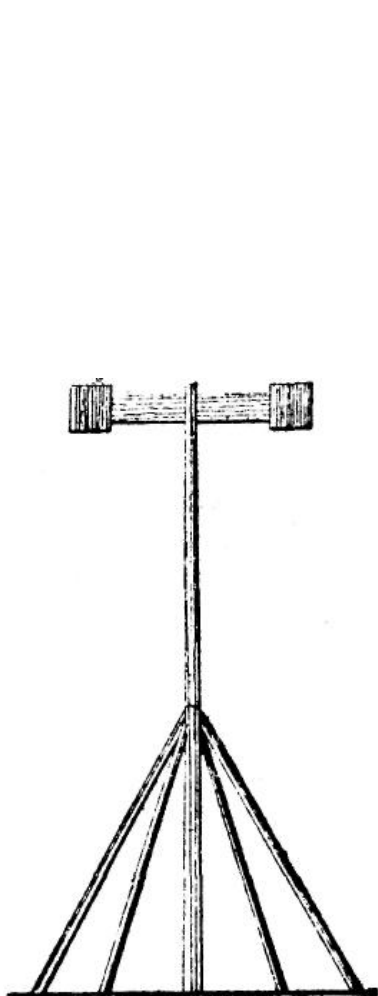
Det är alltså mest av pietetsskäl som båken bibehålles. Den är inte blott ett sjömärke utan även ett minnesmärke. Flera gånger har det varit på tal att båken helt enkelt skulle rivas, men säkerligen skulle det blivit en kraftig opposition i skärgården om något sådant satts i scen. Skärgårdsbor och sjöfarande hålla nämligen styvt på sina gamla märken. De äro sådana drag i skärgårdssiluetten som man fäst sig vid och som man gärna orienterar sig efter även om det går utmärkt att klara sig med hjälp av andra föremål, och det skulle bli tomt efter dem om de försvunne.

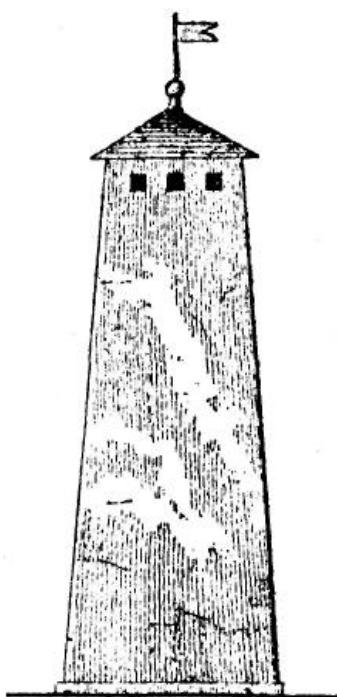
Måseskärs stångmärke

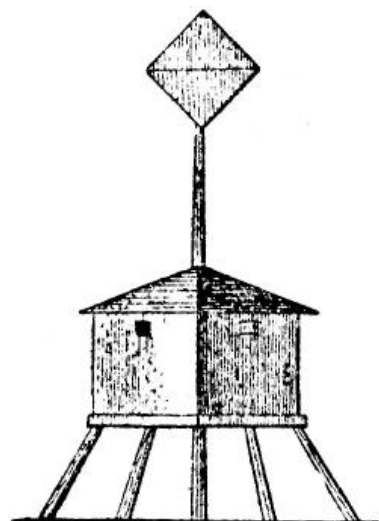
Kalvsunds båken

Torrbeskärs märke

Båken på Sälö

Gävens stångmärke och lotsutkik

Vad båken på Kalvsund beträffar så tillhör den i sin nuvarande form den rad av märken som i början av adertonhundratalet restes längs kusten. Fast nog var platsen utmärkt betydligt tidigare. Redan på ett holländskt femtonhundratalskort över inseglingen till Nya Lödöse äro märken utsatta på en ö som förmodligen kan identifieras med Kalven. Ordet "Warder" läses alldeles intill. På den tiden hade man knappast andra märken än stenvardar. Möjligen gick värden på Kalven liksom så många andra tillbaka på ett bronsåldersröse. I Johan Månssons sjöbok 1748 uppges att Kalvsund hade ett stenkummel och med ledning därav anges inseglingen till Lilla Kalvsund på följande sätt:

"Vill man till Lilla Kalvsund går man närmast Lilla Danmark och styr på Kalvsundskumlet överens med östra kanten av Grötön, passerar då en låg klippa jämt med vattnet, kallad Mågholmsbådan, om styrbord, som ock kan runt om seglas på alla sidor, jämväl Röskär som ock kan omseglas, löper sedan närmast Varholmen och passerar om babord klippan Björnen 13 fot under vattnet och sedan emellan Kalvsundsholmen om babord och stora Björkön om styrbord och ankrar var man vill på 8, 9, 14 famnar."

Stormvarningssignaler i Sverige

Kuling från en riktning
mellan N och W.

Kuling från en riktning
mellan S och W.

Kuling från en riktning
mellan N och O.

Kuling från en riktning
mellan S och O.

Kuling utan angiven
riktning.

Svår storm utan angiven
riktning.

Svår storm från en riktning
mellan N och W.

Svår storm från en riktning
mellan S och W.

Svår storm från en riktning
mellan N och O.

Svår storm från en riktning
mellan S och O.

Dessa signaler hissades i ställningen bredvid Valen då vinden befarades öka till kuling eller storm.

Kalvsunds municipalsamhälle

Den 6 januari 1916 hölls den första municipalstämman på Kalvsund under ordförandeskap av S. J. Lidsell. Stämman hölls flera gånger på året för allmänheten. Styrelsen, bestående av ca 5 personer, sammanträdde en stund före varje stämman. Municipalsamhället hade egen skatt.

Den 16 juni 1916 bildades hälsovårdsnämnden på ön med samme ordförande. Vice blev J. A. Rasmusson.

Den 26 december 1927 beslöt man att av kronan inköpa ön Kalven för kr 8 000 kr.

För att täcka kostnaderna för öns inköp beslöts den 19 april 1931 att man skulle avstycka tomterna och att varje tomtägare skulle betala 11 öre per kvm. För allmännyttiga ändamål blev tomtpriset 5 öre kvm. Sedan steg priset efterhand, först till 50 öre, senare på 1960-talet till 2 kr för att år 1972 då ön såldes till Öckerö vara uppe i 3 kr. Numera kostar en tomt 55 000 kr. Den är då 500 kvm och har vattenledning till tomtgränsen.

Elljuset kom till ön 1928 och vägbelysningen betalades av municipalskatten. Vägarna lades i början på 1930-talet och till detta fick man ett bidrag på 300 kr från kommunen.

Den 27 april 1941 beslöt stämman att upplåna 6 500 kr för att erlægga 10 % av kostnaderna för hamnpiren, 90 % bidrog staten med. Piren var färdig 1942. År 1959 upphörde municipalsamhället och Kalvsunds allmännyttiga samhällsstiftelse bildades. Styrelsen består av 7 personer. Samma personer sitter i hamnföreningens styrelse. Kalvsunds hamn är numera gästhamn och upptar hamnavgifter. Toaletter uppfördes år 1979.

Foto Eivor Olsson 1984

DEBETSEDEL

å kommunalutskylder i Öckerö socken för år 1912

Sid. 61 N:o 11 Joh. Fredr. G. Lund i Haparanda

Ägare af hundar erinras att före januari månads utgång anmäla dessa djur till beskattning. Anmälningar från föregående år gälla icke.

	Bersknad inkomst		Utskyldor				Credit	
	Kr.	öre	Utdelning per 100 kr. till den borgerliga kommunen, till kyrka och skola	påförda den beräknade inkomsten till den borgerliga kommunen, till kyrka och skola	for personer män kvinnor	Summa	Kr.	öre
För i mantal satt jord								
• jordbruksfastighet utan mantal								
• annan fastighet	40		5 00	2 -		2 -		
• inkomst af kapital och arbete								
• män								
• kvinnor								
• hundar								
Summa	40							

Specifikation å utgifterna per 100 kr.

	Kr.	öre
Till den borgerliga kommunen	1	33
• kyrkan	1	65
• skolan	2	02
Summa	5	00

Första uppbörden sker den 24 Februari 1913 och andra uppbörden den 20 September 1913 å Öckerö; båda uppbörderna börja kl. 9 f. m.

OBS! Minst halft beloppet betalas vid första uppbörden. I annat fall indrives ofredlögen hela skattesumman.

På Öckerö sockens kommunalnämnds vägnar:
HERNH. BÖRJESSON.

Beitad vid första uppbörden 1913
Beitad vid andra uppbörden 1913
3 30
11
3 61

Debetsedel å kommunalutskylder i Öckerö socken för år 1912

Kronodebetsedel för år 1932.

Inlands fögderi

Öckerö socken

Erik Fred Linnar Uthult
Kalfven

Kalisunds Municipalsamh.

Kalisund

Enligt kommunalskattelagen påförda skattekrönor och skatteören för:		Kronor	öre	Kronor	öre
fastighet (taxeringsvärde se omslående sida):	kr. öre				
inkomst {taxerad ink. <i>1170</i> kr.}	<i>2</i> kr. öre				
{besk.-bar ink. <i>280</i> kr.}					
Pensionsavgift: tilläggsavgift	1		<i>5 -</i>		
Mantalspenningar och sjukvårdsavgift	2		<i>135</i>		
Olycksfallsförsäkringsavgift för år 1931	3				
Annuiteter å avdikningslån	4				
Skogsvårdsavgift: taxerat rotvärde	5				
	6				
	7				
	8				
Riddarhuskapitationsavgift (angående befrivelse från denna avgift se riddarhusordningen § 5 mom. 2 och 3)	9				
Avgift till Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget	10				
Brandstodsmedel	11				
Hästförsäkringsavgift	12				
Prästskapets till statsverket indragna tionde	13				
Årsavgift till länets hushållningssällskap	14				
Cellfångelsebyggnadsmedel	15				
					<i>6 35</i>
Statlig inkomst- och förmögenhetsskatt:					
(Taxerat bel. <i>1180</i> kr. Besk.-bart bel. - kr.)	17				
Utfjämningskatt: % av grundbel.	18				
Landstingsmedel	19				
Vägs katt	20		<i>7 -</i>	<i>11 50</i>	
Debetsedelslösen	21		<i>4 50</i>		<i>12</i>
	22				
	23				
Totalsumma				<i>17</i>	<i>97</i>
Däraf erlägges: under 2dra uppbördsterminen				<i>5</i>	<i>45</i>
under 1sta uppbördsterminen				<i>12</i>	<i>22</i>

Nr vid postanstalt	Inbetalat belopp
<i>10</i>	Kronor öre
Kvitteras	
<i>ATI</i>	
(Signatur.)	

Debetsedelns
Nº 1072

Häradsskrivaren.
Postadress Göteborg

Nr vid postanstalt	Inbetalat belopp
<i>96</i>	Kronor öre

Kronodebetsedel för år 1932

Fol. 26.5
Karl N. Ekblund
Kalpar

betalar i lön till Presterskapet i Torslanda Pastorat
 ecklesiastikåret 1912 - 1913

	Kronor	öre
(2:dra Uppbörden.)		
För korntionde		
• smörtionde		
• fisktionde 2 kr 53 k. t. korn		52
• dagsverkskyldighet	1	18
• qvarnar och andra inrättningar		
Lösen för debetsedeln		
Uppbördsarvode		2
Summa	1	87

Betalt i Februari 1913

Qvitteras den 30/9 13

Ad. Nilsson
 Uppbördsman.

Fol. 249 Debetsedel No 9

å Kalpar i Ockerö socken för år 1915

Pensionsavgifter		Kr.	öre
Debet.			
Pensionsavgift å 3 kr.		3	
d:o för hustru			
d:o " "			
d:o " "			
Summa		3	

På kommunalnämndens vägnar:

E. W. Dahlgren

Ordf.

OBS! Uppbörd hålles i Ockerö skolhus
 Lördagen den 22 April 1916 kl. 10 f. m.

Förestående belopp betalt vid uppbördsmötet, kvitteras:

E. W. Dahlgren
 Kommunalnämndens ordf.

INDRIVNINGS-

KVITTO

Nr 8

Olga Ekblund
 har till fullo erlagt skatt utskylderna för år 1924
 i Ockerö stad köping med Kr. 125
 socken

böter enligt _____

beslut den / 19 " " _____

indrivningsavgift _____ Kr. 110

SUMMA Kr. 135

som kvitteras Härnäs den 18/11 1926

Nr 1214/25 Henrik Rasmussen

OBS! Kvittomottagaren här förväns sig en att det inskrifvits, som skall beskrivas samstämt med detta kvitto, utgifter här mottagna samman.

Diverse kvitton

PA 374/54 16. JUNI 1937
När till Hisinge distrikts extra ordningsstabskontor

Länsstyrelsen vill härmed hava förordnat SIGURD JOHANSSON

att tillsvidare under tiden från och med denna dag till och med den
30 april 1938 i Öckerö - - - - - polis-
distrikt vara sådan ordningsman, som avses i 2 § tredje stycket i lag om
polisväsendet i riket den 6 juni 1925, med tjänstgöringsskyldighet å
Kalvsund.

Det vederbörande till efterrättelse länder.

K. J. Göteborg i landskansliet den 8 juni 1937.

Sigurd Johansson

Sigurd Johansson

Förordnande för Sigurd Johansson, att i Öckerö polisdistrikt vara ordningsman, 8 juni 1937

Historia

År 1662 gjordes en jordreanssakan i Öckerö Socken, det var ju fyra år efter det Bohuslän blivit svenskt. Då står det om Kalven:

”Anders på Kalffwen ähr een Strandhsittare och på en särdeles öö belägen och hafwer hwarken Åke eller Eng, uthan nogot mulebete på öön, och hafwer 2 huusmän breedhe weedh sig, och näärer sig allenast medh Fiskerij dy synes denne Stransittare gifwa allenast åhrligen i Taaga 4 öra Sylff:r mynt och Svara sin Jordebooks Renta.”

Den 6 maj 1731 gjordes en karta över Kalven. På denna finns endast ett hus utmärkt. Enligt denna karta beboddes ön av *”tvenne lotsar och en Enka vars hus är dels behållna dels undersatta. De kan fiska i Saltsjön med krok. Det finnes tvenne kåltäppor av sand, några myrar mellan bergsklipporna och små gräsfläckar uti bergspallarna och där inte kan bärgas något hö utan allenast något till bete, vid torkår blir det intet bete.”*

År 1747 fanns det 325 invånare i Öckerö socken. Här på Kalven bodde det mindre än 15 personer. Det var endast ett gift par och 2 änkor med barn.

År 1790 hade befolkningen mer än tredubblats, det var då 1 006 invånare i socknen. Här bodde då 18 gifta par och invånarantalet var mellan 60 och 70. Drängar och pigor är inte inräknade.

År 1805 när sillperioden var på sin höjdpunkt var invånarantalet 1 780 i socknen. Efter sillperioden sjönk det senare och år 1835, det var ju efter koleraepidemin, var det 1 312 invånare.

Öckerö socken berördes genom sillperioden då många tidigare obebyggda holmar fick invånare. År 1778 började Källö och Knippla bebyggas, senare Dammholmen, Rammen, Risö och flera holmar i Björköns närhet. Även på Fjärholmen bodde det en familj. Det var Erik Jonsson och Stina Berntsdotter. De gifte sig 14 september 1777, de bodde då på Varholmen, där de fick dottern Anna Maja. De flyttade senare till Fjärholmen där dottern Brita föddes den 1 januari 1782. Den 24 april 1782 dog dottern Anna Maja. I september drunknade i sjön vid Söröarna Erik Jonsson och Lars Larsson från Fjärholmen. Bägge mellan 35 och 40 år.

Livet kunde bli skiftande för olika människor, jag vill nämna två exempel. Lars Olofsson från Fotö gifte sig 15 januari 1748 med Ingierd Hansdotter i Björkö Sörgård och de bosatte sig där. Efter drygt fem månaders äktenskap, den 25 juni, dog Lars. Ingierd dog 4 december följande år, hon var då 30 år. Prästen hade skrivit i dödboken *”unga änkan i Sörgård”*. Det blev alltså inga avkomlingar från den familjen.

Vi kan då förflytta oss till Hälsö. Vid samma tid bodde där Magnus Persson och Anna Larsdotter. De fick åtta barn som alla blev vuxna och gifta. De blev bosatta på Öckerö, Björkö, Hälsö, Källö, Hyppeln och Rörö.

Ja en av familjerna, dottern Maret, flyttade hit till Tornviken, där hon dog 1818. De fick 36 barnbarn som blev gifta på nio av socknens öar, det var endast på Fotö som ingen bosatte sig. Deras äktenskap varade i 54 år. Magnus blev 90 år och Anna 75. Deras dotter Ingegerd, blev mormors mormor till Johan Hällström som för snart 100 år sedan flyttade hit.

Att de som levde då hade det fattigt och besvärligt bevisas av ett par korta anteckningar i dödboken. *"Hans Andersson i Gåla afled den 14 november och begrovs den 21, har slitit sin tid i fattigdom och levat i 70 år."* Den 19 juni 1771 dog Gabriel Andersson på Hälsö, det var en av Johan Hällströms stamfäder. Prästen hade skrivit angående honom: *"hade levat uti denna mödosamma världen uti 51 åhr."*

Sedan om man tänker på de hus de bodde i och de möjligheter som fanns att skaffa mat och bränsle vad det gäller vintern är man förvånad att de kunde överleva. Vintern 1788-1789 var den strängaste som varit efter de uppgifter som finns att få. I december 1788 var medeltemperaturen minus 10,4 grader, i januari minus 8,2, i februari minus 4,5, och i mars minus 8,8 grader. Det var medeltemperaturen, hur mycket det var när det var kallast, det vet jag inte. Slocknade elden fick man låna, det gällde att se efter i vilken skorsten det rök. Att skaffa bränsle, mat, vatten och kunna ge småbarnen skötsel det var nog inte alltid så lätt.

Min hembygd

En skoluppsats av Stig Gustavsson 1932

Där hav och himmel mötas vid horisontens rand i Göteborgs skärgård, ligga en rad öar med namn från hedenhös och besjungna redan i den isländska sagolitteraturen, där de heta Eikreyar, dvs. Ek-öarna. Dessa öar är min hembygd och jag skall nu försöka berätta något om dem och livet därute.

Namnet Eikreye tillhör nu endast den näst största ön, som i stället för Ekerö nu fått namnet Öckerö. Traditionen berättar, att öarnas forna ekbestånd, efter vilka de fått sitt namn, skulle ha nedbränts av en utländsk fiendeflotta, dels för att inte svenska krigare skulle kunna dölja sig i de djupa skogarna, dels för att beröva svenskarna möjlighet att så lätt finna ektimmer till sina fartyg.

De ekar som finns kvar äro lätt räknade, och Öckerö-öarna skulle nog av de flesta uppsvenskar anses som Bohusskären i gemen, kala och karga. Och det äro de också på utsidorna mot havet, ty saltmättade havsstormar tillåta inga höga träd att resa sina kronor mot skyn. Men inne på öarna, varhelst det finns en smula lä, grönskar det rikt och friskt i dalar och bergskrevor.

Öckerö-öarna ha varit bebodda långt före vår tidräknings början, vilket man kunnat sluta sig till tack vare en hel del fynd man gjort på öarna. Exempelvis kan nämnas två vackra flintdolkar, funna på Björkö, som tillverkats och varit i bruk omkring 1200 f.Kr. De voro således ungefär samtida med Moses. Från bronsåldern härrör sig flera stora rösa, även de från Björkö. Sannolikt har också den vackra offerstenen, som nu står uppställd vid Öckerö gamla kyrka, tagits i bruk under bronsåldern. Den har då fått mottaga Öckeröbornas offer. Stenen har egendomligt nog legat som trappsten vid gamla klockstapeln och sålunda även i kristen tid varit knuten till gudstjänsten.

Vikingarna hade även vid Öckerö-öarna sitt tillhåll. Här utkämpade Orvar Odd och hans fosterbroder Hjalmar sina strider. Det berättas att på en liten holme vid namn Danmarks lilja ägde t.o.m. det första trekungamötet rum. Här möttes nämligen år 924 de tre nordiska rikenas konungar för att bestämma gränserna mellan rikena. Gränsen gick över Danmarks lilja, så att, när de tre kungarna där höllo måltid med varandra, kunde de sitta i var sitt rike. Den gränsreglering, som då överenskoms, underställdes sedermera påven för stadfästelse.

Konung Hakon Hakonsson av Norge vistades mycket på Öckerö-öarna. Det var han, som lät bygga den första kyrkan, en träkyrka, troligen en stavkyrka. I början av 1250-talet var Hakon invecklad i svåra strider med Danmark, och hans flotta, den största i Norden, den angives hava uppgått till 300 skepp, samlades då flera gånger vid Öckerö.

Till konung Hakons efterträdare var utsedd en av hans söner, som hette Hakon. Denne dog emellertid, och konung Hakon, som för att undvika inre strider, ville hava tronföljden efter sig ordnad medan han levde, lät hålla konungaval.

Midsommardagen 1257 valdes också en annan av hans söner, Magnus, till konung över Norge. Detta val ägde rum på Öckerö. Här voro då församlade Norges råd, biskopar, ädlingar och krigsfolk samt tolv bönder från varje fylke, vilka hyllade den nyvalde konungen. Konung Hakon hade också för avsikt att på Öckerö-öarna anlägga en stad, men det kom ej längre än till det lilla strandsamhället Kalvsund.

Erikskrönikan berättar om en stor sjödrabbning, som utkämpades år 1309 i Kalvsund mellan Håkan Magnusson av Norge och hertig Erik, son till Magnus Ladulås av Sverige. Hertig Erik hade 1308 infallit i Norge och intagit landet ända till Oslo, men måst draga sig tillbaka. Konung Håkan utrustade våren 1309 en flotta och ämnade med denna segla mot Danmark, men flottan tvangs av storm gå in till Kalvsund. Så fort hertig Erik fått underrättelse härom, bemannade han i all hast de fartyg han kunde komma över, och angrep fienden. Överfallet lyckades så väl, att sju av fiendens fartyg blevo erövrade.

Över 400 år hava förflutit sedan slaget i Stora Kalvsund. Kung Karl har stupat vid Fredrikshald. Den norsk-danska amiralen Peder Tordenskiöld blockerade Göteborg. Hans krigsskepp lågo vid Göta älvs mynning. Den svenska kommandören Uthfall utlöpte då med fyra små galärer och sex bemannade slupar genom Nordre älv och överrumplade de danska fartygen i början av september 1719. Utan en enda mans förlust satte sig Uthfall i besittning av åtta danska fartyg, vilka genom Nordre älv lyckligt fördes till Göteborg. En del av besättningen undkom visserligen till Marstrand, där Tordenskiöld då själv vistades.

Folket är hårt, trotsigt och obändigt men också djärvt, företagsamt och uthålligt. Och det måste sådant vara, ty den natur de leva i är hård, stel och allvarsfylld. De få dag och natt, år efter år trotsa och kämpa mot det oroliga och farofyllda havet, ur vilket de skola taga sin bärgning. Det är just denna ständiga kamp som sätter sin prägel på folkets kynne. Som exempel på deras företagsamhet kan nämnas, att de på senaste tider farit så långt som till Svarta havet och Sydafrika och med fiskebåt trotsat Atlanten för att på dess andra sida söka sin lycka. Dessa företag ha dock ej krönts med framgång. Men på havet ha de i alla tider haft sina fröjder och sorger.

Klimatet i skärgården och på kusten är utmärkt. Därute vid havet existerar, kan man säga, endast två årstider, nämligen vår och höst. Vintern är mild så långt havets inflytande når, och sommaren blir aldrig brännhet eller kvav. Den ständiga blåsten från havet håller luften ren och frisk, och därför är klimatet därute hälsosamt och behagligt. Det är inte blott baden och saltskummet, som lockar folk till skärgården, det är även den härliga luften och de vida väldiga vyerna över havet. Naturligtvis är klimatet annat inåt skogs- och fjällbygden, allra helst uppe i de nordliga delarna, där naturen är mera vild, men även där är det friskt och härligt, ehuru hösten med dimmor, regn och stormar är svår över hela Bohuslän. Den som ej är van vid skärgården tycker att anblicken av skärgården under en stark västanstorm är helt enkelt förfärande. Men den som bor härute tycker att det är en fröjd för ögat att ibland se hela skärgården som en ofantlig bränning. Längs skärbandet reser sig då en mur av vitt skum. Vilda vågor bryta in mot klipporna och slunga därvid i luften tornhöga vattenpelare, vilka med dån störta tillbaka för att lämna rum åt andra.

Och ve den seglare som då drives in bland bränningarna. Många sjömän och fiskare ha där funnit sin grav. Men den som en gång sett och lärt känna den bohuslänska skärgården, han skall icke finna den ful, icke ödslig och dyster, men vild och storartad, och han skall aldrig förgäta den.

Av näringarna i Bohuslän är fisket den naturligaste, även om den inte är den största. Och en kust sådan som Bohuslän är av naturen danad att fostra en fiskarbefolkning av första rang. Vad annan utväg skulle människorna därute från början haft, då landbacken var kal och mager? Havet blir sådana människors åker och skördefält, havet blir deras hem, havet deras liv, deras allt.

Från den lilla kuststräcka, som upptages av Göteborgs- och Bohuslän bedrives nu fiske i ett havsområde, som omfattar hela Kattegatt, Skagerack, större delen av Nordsjön ända ned till Doggers Bank, utmed Norges västkust, runt om Shetlandsöarna, väst och nordväst om Orkneyöarna, Irländska sjön och vid Island. I Kattegatt och Skagerack förekomma flera olika slag av fisken såsom sillfiske, trålfiske, olika slag av makrillfiske, backefiske och hummerfiske. Under det att de mera avlägsna farvattnen besökas för vissa bestämda fisken t.ex. storsjöfiske omkring Shetlandsöarna, sillfiske vid Island och snurrevadsfiske i större delen av Nordsjön.

Fiskena indelas dels efter årstiderna, dels efter de olika redskap som användes såsom sillfiske, makrillfiske, backfiske, trålfiske.

Sillfisket bedrives under månaderna september och oktober då garn användes och november till mars då snörpvaden användes. Snörpvaden infördes från Amerika av en Öckeröfiskare och användes första gången 1882. Snart tillkommo flera snörpvadar och man gjorde dem större och förbättrade dem efterhand. Snörpvaden är ett ungefär rektangulärt redskap, 450 meter lång och 90 meter djup och kostar 15 000 kr. Under snörpvadsfisket bildas vadlag. Till varje vadlag, som består av 17 man, höra två båtar, vadbåten och följbåten. Själva fisket sker från vadbåten. Följbåten tjänstgör blott som transportfartyg av fångsten. Från en roddbåt, den s.k. kännbåten, uppsökes sillen med hjälp av en fin metalltråd. Av sillens stötar mot tråden kan man bedöma, när vaden bör kastas. Har man funnit tillräckligt med sill utkastas vaden ringformigt under stark fart, varigenom sillen blir instängd. Därpå snörpes vaden samman medelst inhalning av en vajer, som löper genom ringarna i vadens underkant. Vaden kommer härigenom att se ut som en ofantlig håv. Sedan den snörpta underkanten inhalats, vidtager ”bussningen”, varigenom vadduken och övertelning inhalas, tills vaden blir så trång att sillen kan upptagas med motorvinschens kasse i följbåten. Sedan vaden tömts, beger sig följbåten till någon avsättningsort med fångsten, under det att man på vadbåten gör vaden i ordning till nytt kast. I ett vadlag äro alla likställda. Det finns inget yrke i vilket sådan jämlikhet råder som i fisket. Där delas vinsten lika mellan lagets olika medlemmar oavsett om han är gammal eller ung, nybörjare eller yrkesman. Och denna jämlikhet har sporrat till ökad företagsamhet och intensivare arbete.

Förr pågick snörpvadsfisket uteslutande om dagen, men nu fiskar man även på natten. Då försiggår fisket under skenet av starka luxljus, som tillsammans med de olikfärgade signallanternorna förlämnar åt fiskeplatsen den ståtligaste anblick.

För den utomstående ter sig det hela som ett intensivt virrvarr utan ens en antydning till ordning. De otaliga ljusen äro i ständig rörelse om varandra, och det ser ut som berodde det på ren slump att kollisioner ideligen inträffar. Men på sina däck äro de bohuslänska fiskarna hemma. Med sin där förvärvade ytterligt skarpa iakttagelseförmåga och påpasslighet synas de förmå klara de mest vanskliga situationer.

Snörpvadsfisket tillför vårt land rätt betydande värden. T.ex. vintern 1918-19 blev avkastningen över 56 000 ton med ett förstahandsvärde av nära 16 miljoner kronor.

Makrillfisket bedrives på våren med garn och om sommaren med vad. Makrillgarnen äro ganska stora. Ett garn är 21 famnar långt. 120 sådana garn sammanfogas till en länk på 2530 famnar, vilket gör en sammanlagd garnlängd av över en halv mil, när man på fiskarvis räknar två meter på famnen. En halv mil garn!

När man kan spärra av en halv mil av havet, måtte det väl bli makrill, tycker man. Javars, det blir det nog, bara man hittar den rätta halvmilen, den där makrillen drar fram. Men annars är en halvmil på havet just ingen distans.

Garnen sättas ungefär kl. 10. En boj fastsättes i vardera ändan av länken. Därefter få de driva omkring till kl. 12, halv ett. Dessa två timmar är den enda stund på natten som fiskarna få sova. Garnen skall sedan dragas. Vaktmannen kommer ner och tänder ljuset. Någon annan purning behövs inte. Pojkarna hoppa ur sina kojor. Den ena lyktbojen hämtas in, och så halas garnen upp ur det skummande djupet. Det sprutar till lite då och då, kan hända kommer en manet farande i ansiktet på någon, men det får ingen bry sig om. Man arbetar tyst, och den ena metern efter den andra halas in.

Trålfisket är ett tämligen nytt fiske för västkusten. Trålen består av en stor säck av grovt nät, som släpas uteder botten. Den hålles öppen av tvenne rektangulära lämningar som äro fästade vid säcken och släplinorna, så att de vid släpningen framåt få en sned ställning och därför av vattenpressningen skära isär. Trålen är ett tämligen stort redskap med en bredd i mynningen av 30-35 meter. Det fordras stor kraft för att släpa fram trålen, och därför har den först vunnit utbredning, sedan man fått starkare motorer. Det är just för detta fiske som man sätter in så starka maskiner i de moderna fiskebåtarna, ända upp till 150 hästkrafters styrka. Trålfisket har av bohuslänningen betraktats med viss avoghet på grund av dess förmenta skadlighet för havets fiskbestånd. Förnekas kan ej heller, att trålen med de nu ofta använda små maskorna är ett alltför brutalt redskap, som utan åtskillnad fångar både liten och stor fisk. Trålfisket bedrives nu efter de flesta matnyttiga fiskarna. Huvudmassan av fångsten består dock av kolja, vitling och torsk. Men även rödspätta, rödtunga, äkta tunga, piggvar etc. ingår i fångsterna. Vissa tider på hösten och vintern lägga trålarna särskilt an på att fånga sill, och de senaste åren har detta slagit så väl ut, att sillen till stor del har burit upp hela det svenska trålfisket. Trålfiskarna ha vid sillfiske den fördelen framför vadfiskarna, att de kunna bedriva fisket i ganska stormigt väder, då de senare ej kunna fiska. De åstadkommer därför en jämnare tillförsel av sill.

Storsjöfisket bedrives mest omkring Shetlandsöarna under tiden april till juni, och försiggår med s.k. backor. Backorna består av en lång lina på vilken äro fästade mindre snören med jämna avstånd av ungefär 3 meter.

På dessa små snören äro då krokar fästade. Varje backa, om man så får säga, innehåller 100 krokar. Flera sådana ”hundre” backor kunna användas och sammanfogas då till en länk. Ofta användes över 100 hundre vid detta fiske. Man kan förstå vilket arbete, som är förknippat med användningen av detta fiske. Bara att sätta agn på ett hundre backor är tidsödande för den som ej är van därmed - än sedan 100 hundre. Fångsten består nästan uteslutande av torsk och långa. Av långan beredes den mycket kända och omtyckta lutfisken, som i en sådan mängd ätes över hela vårt land under juldagarna.

Detta är nu endast några av de större fiskena jag har försökt klargöra, men det finns flera, såsom t.ex. backfiske och snurrevadsfiske. Det finns även en hel del mindre, såsom hummerfiske, ålfiske etc. När en fiskare blivit för gammal för de större fiskena, slår han sig på dessa lättare och slutar kanhända med att idka samma enkla fiske, som han började med som barn, då han med dörj drog sina första vitlingar. Sålunda erbjuder havet en möjlighet till utkomst för alla åldrar.

Befolkningen

Invånarantalet var 175 personer vid årsskiftet 1984-85. Denna siffra har haft stora variationer under årens lopp. Under sillperioderna var här flera hundra personer, under kriget mycket få. Kalvsundsbon ansågs förr (förhoppningsvis) av andra öbor för smått högfärdig, kanske beroende på att det inte pratades ömål här. Detta berodde kanske på att här varit så mycket främmande folk, samt att Kalvsund tidigt fick badgäster. Numera har här, liksom i övrigt i kommunen, flyttat in många familjer från Göteborg.

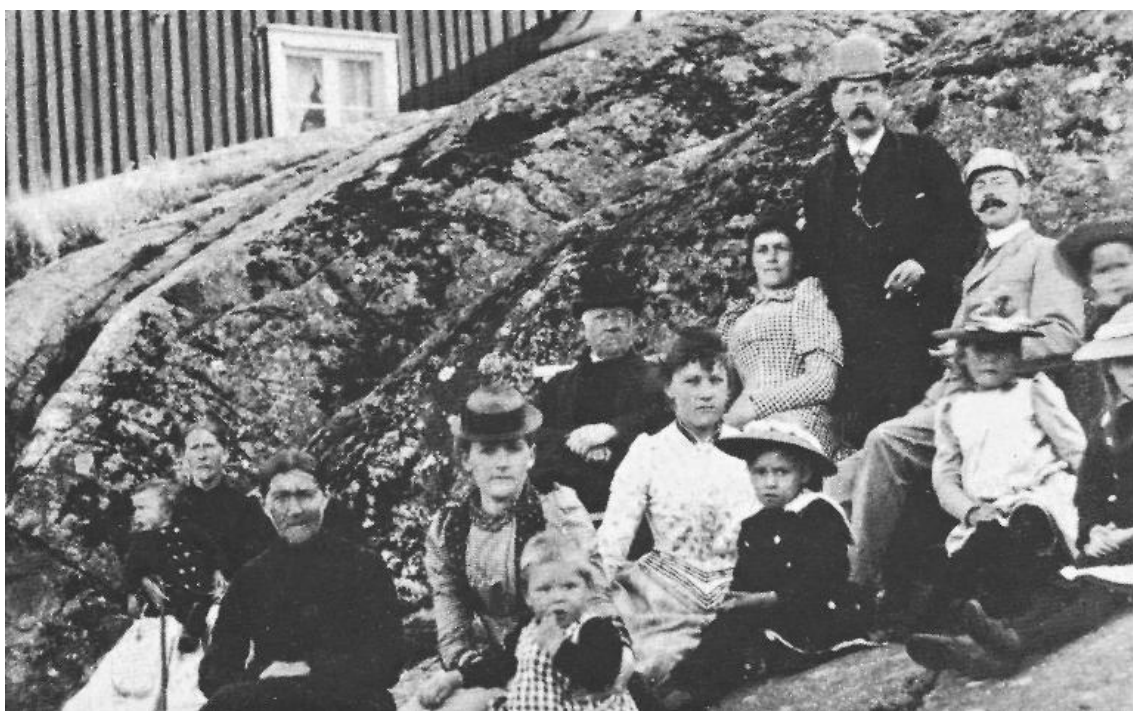
Vi ska här försöka berätta något om personer som bodde och levde här förr, en del riktiga original.

Oskar Olsson med sonen Einar

Henrikes Bertha med barn och barnbarn, 1900-talets början

Franses Soffi och en skara badgäster, omkring 1920

Här finns en badvik som kallas Binde's vik, uppkallad efter en man vid namn Binde. Han hade ett litet hus strax ovanför viken. Detta hus finns fotograferat i tidningen *"Månskensbladet"*. Här bodde han med sin syster Greta i hus med jordgolv, där hönsen spatserade omkring och där även grisen vistades om vintern. Greta sålde ägg till befolkningen. En gång hittade Binde och Greta en död gris flytande vid stranden. Dom bärgade grisen och åt upp den till sista bit och överlevde. Detta var i början på 1900-talet.

Stava och Edvard hette två syskon, som bodde i ett litet hus mitt på ön, strax ovanför nuvarande affären. Edvard hade varit segelsömmare. En gång under första världskriget var Edvard försvunnen och Stava letade efter honom. Då mötte hon några landstormare, som var förlagda här. *"Har I sett min bror Edvard"*, frågar Stava. *"Är han i Landstormen"*, frågar mannarna. *"Jajamen"*, sa Stava. *"Hur gammal är han då?"*, kom åter frågan. *"Åttitiett år, vet ja"*, sa Stava.

Fred Utbult, Johan Pehrsson och Anders Samuelsson, 1915

Otto Lorentsson med familj 1907

Skolbarna som vistades i huset bredvid, gick ofta in till Stava för att dricka vatten, för sådant fanns inte i skolan. Ibland fick de vatten, ibland inte, det berodde på vilket humör Stava var på. En dag blev de nekade. *"Jag har inte tid"*, sa Stava, *"jag drynker kattonga och dom ä så seglivada."* Hon stod då och petade ned dem i en slaskespann med en spiskrok.

Där Albert Ludvigssons hus nu ligger låg ett litet hus, också det med jordgolv. I köket fanns en stor sten i mitten där bordet stod över, och där det inte gick att vistas om vintern. Här bodde en man, som hette Cornelius Andersson även kallad *"Kaneles i Klämma"* eller bara *"Klämmen"*. Han hade varit lots, och efter sjötjänsten hade han hand om sjömärkena. Han drog upp dom på ett berg och målade dom. Därav fick detta berg namnet Prickeberget. När han handlade sprit till sitt fotogenkök i affären, sa han till handlaren: *"Du, ta inte fotogenträfta (tratten) när du tappar."* Han hade alltid rent och fint omkring sig och var en snäll man. När han blev gammal och inte kunde klara sig själv, blev han genom kommunens försorg omhändertagen först av Olga Utbult och sedan av Ida Svensson, där han också dog. Sedan låg han som lik på lit de parade och alla barn var och tittade på honom. Sådan var seden på den tiden i början på 1930-talet.

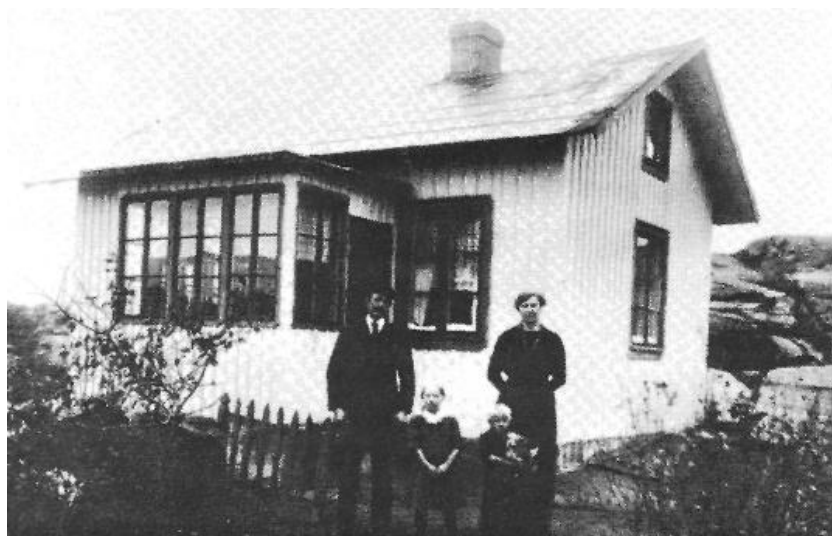

"Kändes" i Klämma, 1920-talet

En sommarsöndag på silleplan, 1907. Mitt på kortet familjen Wijk och bakom huset "Frideborg".

*Gustav Andersson med
familj, ungefär 1918*

*Alfred Samuelsson, Ville Nilsson,
Albert Svensson, 1940-talet*

Henrik Olssons barnbarn

En gubbe som inte var så snäll var "Rössla-Kalle". Han slog ofta sin fru Soffi så att hon fick söka skydd hos andra. Dessa två bodde i nuvarande Betel. Kalle var sjöman och en gång var han med om ett myteri vid Vinga. Men när lotsen kom ombord var detta en Röröbo som kände Kalle, så det hela rann ut i sanden. En annan gång skulle Soffi besöka Kalle ombord på hans fartyg. Hon hissades ombord i en korg, men i stället för att ta henne till däck fortsatte Kalle att hiva henne ända upp i masten. Kalle blev ofta utsatt för ungdomarnas hyss. De hartsade utanför hans fönster och Kalle gick ut och sköt efter dem med revolver. Han hade också varit en god knivkastare. Men kniven använde han inte som vapen. En gång bar pojkarna upp Kalles eka och satte den i Vaktmästarns damm med en halmgubbe i. Kalle var skrockfull. Om tuppen gol när han skulle gå på fiske vände han och gick hem igen. Detta fick pojkarna reda på, och låg då och då gol, så att Kalle gick hem igen. En gång hade dom lagt grodor i Kalles agnlåda, så att när Kalle hade rott ut till fiskeplatsen och skulle börja fiska hoppa grodorna ut i båten. Men han var djurvän och rodde iland med dom. Han sa om sin katt: *"Han är så kär i mej, så han pinkar i min toffel."* Kalle dog 1923.

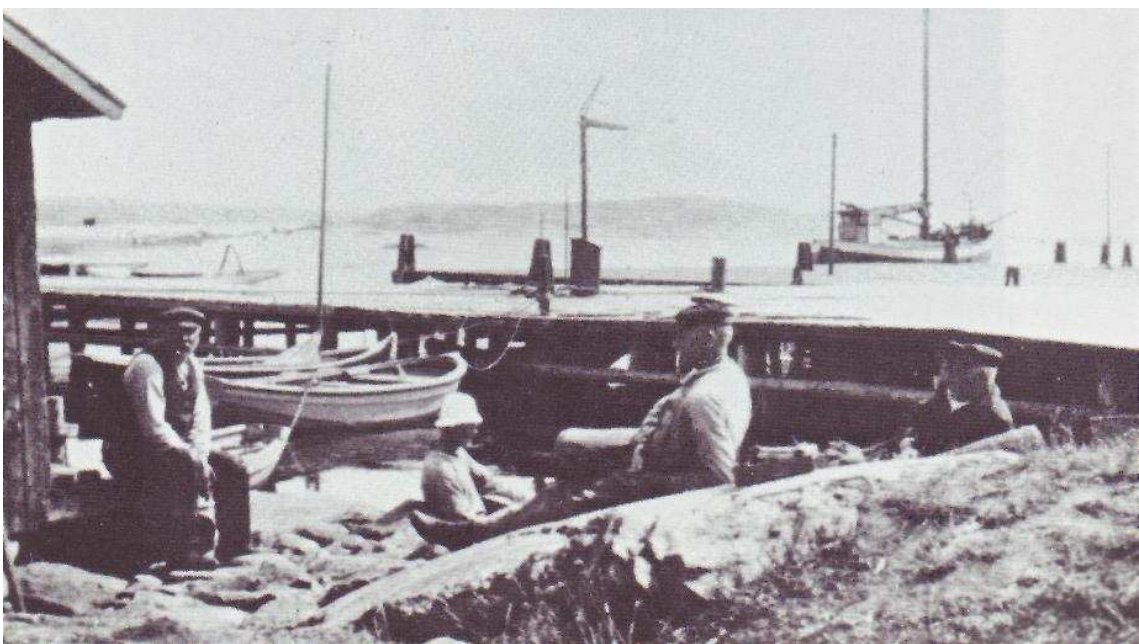

Kustroddare Olle Bernhard Olsson tillsammans med sin hustru Sofia, sönerna Amandus och Olle, samt systern Hilma. Med är också Emma Engdahl, mor till Axel Engdahl, Revykungen. 1891.

"Manvel i Uddens" hus

Långt borta på norra delen av ön ligger ännu ett litet rött hus som hyst ett annat original, Emanuel Björk, kallad *"Manvel i Udden"*. Han dog 1914. Man hittade honom nere vid sin båt endast klädd i kalsonger. Det var i mars månad så om han slagit sig ihjäl eller frusit ihjäl vet ingen. Han hade svårt att hålla sig ren på gamla dar, så en gång gick några män och badade Manvel, gav honom rena kläder och bäddade rent i hans säng. Då trodde Manvel att han kommit till himlen. Alla gamla kläder och sänglinne fick brännas så fulla av lus var de. Han hade hjälp av två kvinnor, som hade 10 kr i månaden för sitt arbete.

Anders Johansson, Roland Henriksson, Karl Henriksson och Kapten Lindahl, 1920-talet

Bebyggelsen

Ungefär 1930

Kalven 1/61	Ägare Eva Bensson, sondotter till Henning Håkansson. Huset troligen byggt av lotsåldersmannen Strömberg på 1850-talet.
Kalven 1/60	Ägare Håkan Edman. Byggt under första hälften av 1800-talet av Manvel Björks föräldrar.
Kalven 1/81	Ägare Hans Larsén. Byggde 1951.
Kalven 1/59	Ägare Rolf Lorentsson. Hans far Axel byggde 1915.
Kalven 1/62	Ägare Andrew Johansson. Vilhelm Edström byggde 1933.
Kalven 1/57	Ägare Anna Greta Gustavsson. Byggdes någon gång mellan 1900 och 1905 av en trålskeppare som hette Kilman.
Kalven 1/68	Ägare Sture Randvik. Var förr sillsalterimagasin, som Pontus Gustafsson byggde 1913-15.
Kalven 1/70	Ägare Göran Gustafsson. Byggdes av Karl Börjesson, bror till Arvid. 1885.
Kalven 1/56	Ägare Stig Gustavsson. Byggdes redan i slutet på 1700-talet eller i början av 1800. Har varit krog.
Kalven 1/55	Ägare Lars Carlsson. Byggdes ungefär 1900 av tullare Magnusson.
Kalven 1/54	Ägare Lars Olsson. Byggdes i början av 1800-talet.
Kalven 1/53	Ägare Clas Danelius. Byggt på 1700-talet och har varit krog.
Kalven 1/69	Ägare Roy Olsson. Byggt 1912 av Arvid Börjesson.

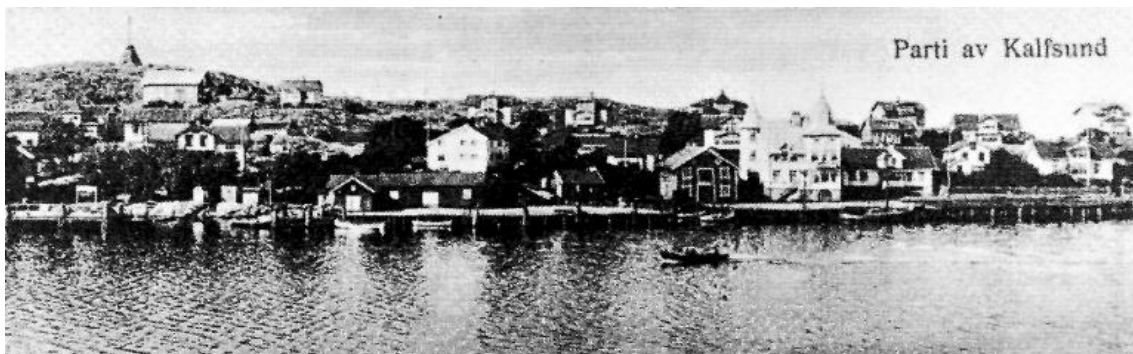
Tomtkarta över Kalvsund, upprättad 1976

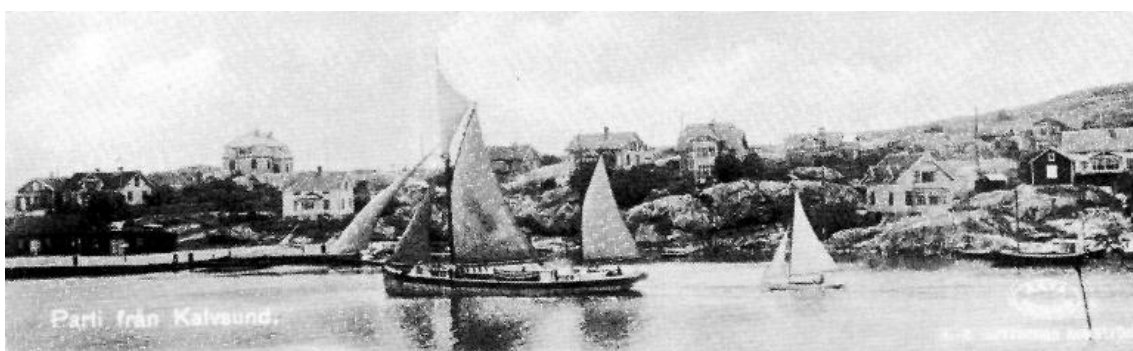
Norra delen

Södra delen

1918

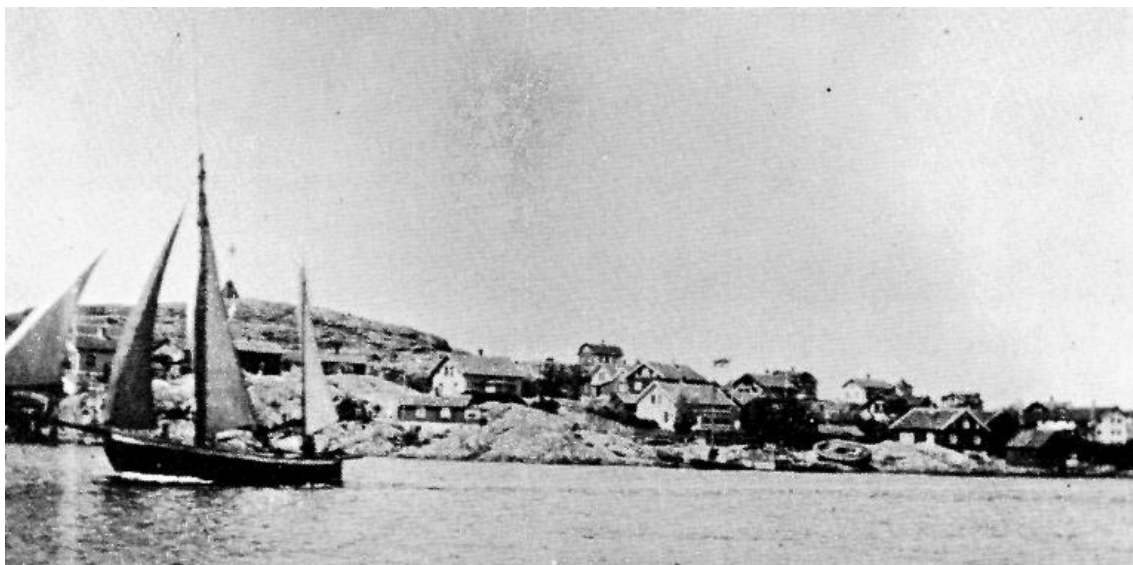
1930-talet

Kalven 1/50	Ägare Ingrid Lorentsson. Byggdes eventuellt i slutet på 1800-talet av Göteborgare. Huset hade förr torn och kallades ” <i>Slottet</i> ”.
Kalven 1/49	Ägare Anita Johansson. Byggdes i slutet på 1800-talet av August Magnusson.
Kalven 1/44	Ägare Bengt Nilsson. Farfadern Ville Nilsson byggde.
Kalven 1/43	Ägare Uno Lorentsson. Fadern Mauritz byggde 1917.
Kalven 1/42	Ägare Anders Lorentsson. Oskar Olsson byggde.
Kalven 1/37	Ägare Gunilla Fyrlund och Alf Fyrlund. Byggdes som Missionshus 1910.
Kalven 1/26	Ägare Ebbe Börjesson. Oskar Olsson, hans farfar, byggde om ett mindre hus 1920.
Kalven 1/27	Ägare Stig Kristiansson. Farfadern tullare K. Kristiansson har troligen byggt huset.
Kalven 1/29	Ägare Erik Risell. Troligen byggt av Henrik Olsson i mitten på 1800-talet.
Kalven 1/86	Ägare Webert byggt 1950.
Kalven 1/64	Betel, ägare Smyrnförsamlingen. Tidigast kände ägare var ” <i>Rössla-Kalle</i> ”.
Kalven 1/112	Ägare Inga-May Hellberg. Byggår 1970.
Kalven 1/25	Ägare Johannes Magnusson. Har varit skomakeri.
Kalven 1/24	Ägare Bertil Carmesund. Huset byggt av hans mormors föräldrar 1870. Ett gammalt hus fanns förut.
Kalven 1/22	Ägare Hugo Johansson. Johan Hellström byggde det i slutet av 1800-talet. Har varit pensionat.
Kalven 1/21	Ägare Inger Helleman byggt år 1970. Ett litet hus fanns förut.
Kalven 1/27	Ägare Åvall. Var tidigare lada och lagård till huset bredvid.
Kalven 1/19	Ägare Jademyr. Huset byggt som lillstuga till 1/27 av Verner Tuvevesson.
Kalven 1/20	Ägare Sven Wanter. Troligen byggt av Anton Vikström.
Kalven 1/92	Ägare Gösta Olsson byggt 1960.
Kalven 1/93	Ägare Krister Larsson byggt år 1974.
Kalven 1/84	Ägare Bertil Niklasson. Byggår 1974.
Kalven 1/95	Ägare Elisabeth Lorentsson. Byggår 1966.
Kalven 1/108	Ägare Lars Johansson byggt år 1965.
Kalven 1/107	Ägare Ingemar Johansson byggt år 1965.
Kalven 1/101	Ägare Morgan Olsson byggt år 1965.
Kalven 1/102	Ägare Ingemar Larsson byggt 1965.
Kalven 1/118	Ägare Bertil Magnusson. Byggt av Tillander i slutet på 1800-talet. Huset kallades ” <i>Donken</i> ” eller ” <i>Ankart</i> ”.
Kalven 1/91	Ägare Lars-Erik Larsson. Huset har varit hönshus byggt av Gustav Andersson.
Kalven 1/65	Ägare Nils-Åke Johansson. Fadern Helge byggde 1932.
Kalven 1/106	Ägare Mary Lundman. Huset byggt 1965 då Henry och Marys dåvarande hus brann ner till grunden. Hade beteckningen 1/39.
Kalven 1/47	Ägare Erik Fyrlund. Byggdes 1964 av Egon Nilsson.

- Kalven 1/51 Ägare Bengt Hellekant. Byggdes av Anders Lorentsson "Anders Väster" kallad.
- Kalven 1/52 Ägare Ingegärd Karlsson. Byggdes av Adolf Brulin i slutet av 1800-talet.
- Kalven 1/46 Ägare Stanley Eriksson. Mycket gammalt. Var förr gästgiveri.
- Kalven 1/63 Ägare Gullvi Lidén. Byggdes 1935 av Melborn Eriksson.
- Kalven 1/45 Ägare Dagmar Olsson. Byggdes av Adel Persson.
- Kalven 1/41 Ägare Sture Lorentsson. Var Kalvsunds skolhus. Troligen byggt av Öckerö kommun.
- Kalven 1/40 Ägare Engedahl. Byggdes i slutet på 1800-talet och var öns andra skolhus.
- Kalven 1/38 Ägare Göte Johansson. Byggt av Anton Brulin. Har varit affär och kafé.
- Kalven 1/36 Ägare John Johansson. Byggherre okänd.
- Kalven 1/35 Ägare Roy Olsson. Byggt i slutet av 1800-talet av Westlunds. Här stod förr ett mindre hus och kallades "Katrinamors höla". Här har varit servering.
- Kalven 1/34 Ägare Alf Åberg, som lät bygga 1977. Här stod också ett mycket gammalt hus.
- Kalven 1/76 Ägare Ingemar Johansson. Alfred Svensson byggde i slutet på 1800-talet.
- Kalven 1/77 Ägare Verner Tuveßon. Olle Utbult tidigaste kände ägare.
- Kalven 1/33 Ägare Solveig Bunnred. Huset byggdes av Olle Johansson efter att ha rivit ett mindre hus.
- Kalven 1/78 Ägare Birgit Risell. Ernst Bremers svärfar lotsen Karl Bremer byggde det.
- Kalven 1/32 Ägare Ingeborg Dahlin. Anton Brulin byggde huset.
- Kalven 1/28 Ägare Arnold Olsson. Fadern Amandus byggde 1909 efter att ha rivit ett mindre hus.

1930-talet

1910-talet

Kalven 1/79	Ägare Elon Johansson. Huset byggdes 1914 av Lotsverket.
Kalven 1/30	Ägare Missionsförsamlingen på Öckerö. Fungerar som SMU-gård. Byggdes 1885 av Olof Gillström.
Kalven 1/80	Ägare Reinhold Samuelsson. Gustaf Magnusson byggde det 1920. Förr fanns ett litet hus bebott av Skepparns Karolina.
Kalven 1/23	Ägare Roland Henriksson. Fadern Karl byggde 1912, efter att ha rivit ett äldre hus ägt av kustroddare Samuelsson.
Kalven 1/104	Ägare Henry Johansson byggår 1964.
Kalven 1/105	Ägare Bo Eriksson byggt år 1966.
Kalven 1/17	Öns tredje skolhus. Ägare Öckerö Kommun. Byggt år 1918.
Kalven 1/16	Ägare Reine Olsson. Uppfört på Kalvsund i slutet av 1800-talet. Tidigare stått på Eklundsgatan i Göteborg.
Kalven 1/82	Fritidsgården. Ägare Kalvsunds Samhällsstiftelse. Byggår 1973.
Kalven 1/15	Ägare Gilbert Holmström. Ägdes förr av de stora sillexportörerna. Huset är mycket gammalt.
Kalven 1/75	Ägare Anna-Lisa Thernquist. Har tillhört fastigheten 1/15 och tjänstgjort som bostad för sillarbetare. Kallades "Röda Lyktan".
Kalven 1/14	Ägare Arne Gustavsson. Trolig byggare Ludvig Nilsson.
Kalven 1/113	Ägare Henry Ludwigsson. Hans far Natanael byggde det. Ett litet hus fanns förut.
Kalven 1/88	Ägare Jarl Johansson. Byggår 1966.
Kalven 1/110	Ägare Ove Johansson. Byggår 1968.
Kalven 1/111	Ägare Bert Eriksson. Byggår 1968.
Kalven 1/11	Ägare Valborg Strömberg. Hennes far Gustav byggde det 1920.
Kalven 1/12	Ägare Albert Ludwigsson. Byggde år 1934 efter ett gammalt hus tillhörigt "Kaneles i Klämma".
Kalven 1/66	Ägare Astrid Johansson. Huset byggt 1964. Här fanns förr Walléns hus. Stor salterifirma.

Ungefär 1905

Kalven 1/83	Svea Larsson. Byggdes 1958.
Kalven 1/74	Ägare Gösta Ludwigsson. Byggt 1941 av Folke Samuelsson.
Kalven 1/72	Ägare Margareta Axman. Byggdes 1941 av Algot Liljeblad.
Kalven 1/10	Ägare Nils Holmberg. Gustav Magnusson byggde det.
Kalven 1/9	Ägare Rolf Everlund. Fadern Emil byggde det.
Kalven 1/71	Angvalls byggt på 1950-talet.
Kalven 1/73	Ägare Everlund. Per Everlund lät bygga.
Kalven 1/99	Ägare John Olof Karlsson. Peter Kedeborn byggde 1978.
Kalven 1/123	Ägare Gunnar Stensson byggt år 1982.
Kalven 1/124	Ägare Heribert Reutersköld byggt år 1978.
Kalven 1/67	Ägare Per Eklund. Arvid Berntsson byggde år 1938.
Kalven 1/119	Ägare Inga Lundgren byggt år 1979.
Kalven 1/125	Ägare Stanley Eriksson. Byggår 1980.
Kalven 1/118	Ägare Bertil Gustafsson byggde år 1981.
Kalven 1/85	Ägare Göte Ludwigsson. Byggår 1956.
Kalven 1/116	Ägare Krister Kristiansson lät bygga år 1982.
Kalven 1/115	Ägare Billy Johansson byggt år 1982.
Kalven 1/6	Ägare Ragnar Ludwigsson. Huset var förr Fredrik Eklunds skomakeri- verkstad.
Kalven 1/94	Ägare Uno Larsson. Byggår okänt, men Fredrik Eklund var barnfödd här.

Skolan

På 1600-talet framfördes önskemål - krav av en kyrkoherde Olof Ekman i Falun att det skulle finnas en skola i varje socken med särskild utbildad lärare. Konung Fredrik I anbefallde föräldrar att låta sina barn *"läsa i bok"*, annars måste de ge två mark i böter till fattiga barns undervisning.

Men författarna Geijer och Tegnér bekämpade lagstadgad undervisning för landsbygdens barn. De tyckte att det räckte med religionskunskap av präster.

Hur gick det då hos oss?

Åren 1793-96 fanns i Torslanda en man vid namn Axel Rundahl, som åkte ut till våra öar och lärde ut läsa-skriva-räkna. Han undervisade i hemmen och han stannade ett år. Efter honom kom en Jacobsson, som åkte runt på öarna och undervisade. Men fattiga fiskare hade ej råd med skolväsen.

År 1842 beskrives att det fanns 12 öar i Öckerö församling. Florentinskäret vid Framnäs och en annan liten ö var då bebodda med barnfamiljer. Det blev väldiga diskussioner om det skulle vara skola och i så fall fast eller ambulerande. Det tillsattes en skolstyrelse. I denna ingick en person från Kalvsund vid namn Johannes Gadd. (Justeringsmännen som ingick i styrelsen kunde ej skriva sina namn.) 1843 ansökte Öckerö hos K.M.T. om befrielse från att hålla skola. Prosten Schoug förde under flera år en förtvivlad kamp mot sockenborna för att få en skola till stånd. Man tillsatte dock ett skolråd, då man trodde att man därigenom kunde hindra prostens planer i skolfrågan. På ett sådant möte reste sig lotsåldermannen Hansson och sa: *"Lotsarnas barn på Kalven-Hönö-Rörö har genom lotsstyrelsens försorg redan fått godkända lärare."* Detta var 1846.

År 1845 fick socknen en lärare, en student Strömvall, som ansågs vara besvärlig. Han stannade en kort tid. År 1846 kom en ny lärare Anders Andersson. Han hade ringa kunskaper och små fordringar. Han verkade som lärare på olika öar i 34 år.

År 1848 bestämdes att två ambulerande lärare skulle finnas, en för norra och en för södra delen. Lästid skulle vara 48 veckor med minst 6 veckor på varje ställe. Ny skolstyrelse valdes 1849 och även i denna ingick Johannes Gadd från Kalven där han var skolkassör. Det var svårt att få lärare till tjänsterna. År 1851 fick man äntligen gensvar med sex sökande. Ur dessa plockades Wahlgren att sköta norra delen, med Kalven.

År 1851 valdes nytt skolråd. Elias Gillström från Kalven blev då invald.

Den 5-6 juli 1852 hölls första examen i socknen. Norra delen med Kalven hölls den 5 juli och där var sammanlagt 81 barn. Detta var den enda examen Wahlgren fick vara med om. Han drunknade samma år den 17 augusti i Bovik endast 27 år gammal. År 1870 fanns här en lärare som hette Almquist, som mest satt på gästgiveriet och drack sprit. Efter många varningar utan resultat fick han gå.

År 1876 fanns två elever inskrivna från Kalvsund. Det var Alma Paulina Wikström (far Anton) och Oskar Anneus Olsson (far Henrik). Barnantalet ökar sedan år från år. Den 26 mars 1878 var i examen i Kalvsunds skola 11 barn. Föräldrar och målsmän och en skolrådsledamot var närvarande. Examen ett år senare hade 18 barn. Då var F. O. Gullstrand, vice komminister, examinerator. År 1881 fanns det 13 barn med samme präst och herr baron A. G. Örnshöld. Den 15 maj 1897 fanns, i klasserna 1, 2 och 3, 20 barn. Man hade också examen den 15 november samma år och då hette lärarinnan Elisabeth Nyström.

Under senare delen av 1800-talet och början av 1900 var skolan i det hus som ligger ovanför affären (Engedahls). Det var då ett enplanshus. Före det var skolan placerad i ett litet hus bakom, som troligen kommunen byggt. Det nya skolhuset byggdes 1918. Det invigdes i augusti 1919 och till minne härav överlämnade Anders Johansson den stora fina boken *"Andrees Stora Handatlas"*.

Från 1918 till 1933 hade småskolan samma lärarinna, Selma Lidsell. Hon hade haft vikarie en gång under denna tid. Hennes man, Sven Josef Lidsell, hade folkskolan från 1893 till 1927. Efter honom kom Henry Rabe och 1934 Gull Börjesson. År 1938 kom Dora Olsson som stannade några år. Under denna tid var det sexårig skolgång. Folkskollärare Alice Olausson kom 1940. Hon stannade ganska länge, men flyttade sedan till Knippla. Annars var här en stor omväxling av lärare under en tid. Fru Kantchakt, Gunnel Öberg och Signe Karlsson var några. År 1950 kom så Inger Bäckman-Höglom, som stannade till 1966. Hon var folkskollärare. Då var det sjuårig skola med intagning vartannat år. Sedan en hel del år tillbaka gick också barnen från Grötö här. År 1966 kom så Inga Lundgren, som fortfarande är kvar. Skolan har varit nedläggningshotad vid flera tillfällen. Nu finns endast tre klasser kvar.

Städningen i skolan sköttes under många år av barnen själva. Flickorna städade och pojkarna eldade i kaminen. Pojkarna fick också köra upp all ved som gick åt under vintern från bryggan. Sedan anställdes städerskor. Hilma Olsson 1930-32, Helena Edström 1932-35 och Skulda Wikström 1935 till in på 1950-talet. Innan hon slutade hann hon börja med Kalvsunds första bamba. Hon kokade cacao till barnen från Grötö, som hade matsäck med hemifrån. Efter Skulda övertogs sysslan av Sonja Kristiansson till 1967. Numera heter städerskan Berit Johansson och hon har innehaft uppdraget i många år, men lagar ingen mat.

När Kalvsunds barnen skulle gå i fortsättningsskola på Öckerö fick de transport av Ernst Nelsson från Grötö. Han körde också Grötöbarnen till Kalvsund.

Skoldagen började med ordentlig uppställning och inmarsch. Så sjöng man *"Din klara sol går åter upp"* och avslutade dagen med *"Så går en dag"*. På lördag sjöngs *"Herre signe Du och råde"*. Det var mycket kristendom och psalmverser och redan i första klass, innan barnen lärt sig läsa, fick man psalmversar utantill. Då fick mammorna sitta och läsa före, tills barnen hade fått in versen i huvudet. Slöjd för flickor förekom redan i slutet på 1800-talet. Vi kan läsa om att 12 flickor undervisades vid denna tid. Det var mest småskollärarinnan som undervisade i slöjd, men även har öns invånare utnyttjats. Sålunda har Jenny Gustavsson och Eivor Olsson varit slöjdlärare.

Gymnastik hade man varje dag, stående vid sin bänk. Så småningom ändrades småskolans sal om till gymnastiksal.

Skolan stängdes ibland för att man skulle ha ett sammanträde eller för att många hade mässlingen. Man kunde också stänga för att det var så kallt att det inte gick att elda varmt i salen. Dessa stängda dagar fick man läsa igen innan sommarlovet. En del barn kunde också då skolka från skolan. I frånvaromatrikeln står om en Oskar Johansson *"har ej varit här på hela hösten"*. Hans bröder berättar att han helt enkelt jobbade i sillen, och inte hade tid att gå i skolan. Det hände också att eleverna trivdes så bra, att de inte ville sluta skolan. Ada Gillström gick en termin extra 1912 av denna anledning.

En del historier om lärare har berättats. Josef Lidsell, *"Priffe"* kallad, torkade sina tuggade tobaksbussar på kaminen för att sedan kunna använda dem i pipan. Han tyckte att det räckte om pojkarna kunde räkna till två tjog sill. Han trodde nog att alla skulle jobba i sillen för hela livet. En annan lärare fanns som älskade bestraffningar. Ve den som tappade ett radergummi och böjde sig ner för att ta upp detta, utan att be om lov. Då blev det en rungande örfil. Han befallde också barna att lägga upp händerna på pulpeten, så att han kunde slå dem med linjalen. En gång drog han en elev i örat så att detta lossade en bit. Samme elev hade senare fröken Gull Börjesson. Då sa han om henne: *"Ho' heter Gull, och ho' ä' ett gull."*

Kampen om Kalvsunds skola

En liten ö som vår har tre hjärtpunkter, affären, posten och skolan. 1966 höll vi på att förlora vår skola. Länsskolnämnden hade fått för sig att Kalvsunds skola skulle försvinna, med motivering att antalet barn var för få, 10 st, samt att förbindelserna till Öckerö var goda.

Kalvsundsborna, med Arnold Olsson i spetsen, hade en annan mening. Det gällde ju de små barnen i första, andra och tredje klass som inte alls var vana vid trafik. De skulle också få vänta på färjan vid storm och halka, och olycksriskerna bedömdes som stora. Dessutom var barnantalet på Kalvsund i ökande. Arnold Olsson fick med sig skolstyrelsen i sin kamp och en *"fejd"* utbröt med länsskolnämnden, som till slut utmynnade i brevet till konungen.

TILL KONUNGEN

Ang. Kalvsunds skola i Öckerö kommun

Länsskolnämnden i Göteborgs och Bohus län beslöt den 20 juni 1966 att Kalvsunds skola skulle indragas, men att skolan fick upprätthållas läsåret 1966/67.

Över detta anförde skolstyrelsen i Öckerö kommun besvär.

Kungl. Maj:t fann den 12 maj 1967 på grund av föreliggande särskilda omständigheter skäligt medgiva, att Kalvsunds skola skulle få upprätthållas under läsåret 1967/68 med en klass av b-typ.

Skolstyrelsen finner att särskilda omständigheter för att bibehålla Kalvsunds skola fortfarande föreligger och vill med anledning härav framhålla följande.

Skolan har tidigare varit anordnad enligt B3-form med Kalvsund och Grötö som upptagningsområde. Invånareantal Kalvsund 130 Grötö 27. Innevarande läsår består den av en klass av b-typ med 6 elever i åk 1 samt 2 elever i åk 2.

3 elever i åk 4 samt 2 elever i åk 6 har hänvisats till Öckerö. För dessa elever har skolskjuts till Öckerö anordnats. Trots att skolskjutsarna i möjligaste mån anslutit till elevernas skoltider har anordningen ur föräldrarnas synpunkt ej varit tillfredsställande. Sålunda har på grund av storm och issvårigheter väntetider upp till en halvtimme vid flera tillfällen uppstått vid bryggorna. Vilka olycksrisker som finns då yngre elever i snöstorm och 15° kyla tvingas uppehålla sig på bryggor torde stå klart.

Skolstyrelsen och föräldrar hyser på grundval av årets erfarenhet av skjutsning av elever i åk 4 och 6 starka betänkligheter mot skolskjutsar för även yngre elever över vatten.

Vintertid tillåts ej farleden mellan Björkö och Kalven frysa till, varför faromomentet ytterligare ökar, då eleverna från isen skall börda skoltransportbåten. Skolstyrelsen och öbefolkningen hyser stor respekt för havet och vill därför ej onödigtvis utsätta små barn för de risker som är förenade med skolskjutsar över vatten. Påpekas bör vidare att dålig väderlek med storm och issvårigheter regelmässigt inträffar.

Föräldrarnas oro får även ses mot bakgrunden av de drunkningsolyckor som inträffat på Kalvsund /En sjuåring drunknade för några år sedan/.

Länsskolnämnden har i sitt beslut om indragande av Kalvsunds skola framfört de nackdelar som B3-formen innebär på grund av vartannatårsintagning. Skolstyrelsen har förståelse för denna synpunkt och menar därför att en klass av b-typ med åk 1, 2 och 3 vore lämplig på Kalvsund.

En sådan avvikande klasstyp kan enligt Sst 5 kap. 20 § anordnas efter medgivande av Länsskolnämnden.

Genom detta arrangemang skulle nackdelen med varannanårsintagning elimineras.

Beträffande lärarfrågan må anföras att en examinerad småskollärare, Inga Levin, innevarande läsår tjänstgör vid Kalvsunds skola. Hon är beredd att fortsätta sin tjänstgöring vid skolan om den får bibehållas.

Antal elever boende på Kalvsund framgår av bifogade barntabell.

Beträffande byggnationen på Kalvsund kan nämnas att 2 familjebostäder kommer att uppföras innevarande år, samt att 4 st tomter beräknas bli byggklara under år 1969. Befolkningsunderlaget ökar också; år 1968 130 inv. (Nämnas bör också att även Grötö har ökat i folkmängd. På nyåret inflyttade en barnfamilj med 1 barn i förskoleåldern).

Länsskolnämnden har emellertid i sin remiss av den 30/12 1966 med anledning av skolstyrelsens överklagande av indragningen av Kalvsunds skola framhållit, att det ej främst varit det låga elevantalet utan de förbättrade kommunikationerna som föranlett indragningen av skolan. Kommunikationsfrågan är emellertid ej löst tillfredsställande ännu och kommer ej att bli det förrän Kalvsund får bro, vilket beräknas ske i början av 1970-talet.

Skolstyrelsen finner alltså, att det föreligger starka skäl för att Kalvsunds skola bibehålles även framgent. De särskilda omständigheter som föranledde Kungl. Maj:t medgiva att skolan fick upprätthållas med en klass av b-typ förefinnes fortfarande.

Med hänvisning till ovanstående anhåller därför skolstyrelsen, att Kalvsunds skola får upprätthållas med en klass av b-typ med åk 1, 2 och 3 fr.o.m. läsåret 1968/69 och till dess att Kalvsund fått broförbindelse.

Två gånger var Arnold Olsson och medlemmar av skolstyrelsen uppe i Stockholm på skoldepartementet. Ena gången fick de tala med minister Edenman, och andra gången var Olof Palme skolminister. Lördagen den 5 juli 1969 kunde vi i GT läsa följande:

Vissa uppgifter är hämtade från skolarkivet på Solhöjden av Elisabeth Lorentsson

1903

1903

Fröken Rådlund. 1. Natanael Ludvigsson, 2. Olle Johansson, 3. Fred Utbult, 4. Knut Nilsson, 5. Anders Samuelsson, 6. Birger Johansson, 7. Albert Svensson, 8. Emil Eklund, 9. Otto Ludvigsson, 10. Oskar Kristiansson, 11. Charles Johansson, 12. Hugo Kristiansson, 13. Gustaf Bremer, 14. Otto Wijk, 15. Erik Nilsson, 16. Albert Eklund, 17. John Samuelsson, 18. Anna Kihlman, 19. Mimmie Johansson, 20. Lotta ?, 21. Ellen Kihlman, 22. Anna Gillström, 23. Elin Wijk, 24. Anna Gustafsson, 25. Linnea Hellström, 26. Signe Bremer, 27. Märta Gustafsson, 28. Karolin Johansson.

1904

1. Johan Pehrsson, 2. John Samuelsson, 3. Mimmie Johansson, 4. Fredrika Gustafsson, 5. Ester Gillström, 6. Fröken Bertsson, 7. Elin Wijk, 8. ?, 9. Lotta ?, 10. Ellen Kihlman, 11. Olga Eklund, 12. Andrea Kristiansson, 13. Linnea Hellström, 14. Märta Gustavsson, 15. Anders Samuelsson, 16. Anna Kihlman, 17. Karolin Johansson, 18. Ingrid Samuelsson, 19. Albert Svensson, 20. Olle Johansson, 21. Einar Olsson, 22. Erik Nilsson, 23. Arvid Johansson.

1905

Magister Rydén. 1. Hugo Kristiansson, 2. Oskar Johansson, 3. Olle Johansson, 4. Oskar Kristiansson, 5. Folke Wijk, 6. Arvid Johansson, 7. Fred Utbult, 8. Gunnar Gustafsson, 9. Linnea Hellström, 10. Ellen Kihlman, 11. Märta Gustavsson, 12. Knut Nilsson, 13. Birger Johansson, 14. Erik Nilsson, 15. Anders Samuelsson, 16. Karolin Johansson, 17. Mimmie Johansson, 18. Anna Kihlman, 19. Ada Gillström, 20. Ingrid Samuelsson, 21. Olga Eklund, 22. Ingeborg Olsson, 23. Karin Svensson, 24. Ellen Kristiansson, 25. Andrea Kristiansson, 26. Klara Kihlman.

1904

1905

Begravning

Isvintern 1940 avled Anders Johansson 84 år gammal. Doktorn var kallad, men hann aldrig fram. Han kom i bil över isen, men vände utan att ha sett den döde.

Dagen efter reste de anhöriga till Göteborg och Wahls begravningsbyrå, som var den byrå de flesta skärgårdsbor anlätade. Kista, bjudningskort och granris beställdes och levererades dagen efter till Hjuvik där man hämtade för transport över isen. De erforderliga kläderna inhandlades. Alla nära kvinnliga släktingar bar slöja. Änkans slöja skulle gå till kjolkanten, döttrar och svärdöttrar bar slöjor till midjan, övriga hade korta slöjor. Herrarna hade vanligen kostym med vit skjorta, stärkkrage och vit fluga samt kubb på huvudet.

När bjudningskortet anlant skrevs alla kuverten för hand, och en rekorderlig man ombads vara budbärare. Han gick från hus till hus och överlämnade biljetterna. Hela ön inbjöds. Om svar anhölls ej, man fick själv räkna ut hur många man trodde skulle komma. Tårtor och kaffebröd samt middagsmat beställdes i affären och handelsmannen fick släpa alla varor på isen på en släde.

När kistan anlant kom Signe Wijk, som alltid ställde upp vid sjukdom och död, och hjälpte till att tvätta och svepa liket. Sedan ställdes kistan i ett rum med vita lakan för fönstren. Ett bord med ljusstakar och blommor placerades bakom kistan. Rummet var isande kallt. Under veckan kom sedan folk för att se den döde och detta var ganska vanligt ännu vid denna tid. Förr i tiden tog man med sig barn, som hade vårtor och lät barnen stryka på den döde, då vårtorna skulle försvinna enligt folktron.

Sju kvinnor ombads hjälpa till med serveringen och att ha maten färdig efter begravningen. Som vanligt hyrdes missionshuset till samlingssal och på fredagskvällen dukades salen med långbord. Vita damastdukar med löpare av svartvitt crepepapper och svartrandiga servetter hörde till. En jättestor kamin fick hårdeldas för att värmen skulle sprida sig i salen, som hade högt i tak och termometern ute stod ständigt på 20 grader minus.

På lördagen anlände kistbuketten och alla kransar. Alla namn skulle då antecknas för att sedan tackas med kort. Då klädde alla sig i svart, efter att hela veckan gått hur som helst.

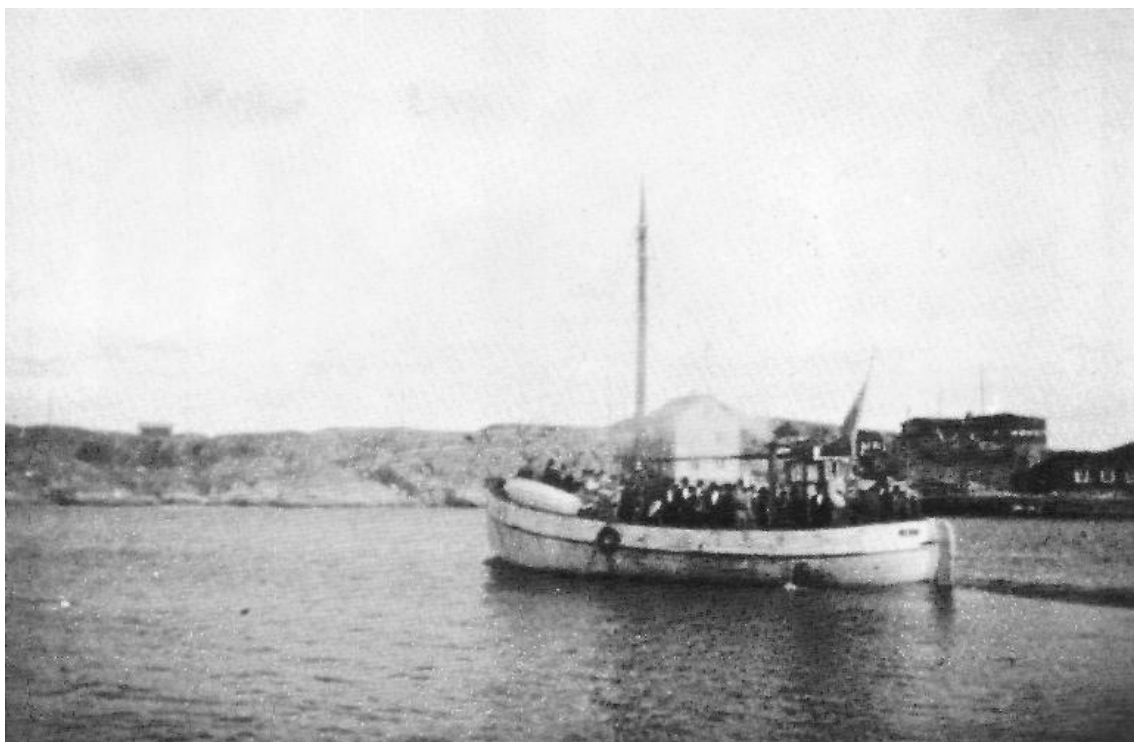
Tidigt på söndagsmorgonen var alla på benen tidigt. Flaggan hissades på halv stång och hela ön flaggade. Granris ströddes från sorgehuset och så långt på vägen som riset räckte. Alla kransar och buketter utplacerades på väggar och golv så att det såg så snyggt ut som möjligt. Några hade farit illa i den starka frosten och slokade betänkligt.

Klockan 10 samlades gäster och anhöriga i Missionshuset, där hjälpkvinnorna tidigt varit och skurit upp allt brödet och dekorerat med blommor. Först sjöngs en psalm, sedan följde kaffedrickning och därefter en kort andakt.

OSKAR OLSSONS BEGRAVNING 1948

1. Erik Gustavsson, 2. Märta Henriksson, 3. Elsa Henriksson, 4. Gösta Olsson, 5. John Johansson, 6. Allan Eriksson, 7. Erik Börjesson, 8. Aldo Lorentsson, 9. Mia Lundman, 10. Signe Wijk, 11. Sonja Kristiansson.

Efter att ha paltat på sig en mängd kläder, följdes alla åt till sorgehuset för att hämta blommor och kista, för vidare transport. I hemmet sjöngs ånyo en psalm och någon sa några ord om den döde, varefter locket skruvades på och 6 söner bar sin far genom ön.

På natten hade vattnet höjt sig omåttligt och en väldig s.k. landflod hade bildats på isen. Därför hade utfarten till isen noga blivit utsedd och breda plankor lagts ut över vattenfloden. En häst med släde hade hyrts från Öckerö och på denna placerades kistan och alla blommorna.

WAHL'S BEGRAVNINGSBYRÅ

1:STA LÅNGGATAN 8 GÖTEBORG REDBERGSVÄGEN 17
TELEFON 145552, 145562 TELEFON 151556
Bost. 164415

STÖRSTA LAGER AV ALLT SOM TILLHÖR EN
VÄLSORTERAD FIRMA

HELA BEGRAVNINGAR UTFÖRAS MED
STÖRSTA OMSORG

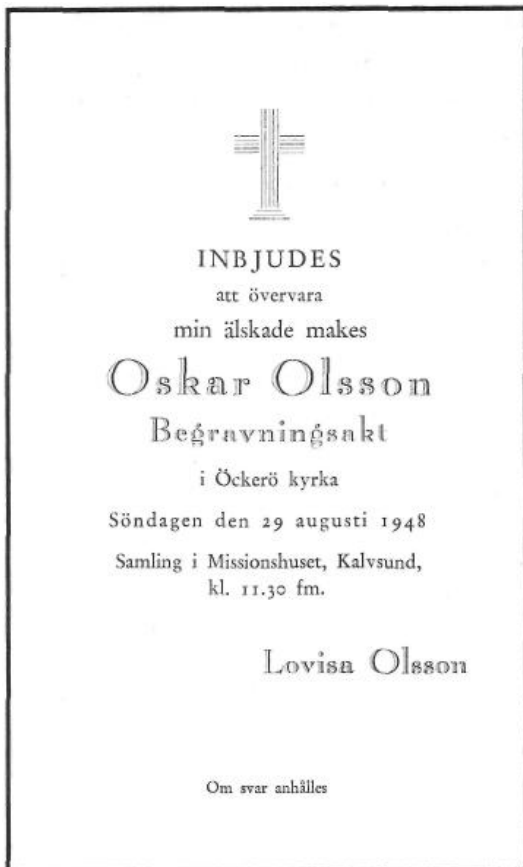
Göteborg den 27 Febr. 1940

Herr Anders Johanssons Sterbhus, Kalvsund **DEBET**

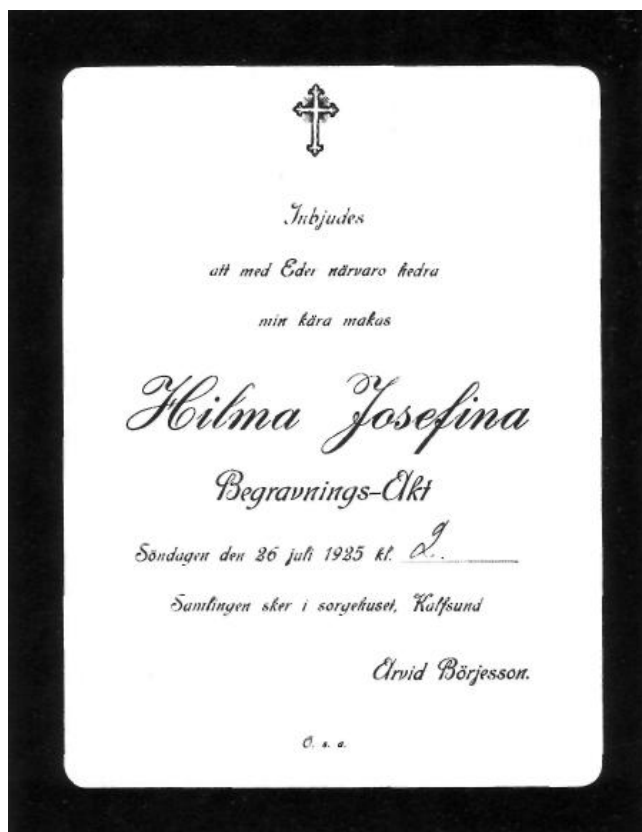
Febr.	19	AN kista, svepning o. svepebestyr	100	--
		transport med bil till Kalvsund	15	--
		bjudningsbrev	9	--
		1/2 säck gränris	3	--
		3 kransar à 15:-- , 3 band à 5:--	60	--
		1 kistbukett	10	--
		6 handbuketter à 1:--	6	--
		tackkort med kuvert	5	--
		frakt för blommor	5	--
		Kronor	213	--

Betalt
Göteborg den 27/3 1940
Wahl's
E. Wahl

Räkning från Wahl's begravningsbyrå till Anders Johanssons Sterbhus, Kalvsund

Inbjudningskort till Oskar Olssons begravning

Inbjudningskort till Hilma Josefina Olssons begravning

Alla närvarande gick sedan efter släden den långa vägen till Öckerö kyrkogård i den bistra kylan. Man fick hålla uppsikt över varann, så att ingen vitnade och förfrös en näsa eller öra. På Öckerövägen mötte begravningsföljet högmässobesökarna, som stannade och blottade sina huvuden medan tåget passerade.

Jordfästningen skulle hållas i nya kyrkan och längst fram i koret i en stor stol satt kyrkoherden och inväntade besökarna. Därefter förrättades jordfästningen. Åter fick kistan bäras på axlarna ner till kyrkogården för att sänkas i den hårdfrusna graven och där tog man ett sista farväl.

Sedan vidtog den långa vandringen hem över isen och då hade allt vattnet vid stranden frusit till blankis. Vid Kalvudden halkade en liten gubbe och slog undan benen på en dam som höll sin man under armen. Den ene knuffade den andre och inom kort låg halva skaran på den hala isen och sprattlade. Skrattsalvorna ekade över isen, och man kunde för ett tag inte tro att det var ett begravningsfölje. Ansiktena rättades till så småningom och det var mycket angenämt att komma inomhus till aptitretande dofter från kalopsen på spisen. Bara de närmaste åt i sorgehuset.

Alla begravningar hölls på den tiden på söndagar och oftast direkt efter högmässan. På måndagen skulle det vara efterkalas för dem som hjälpt till på begravningen och därefter skurades Missionshuset. Alla kranskartonger skulle skickas tillbaka till olika blomsterhandlare, tackkort skulle beställas och skrivas. En myckenhet av arbete.

40 år senare dog Anders äldste son, också han över 80 år gammal. Han dog på sjukhus. Hans änka gick till begravningsbyrån på Öckerö, som ordnade allt med begravning och förtäring i församlingshemmet. Kistan kom från stan och placerades i bårhuset. Inbjudan gjordes per annons och de som ville vara med anmälde sig till begravningsbyrån. Allt som fanns att göra var att betala.

Berta Josefina Olssons dödsannons

Bröllop

Bröllop har alltid varit en stor händelse inom en familj, och även mycket jobbig. Innan fritidsgården fanns hade vi ingen lokal att tillgå, så festligheterna fick äga rum i brudens hem, eller ibland i det nya hemmet. Möblerna fick röjas ut, bord och stolar lånas liksom porslin och glas. Man bad vänner hjälpa till med att laga och servera maten, samt diska efteråt. Bruden kläddes av en släkting eller vän och bar oftast svart klänning och vit slöja. Vit klänning blev inte vanligt förrän på 1920-talet. Brudgummen hade svart cheviotkostym och stjärkrage.

Det skulle lysa i kyrkan tre söndagar å rad i brudens församling men lysningsmottagning förekom inte. Presenterna anlände bröllopsdagen. Att flytta samman innan giftermålet gick inte an, och blev bruden gravid hette det att man var tvungen att gifta sig. Att få barn utan att gifta sig ansågs vara en stor skandal.

Prästen kom oftast hem till brudparet för att förrätta vigseln, och då hade man klätt två sockerlådor för att knäböja på, ordnat ett litet altare med husets finaste vita duk, där man ställde blommor och ljus. Sedan fick man förstås bjuda prästen på middag och det gjorde att festen i början var lite dämpad. Middagen bestod ofta av kalops eller på senare tid av kyckling om det var säsong för sådana.

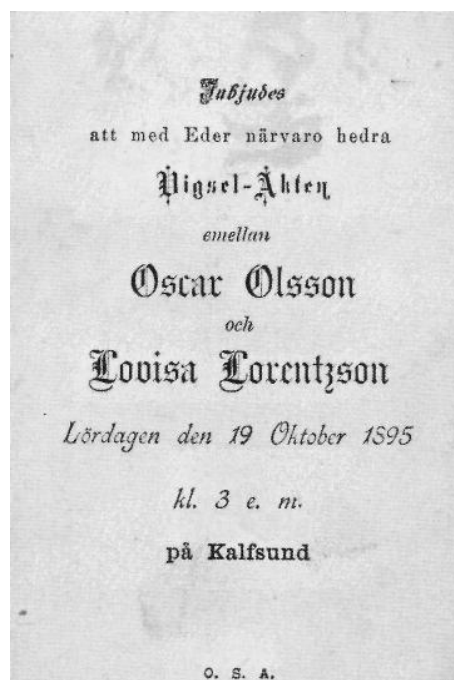

*Sjökapten Johan Hartvig Hellström (f.d. Benjaminsson)
och hans maka Helena (född Brulin) vigda den 8 juni 1880*

Barnbarnsbarnet Catarina, gift med Bertil Gustafsson den 26 juli 1980

På kvällen kom öns befolkning och ropade ut brudparet och då skulle man helst ha något att bjuda på till alla, gärna en sup. På 1920-talet när smuglingen var som intensivast var det mycket dricka på bröllopen. Kanske inte så mycket inne vid borden men väl ute i buskarna. Och så sköt man. Det skulle knalla riktigt ordentligt. På senare år var det somliga som hade fyrverkeri istället. Ungdomarna försökte också komma åt att bädda säck och göra andra förtretligheter för brudparet. Man gömde klockor som ringde varje kvart och hittade på diverse saker.

Inbjudningskort till Oscar Olssons och Lovisa Lorentzsons bröllop

Brunnar och dammar

Förr hade de flesta egna brunnar, som ofta sinade när det var torra somrar. Man fick då spara på dropparna och använda saltvatten när det gick, t.ex. att tvätta fisk och potatis i. Tvätta fick man göra uppe vid dammarna. Man eldade under en gryta som man ställt på ett berg och bar vatten ur dammen. Sedan bredde man ut kläderna på gräset och ljungen.

Drog det ihop sig till regn skyndade man sig att ösa ur allt vattnet ur brunnen, och skura sidorna, så att det nya vattnet blev friskt och gott. Det gick också att köpa vatten från stan. De kom med stora tankbåtar och fyllde brunnarna genom slangar. Det kostade 5 kr per ton.

Det fanns också allmänna brunnar. En låg vid Sömmerskas backe, och en vid Hästebrunnsdammen. Denna brunn höll vatten ganska länge. Numera är både brunnen och dammen igenlagda, liksom Gadde damm, som låg väster om Lars Carlssons hus, samt Strömbergs damm, där Ove Johanssons hus nu ligger. Några dammar finns kvar i dag, Manvels damm, Gode damm, Tvättedammen, Tuvedammen och Kanaldammen.

Vatten och avlopp

År 1960 kunde 4 hushåll tappa Göteborgsvatten ur sina kranar, och använda vatten-toalett för första gången. Vattnet pumpades från Bindes vik till reservoaren som byggts på öns topp. Några år senare hade hela ön fått stadsvatten.

Redan i mitten på 1940-talet började undersökningarna, och man lade ut rör för att prova saltvattnets påverkan på svetsar och material. När man sedan skulle ta upp rören hittades de inte, och man utlyste en belöning till den som hittade dem; 300 för det första röret, 200 för det andra, 100 för de övriga.

År 1948 hittade Morgan Olsson två av dem, ett vid Rösund och ett vid Heden.

Det var en besvärlig tid när hela ön var uppgrävd, och en och annan sten hamnade också genom tak och rutor, men det blev så mycket finare vägar efteråt. Vi fick sophämtning 1961 och på vintern kunde snön bortforslas med plog. Innan hade man skyfflat för hand, och det tog sin tid innan ön var avklarad.

1962

Lots och tull

Lots och tull har spelat en mycket stor roll i Kalvsunds historia. Många lotsar och tullare har här passerat genom åren och kunde vara värda en egen bok. Vi ska bara i stora drag försöka berätta något om deras betydelse.

Lotsar

Om man frågade om gångna tiders män, får man veta att många var lotsar. Troligtvis var väl de flesta bara roddare då det behövdes många sådana men bara en lots vid varje tillfälle. Om man tittar in i lotsverkets arkiv från åren 1845-1861 finner vi endast två mästerlotsar och några andralotsar.

Där finns en Anders Eklund, som föddes 1807. Om honom kan vi läsa att han bodde i eget hus på Kalvsund, blev andrelots 1831 och mästerlots 1843. Men 1836 satt han i fängelse på vatten och bröd för att han gått på grund med ångfartyget Göta Elf. Han satt i åtta dagar. Strax efter det han hade blivit mästerlots omkom han genom våldlig händelse. Vilken får vi inte veta.

Efter honom 1844 blev Carl Johan Persson mästerlots. Han hade också eget hus på Kalvsund.

Gustav Wickström var andrelots 1844 och bodde på Bockholmen. Om honom får vi veta att han gick på grund med en båt som hette Hermonia mellan Kalvsund och Göteborg (Gula Revet). Han dömdes till 6 månader fästning i Malmö. Sökte ändring i hovrätten och fick då 3 månader fästning. Efter att ytterligare ha sökt lindring fick han 14 dagar med vatten och bröd. Bestrafningen blev hans undergång står det.

En bror till denne Wickström, Carl Albin, blev lärling 1844, 20 år gammal, och en bror till Carl Johan Pehrsson, Adolf, började också samma år, men finns inte med efter det.

År 1850 började en man vid namn Peter Anton Wikström som lärling. Han blev sedermera far till Julius Wikström och Benett, som blev pappa till Hjördis Carlsson.

Tull

Tullen kom hit 1762 och hade då funnits i landet i över hundra år. Kalvsund låg bra till mitt i ögruppen och just i inloppet till Nordre Älv, och hade också stor export vid sill-perioderna. Segelleden gick här förbi till Marstrand och Kungälv. Vi har en plats, som kallas Finka. Det var en vik på 1700-talet, och här fick båtarna ligga i karantän innan de fick gå in till Kungälv.

Kalvsunds tullstation hade också andra uppgifter än de rent fiskala. Det ingick både polisiära arbeten och att tjänstgöra som nödhjälpsstation. År 1850 hade tullen endast en patrullbåt med roddarlag av 5 + befäl på sträckan upp till Kungälv-Marstrand och eftersom man måste ro eller i bästa fall segla var det säkert svårt att hinna med alla

båtar. Om man tänker på de farter tullens båtar presterar idag är skillnaden enorm, men de andra båtarna gick ju inte heller så fort. Nordre älv var också väldigt grund och många båtar fastnade i dyn.

Från 1800-talets mitt talar Kalvsund i sina rapporter om många fartyg, som råkat i sjönöd under storm utanför tullstationen. Det ingick i plikterna att hjälpa skeppsbrutna och ett enda år ingick 147 st i den officiella statistiken. Hur långt hjälpen sträckte sig finns ej beskrivet, men omfattade säkert också förplägnad och medicinsk hjälp.

Här har funnits både grevar och baroner stationerade i Kalvsunds tullstation. En friherre Gabriel Leijonsköld Oxenstjerna blev kuströddare på 1850-talet och baron Örnsköld hade befälet vid sekelskiftet. Som bisyssla skötte han under en tid arbetet som postföreståndare på ön.

Tullförmännen fick själva hålla båt, och besättningen fick hjälpa till att hålla båtarna i skick. En förman som hette Kronberg skötte sin båt så minutiöst att folk kallade den "Gullhöna". Sven Wijk hade en båt som hette Viktoria och denna båt försågs i början av 1900-talet med motor. Under Arthur Erikssons tid började tullverket själv hålla båt. Först kom då en mahognybåt TV 35, som sedan blev taxibåten Tullan. Efter den kom de riktiga tullbåtarna, gråmålade militärlika. Först TV 224 och till sist TV 238. Sen tog det slut både med båt och tull för Kalvsunds del. Detta var 1979. Då pensionerades Arnold Olsson, sista förman på Kalvsund.

Lotsen Anton Wikström 1900

Tullvaktstugan vid hamnen 1984. Foto Eivor Olsson

Intill den 31 mars 1961 hade tullmännen hållit vakt dygnet runt i sin lilla stuga nere vid hamnen, men från detta datum skulle man bara använda tullbåten till patrullering. Man inte bara prejade båtar för att leta smuggelgods, man tog fartsyndare, bekämpade oljeutsläpp, sköt oljeskadade fåglar, körde brådskande sjukdomsfall och hjälpte folk i sjö-nöd. Tidigare hade en av de viktigaste åtgärderna varit att visitera fiskebåtar, som skulle skriva på passet både när de gick ut på fiske och när de kom hem igen.

Under de sista åren bestod besättningen av 3 man, men när det var som mest hektiskt var här 6-7 man som arbetade. Under sillperioden var här t.o.m. tullstation med kammarskrivare. En hette Kummel och en Törner.

Den som förorsakat tullen på Kalvsund mest bekymmer är väl öns legendariska invånare, smugglarkungen Ernst Bremer. Om honom är mycket att berätta (se sidan 66). En bok är också skriven om hans bravader.

Rapport fredagen den 21 oktober 1921

Natten mellan den 18 och 19 innevarande oktober, utfördes spritsmuggling vid Hjuvik inom Torslanda socken, därvid ett parti sprit och två stycken smugglarbåtar omhändertogs under följande omständigheter:

Natten mellan den 17-18 dennes klockan 12 på natten hade Hilmer Helgesson (boende å lilla Varholmen invid Hjuvik) från Varholmen iakttagit ett par personer uppträda misstänkt invid Hjuviks brygga. Vid tillfället rädde sydlig vind och klar sikt.

Klockan 10 eftermiddag den 18 dennes meddelas detta till undertecknad. Som jag samma dag från kustbevakningschefen emottagit cirkulär att smuggelbåten Niels Juel passerat Höganäs på morgonen samma dag i nordlig riktning och som ostlig vind och klar sikt rådde, misstänktes han kunna inträffa där på natten. Undertecknad går då omedelbart i en mindre roddbåt medtagande kustroddare Anders Johan Kristiansson och Nickolaus Nilsson och rör till Södra Hästevik, som ligger strax norr om Varholmen och där sammanträffar med Helgesson, varefter bevakning utplaceras på olika ställen. Klockan 10.45 e.m. inrapporterar Kristiansson en vagn med två personer synlig, komma norrifrån. Samtidigt anmäler Nilsson att en lastvagn kört söderut, och att vagnen körts av Anders Janssons dräng i Bur.

Kustroddare Olle Bernhard Olsson 1900

Erik Karlsson och hästen igenkändes vara den förras, bevakningen följer nu skjutsen så nära som möjligt, men väl dolda. Klockan 12 på natten iaktogs att en av dessa personer ger 3 ljussignaler med en ficklampa ut åt sjön. Klockan 12.10 syns en mindre båt komma in mot land i riktning mot Hjuviks brygga. I båten befinner sig tre personer, båten lägger till vid bryggans norra sida, en man går iland för att spana, varefter även de andra går i land och alla tre börjar långa spritdamejeanner, ca 52 st. Sedan hjälpas alla fem att lasta dem på vagnen. Nu ansågs tiden vara inne att ingripa och efter en het batalj övermannades de två smugglarna och den person som medföljde skjutsen.

Den ene av smugglarna lyckades undkomma och drängen Karlsson blev alldeles viljelös av rädsla och stannade kvar. Av de anhållna befinnes vara danska undersåtarna Martin Robert Hansen, igenkänd som skeppare å Niels Juel, boende Lilla Sörup, den andre Hans Laurits Andersen, boende å Hellerups Skeppsvarv. Den tredje anhållne befanns vara f.d. fiskhandlaren Nils Eliasson boende å Kalven i Öckerö socken, förut bötfälld i Göteborg för spritsmuggling och olaga försäljning av smuggelsprit.

Kustroddare Nilsson sändes att hämta Helgessons motorbåt och när den ankommit inlastades spriten i densamma. De anhållna fördes ombord och hästen och vagnen inställdes i ett skjul på platsen. Bevakningen jämte Helgesson förde båten till Kalvsund där det inlastades i tulljakten, som genast klargjordes för avgång, och därefter omedelbart avgick till smuggelplatsen, där Helgesson ilandsattes för att tillvarata skjutsen och den mindre tullbåten. Smuggelbåten togs på släp av tullbåten som därefter gjorde en lov å södra sidan av Stora Varholmen, där upptäcktes Niels Juel ligga förankrad ca 20 meter från land. Vid visitation ombord fanns 8 st spritdamejeanner med samma märke (C. P.) som de som tagits i land. Därefter lättades ankar på Niels Juel och den togs på släp till Göteborg där såväl smuggelbåten som sprit överlämnades till bevakningskontrollör Persson på bevakningsinspektionen.

Landsfiskalen i Säve har underrättats och ombetts att göra efterforskning efter den undkomne besättningsmannen, som hade följande signalement. Han var vid medellängd, kraftigt byggd, horisontal skulderlutning, halsen av medellängd, hår och mustascher ljusblonda, något väderbitet fylligt ansikte, pannan låg vertikal, ögonen blå, ordinära ögonbryn bågiga låga samt ljusblonda. Näsan ordinär med vågig näsrygg samt nedåtlutande näsbas, öronen ordinära, munnen ordinär med tunna läppar, tänderna friska, hakan bred något framåtlutande. Gången sävlig med långsamma benrörelser, händer och fötter ordinära. Språket danskt med låg stämma.

Å högra sidan av pannan fanns två mindre hårbeväxta födelsemärken. Vid tillfället iklädd blå kavajkostym och blå filthatt. Personen i fråga är i 50-års åldern.

Av denna rapport är tre exemplar avsända till tullkammaren i Göteborg.

Kalvsunds tulljakt
V. E. Kronberg
Kustuppsyningsman i Göteborgs tullkamardistrikt

”Smugglarkungen” Ernst Bremer

En man som gjorde Kalvsund vida känd, om än på ett tvivelaktigt sätt, var Ernst Bremer, ”*Kattegatts smugglarkung*”. Född och uppvuxen på Öckerö blev han först fiskare som de flesta andra. Han hette då Eliasson i efternamn. Han skilde sig från de andra på så sätt att han var mycket äventyrslysten och hade näsa för affärer. Han såg hur danskarna tjänade stora pengar på att köpa billig sprit i Tyskland och sedan sälja med god förtjänst.

Han började dock med att frakta och sälja fisk till Danmark och under första världskriget lastade han en båt med socker och olja och gick till de baltiska länderna, där han hört att priserna var höga. Han fick gå genom minbältena i rykande storm, för att sedan få veta att hans last inte var värd så mycket mer än han själv betalat. Det var ett bakslag. Men på återvägen blev han påseglad av en engelsk örlogsbåt, och fick för det ett skadestånd på 10 000 kr, så affären blev ändå lyckad.

Han gifte sig med en flicka från Kalvsund, Annie Bremer. Då tyckte han, att han också kunde heta Bremer. Till en början lade sig släktingar emot detta, så Ernst fick heta Bramer, men det var ingen som kallade honom annat än Bremer. Så småningom, efter att ha bott i Annies föräldrahem en tid, köpte han det stora huset med torn, som sillhandlare Börjesson byggt. Många kallar än i dag huset för Bremerska villan. Han fick två söner och en dotter som ironiskt nog gifte sig med en tullare.

Bremer var en god och glad människa som hade många vänner. Han blev något av en hjälte för sitt sätt att lura tullare, och tullare hyste väl också en viss beundran för denne man, som så ofta drog dem vid näsan, men Bremer hyste heller inget agg till tullarna när de grep honom ibland. Dom sköter sitt jobb och jag sköter mitt, tyckte Ernst.

Som mest hade Bremer 16 fartyg i sin smugglarflotta. Och det var båtar som kunde gå fortare än tullens. Han kunde skärgårdens vikar som sin egen ficka och dumpade där sina spritdunkar. Legendariska är hans berättelser om hur han gömde spritdunkar under tulljakten på Kalvsund, hur han bad en poliskonstapel om hjälp att komma under en bro, när han skulle in med sprit till Göteborg. Eller när polisen kom för att haffa honom i hans hem, och han sprang över bergen i bara strumplästen, fick tag på en båt och rodde till Öckerö. En gång tog polisen honom i Danmark och skulle föra honom till Sverige. Då tog Ernst ett språng från båten, just som den höll på att lägga ut rakt ner på kajen. Det var ca 13 meter. Polismannen hoppade efter, men hamnade emellan båten rakt ner i vattnet. Det sägs att Ernst stannade för att se så att mannen blev räddad innan han fortsatte sin flykt.

En gång när tullen hade tagit Ernst Bremer bjöd han på kaffe under förhöret, och någon gång tidigare hade han lovat tullare en kaffehalv, så han slog i litet sprit i kopparna. Några dagar senare stod det med stora rubriker i tidningen: ”*Tullare super med ökända smugglare.*” Ernst tyckte det var mycket roligt.

Han höll sig själv fullkomligt nykter, och fordrade av sina medarbetare och uppköpare samma återhållsamhet. Det var så lätt att prata bredvid munnen, om man inte var klar i huvudet. Och klar i huvudet var Ernst Bremer, ända in i ålderns höst. Han blev nära 100 år gammal, och mindes sina äventyr med skärpa, när vi talade med honom i telefon. Han flyttade till Göteborg där han hade café på Magasinsgatan, men fortsatte att smuggla ända in i pensionsåldern. Han har säkerligen blivit beskylld för mycket som han inte gjort, och så snart något beslag gjordes, trodde man att det var Bremer som varit framme. Sant är dock att han inte drog sig för att smuggla på själva julafton, för då trodde han att tullarna var hemma, men den gången åkte han fast.

Tiden lägger en försonande slöja över händelserna och Bremer framstår nu som en hjälte, men spriten blev också fördärvet för somliga människor.

Ernst Bremer, 98

Kattegatts okrönte smugglarkung!

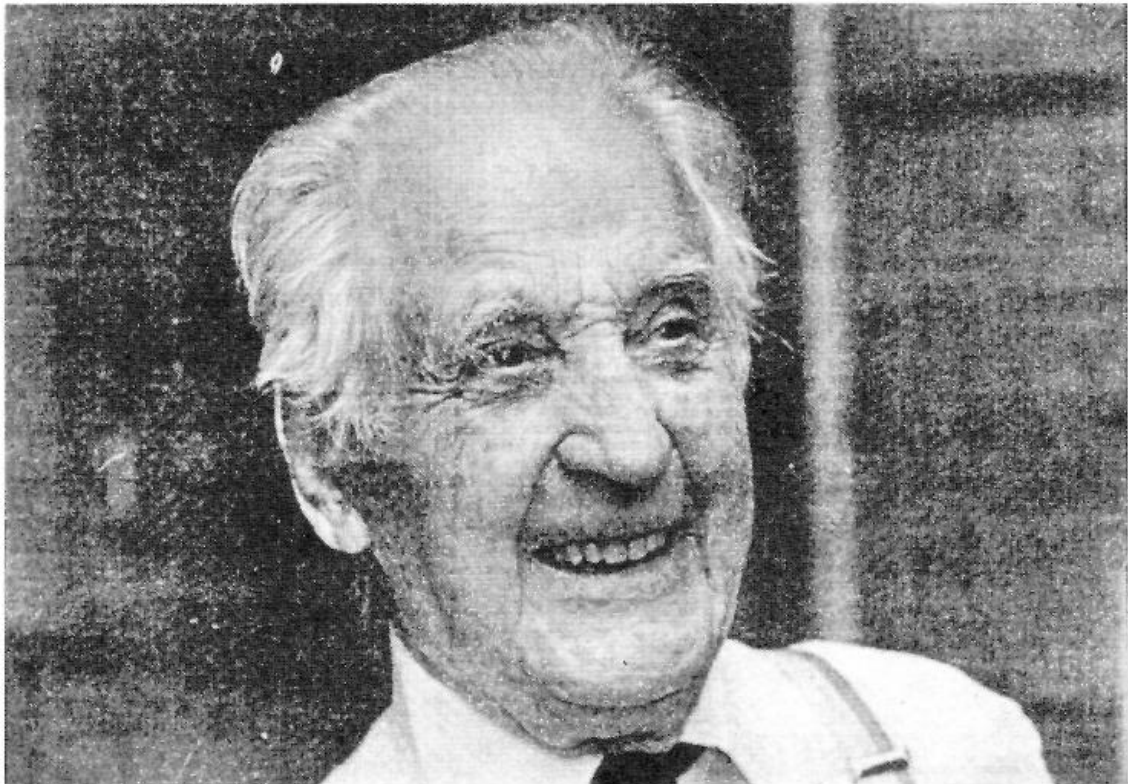

Foto Tidningen Arbetet

Kommunikationer

Roddargillet

Redan 1670 fanns det ett båtbolag som trafikerade Göteborg-Kalvsund. Det var "roddargillet" från Göteborg som för en roddtur tog en riksdaler. Det var mycket pengar på denna tid. Annars var det mest vanligt att befolkningen själva rodde eller seglade till stan. Man kunde också komma över Hästevik där gästgiveriskjutsen hämtade. På 1800-talet kostade skjutsen Hästevik-Göteborg 28 skilling.

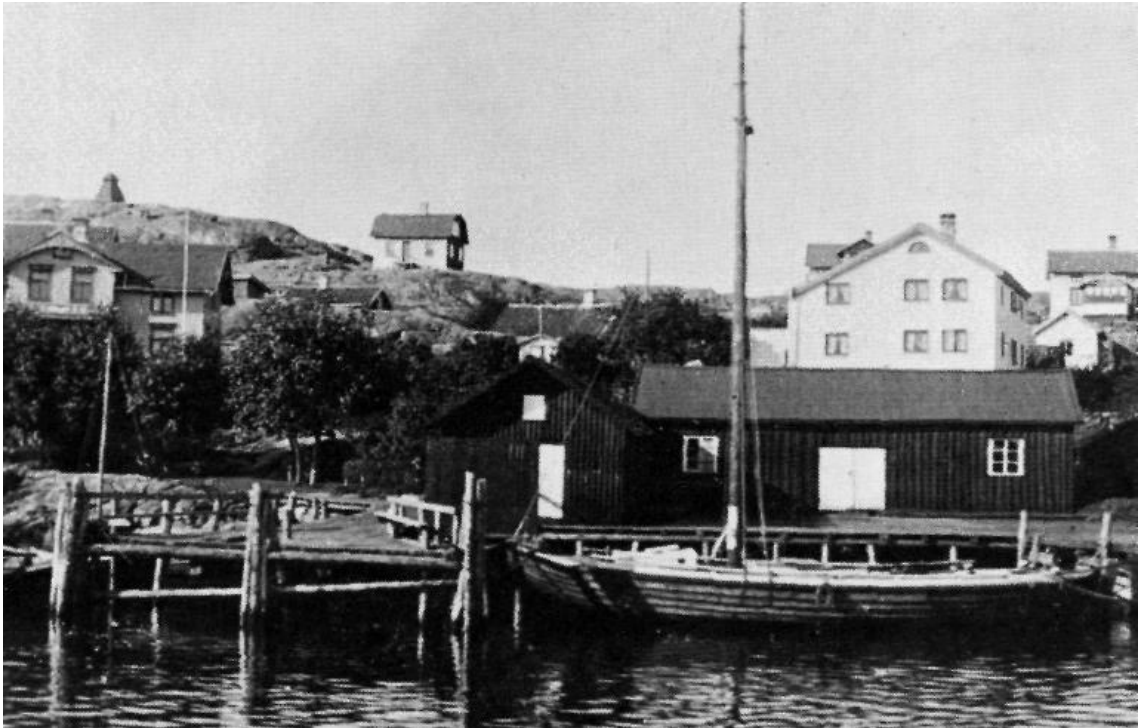
Ångbåtar

Annars var det lättast att komma till Kalvsund med Marstrandsbåtarna. Göteborgs nya Ångslupsbolag bildades 1872 och gick först inte längre ut än till Klippan. Men året därpå lyckades man få bolaget att gå en tur ut till skärgården på lördag och en tur in på söndag. På vintern fanns ingen trafik förrän 3 år senare. 1877 gick ångslupen "Gerda 2" gånger i veckan, om det inte var trafikhinder. Båtarna var mycket olämpliga för vintertrafik. De hade svag maskinstyrka och orkade inte med en "vanlig storm". "Sjöfröken" var rent livsfarlig att åka med och det tog ungefär 3 timmar att köra till Göteborg.

Då bildade öbor och badgäster tillsammans ett bolag och inköpte "Lilla Edet" och "Älfängen" och det s.k. "skärgårdskriget" var i full gång. Man kapade trossar, man hindrade passagerarna att komma i land, man bombarderade båtarna med stenar och fyllde sten vid bryggorna så att båtarna skulle gå på grund.

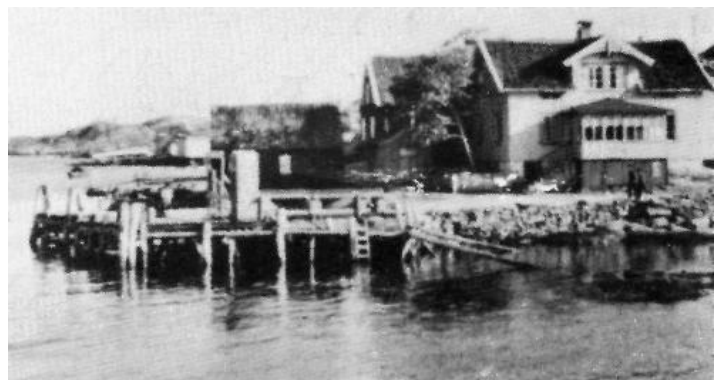
Träpiren i Göteborg med båtar till norra och södra skärgården, 1930-talet

Gamla ångbåtsbryggan med tulljakten

Gamla ångbåtsbryggan 1890-talet

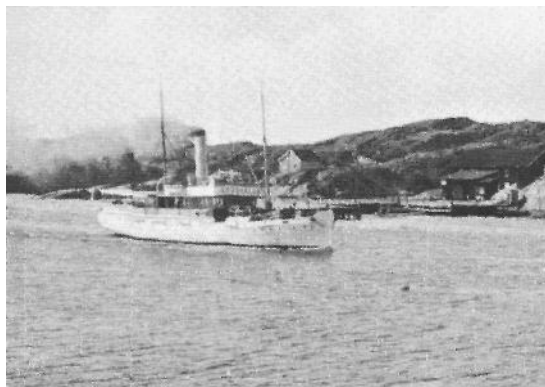
Nya Ångbåtsbryggan 1950-talet

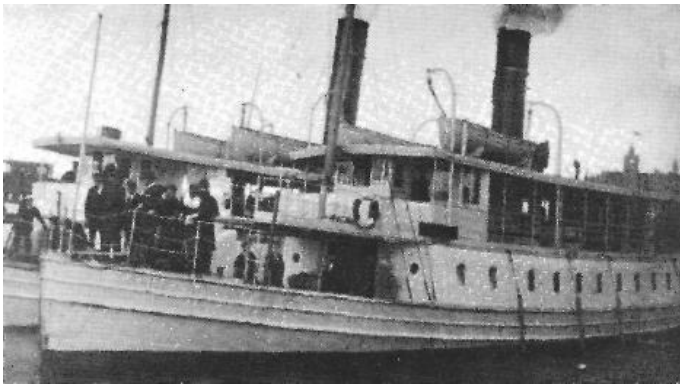
"Norra Skärgården", "Stånka" kallad, 1930. Besättning: Valfrid Wijk, Kapten Hultfeldt, Arvid Johansson.

Priset sattes till 10 öre och man körde på kapp så skummet yrde. Mera om detta finns att läsa i Odenviks bok om Öckerö Kommun.

Båda bolagen gick i konkurs och i januari 1920 kom Ångslupsbolagets sista båt ut till öarna. 1918 startade Justus Hansson från Hönö trafik med ångaren *"Skärgården"*, *"Stånka"* kallad. Denna båt blev något av en Kalvsundsbat, då besättningen var härifrån, Skeppare Hultfeldt, Styrman Wijk och maskinist Johansson. Denna båt var liten och gick mycket sakta, men tog sig fram i alla väder. Den köptes senare av Marstrandsbolaget. Snart utbröt ett nytt *"krig"*, denna gång mellan Marstrandsbolaget och det nya Trafik A-B Öckerö Skärgård. J. W. Berg köpte den ena båten efter den andra och även denna gång sänktes priset, nu till 25 öre. I mars 1936 röstade man i kommunalfullmäktige om kommunen skulle överta trafiken men förslaget avslogs med elva röster mot åtta. Då hade emellertid Marstrandsbolaget givit upp och Berg var ensam herre på täppan.

"Uddevalla" på resa mot Oslo, 1930-talet

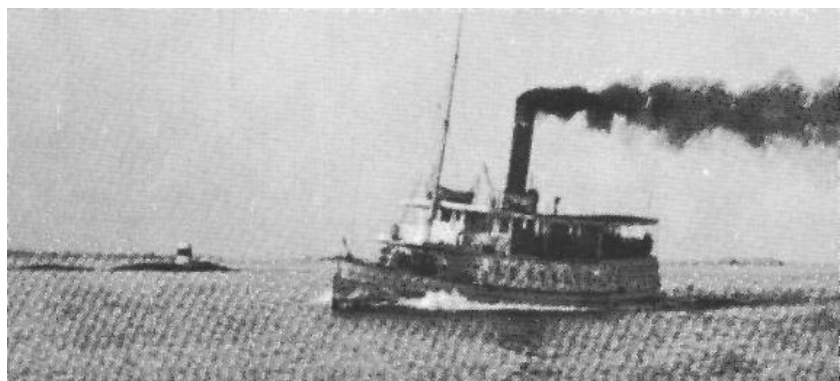
*Tvillingbåtarna "Svea" och "Göta",
1920-talet*

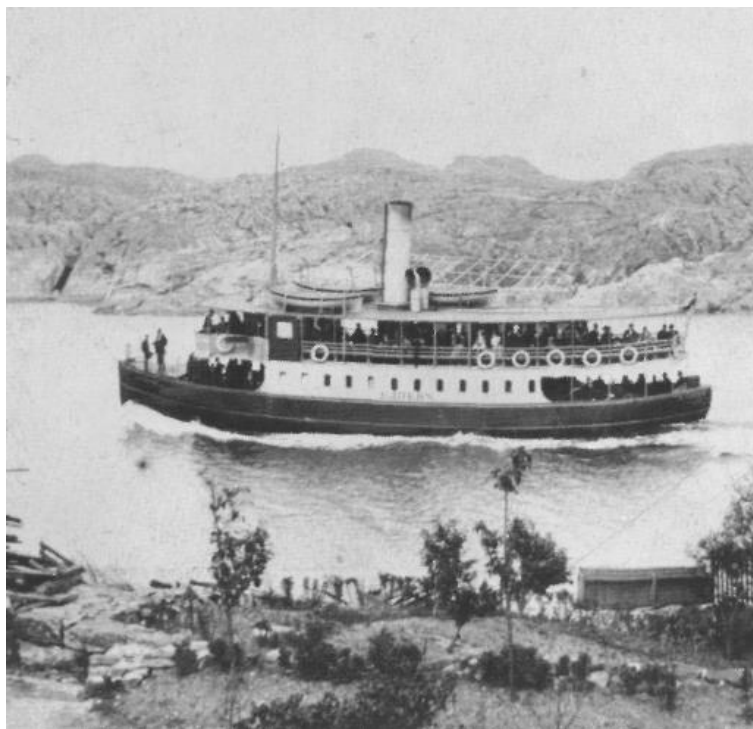
*Båt på väg att börda "Albrektsund",
1930-talet*

"Rön" vid Kalvsunds brygga

"Svea" passerar dynan

Ångbåten "Ejdern" 1920-talet

Kapten Larsson med besättning

Om man skulle åka längre norrut med Marstrandsbåtarna var man tvungen att ”borda” dvs. gå ut med en roddbåt till båten som lagt sig stilla i sundet. En tross kastades från fören ner i ekan, och så drog man sig bort till en port på mitten på båten, där passageraren kunde kliva ombord. En man, tullare Olof Olsson, kunde detta perfekt och anlätades ofta. En gång, berättas det, kom Pelle Holmström med Marstrandsbåten. Båten blåste, men ingen fanns som hämtade Pelle. Då hoppade Pelle i sjön med resväska och allt och sam iland. En annan gång hände det att J. Hultfeldt skulle i land från en av Bergs båtar. Han hade tappat sin biljett och blev inte ilandsläppt. Då hoppade också han i sjön och simmade i land.

NORRA SKÄRGÅRDEN

Turlista fr. o. m. d. 10 Juni 1929 för ång. Vestkusten, Inland, Svea o. Göta.
VARDAGAR Från Göteborg till Norra Skärgården

Båt	Från Göteborg	Ank. till Grötö	Ank. till Hönö H.	Ank. till Hönö K.	Ank. till Öckerö	Ank. till Hjuvik	Ank. till Kalvsund	Ank. till Björkö	Ank. till Hålsö	Ank. till Knippla	Ank. till Rörö
Göta	6.00	7.00	7.30	7.45	7.55	8.05	8.15	8.25	8.35	8.45	8.55
Vestkust.	6.30	7.30	7.45	7.55	8.05	8.15	8.25	8.35	8.45	8.55	9.05
Sv. Gö.	6.45	7.45	7.55	8.05	8.15	8.25	8.35	8.45	8.55	9.05	9.15
Inland	6.55	7.55	8.05	8.15	8.25	8.35	8.45	8.55	9.05	9.15	9.25
Svea	7.05	8.05	8.15	8.25	8.35	8.45	8.55	9.05	9.15	9.25	9.35
Vestkust.	7.15	8.15	8.25	8.35	8.45	8.55	9.05	9.15	9.25	9.35	9.45
Göta	7.25	8.25	8.35	8.45	8.55	9.05	9.15	9.25	9.35	9.45	9.55
Inland	7.35	8.35	8.45	8.55	9.05	9.15	9.25	9.35	9.45	9.55	10.05
Svea	7.45	8.45	8.55	9.05	9.15	9.25	9.35	9.45	9.55	10.05	10.15
Vestkust.	7.55	8.55	9.05	9.15	9.25	9.35	9.45	9.55	10.05	10.15	10.25
Göta	8.05	9.05	9.15	9.25	9.35	9.45	9.55	10.05	10.15	10.25	10.35
Inland	8.15	9.15	9.25	9.35	9.45	9.55	10.05	10.15	10.25	10.35	10.45
Svea	8.25	9.25	9.35	9.45	9.55	10.05	10.15	10.25	10.35	10.45	10.55
Vestkust.	8.35	9.35	9.45	9.55	10.05	10.15	10.25	10.35	10.45	10.55	11.05
Göta	8.45	9.45	9.55	10.05	10.15	10.25	10.35	10.45	10.55	11.05	11.15
Inland	8.55	9.55	10.05	10.15	10.25	10.35	10.45	10.55	11.05	11.15	11.25
Svea	9.05	10.05	10.15	10.25	10.35	10.45	10.55	11.05	11.15	11.25	11.35
Vestkust.	9.15	10.15	10.25	10.35	10.45	10.55	11.05	11.15	11.25	11.35	11.45
Göta	9.25	10.25	10.35	10.45	10.55	11.05	11.15	11.25	11.35	11.45	11.55
Inland	9.35	10.35	10.45	10.55	11.05	11.15	11.25	11.35	11.45	11.55	12.05
Svea	9.45	10.45	10.55	11.05	11.15	11.25	11.35	11.45	11.55	12.05	12.15
Vestkust.	9.55	10.55	11.05	11.15	11.25	11.35	11.45	11.55	12.05	12.15	12.25
Göta	10.05	11.05	11.15	11.25	11.35	11.45	11.55	12.05	12.15	12.25	12.35
Inland	10.15	11.15	11.25	11.35	11.45	11.55	12.05	12.15	12.25	12.35	12.45
Svea	10.25	11.25	11.35	11.45	11.55	12.05	12.15	12.25	12.35	12.45	12.55
Vestkust.	10.35	11.35	11.45	11.55	12.05	12.15	12.25	12.35	12.45	12.55	13.05
Göta	10.45	11.45	11.55	12.05	12.15	12.25	12.35	12.45	12.55	13.05	13.15
Inland	10.55	11.55	12.05	12.15	12.25	12.35	12.45	12.55	13.05	13.15	13.25
Svea	11.05	12.05	12.15	12.25	12.35	12.45	12.55	13.05	13.15	13.25	13.35
Vestkust.	11.15	12.15	12.25	12.35	12.45	12.55	13.05	13.15	13.25	13.35	13.45
Göta	11.25	12.25	12.35	12.45	12.55	13.05	13.15	13.25	13.35	13.45	13.55
Inland	11.35	12.35	12.45	12.55	13.05	13.15	13.25	13.35	13.45	13.55	14.05
Svea	11.45	12.45	12.55	13.05	13.15	13.25	13.35	13.45	13.55	14.05	14.15
Vestkust.	11.55	12.55	13.05	13.15	13.25	13.35	13.45	13.55	14.05	14.15	14.25
Göta	12.05	13.05	13.15	13.25	13.35	13.45	13.55	14.05	14.15	14.25	14.35
Inland	12.15	13.15	13.25	13.35	13.45	13.55	14.05	14.15	14.25	14.35	14.45
Svea	12.25	13.25	13.35	13.45	13.55	14.05	14.15	14.25	14.35	14.45	14.55
Vestkust.	12.35	13.35	13.45	13.55	14.05	14.15	14.25	14.35	14.45	14.55	15.05
Göta	12.45	13.45	13.55	14.05	14.15	14.25	14.35	14.45	14.55	15.05	15.15
Inland	12.55	13.55	14.05	14.15	14.25	14.35	14.45	14.55	15.05	15.15	15.25
Svea	13.05	14.05	14.15	14.25	14.35	14.45	14.55	15.05	15.15	15.25	15.35
Vestkust.	13.15	14.15	14.25	14.35	14.45	14.55	15.05	15.15	15.25	15.35	15.45
Göta	13.25	14.25	14.35	14.45	14.55	15.05	15.15	15.25	15.35	15.45	15.55
Inland	13.35	14.35	14.45	14.55	15.05	15.15	15.25	15.35	15.45	15.55	16.05
Svea	13.45	14.45	14.55	15.05	15.15	15.25	15.35	15.45	15.55	16.05	16.15
Vestkust.	13.55	14.55	15.05	15.15	15.25	15.35	15.45	15.55	16.05	16.15	16.25
Göta	14.05	15.05	15.15	15.25	15.35	15.45	15.55	16.05	16.15	16.25	16.35
Inland	14.15	15.15	15.25	15.35	15.45	15.55	16.05	16.15	16.25	16.35	16.45
Svea	14.25	15.25	15.35	15.45	15.55	16.05	16.15	16.25	16.35	16.45	16.55
Vestkust.	14.35	15.35	15.45	15.55	16.05	16.15	16.25	16.35	16.45	16.55	17.05
Göta	14.45	15.45	15.55	16.05	16.15	16.25	16.35	16.45	16.55	17.05	17.15
Inland	14.55	15.55	16.05	16.15	16.25	16.35	16.45	16.55	17.05	17.15	17.25
Svea	15.05	16.05	16.15	16.25	16.35	16.45	16.55	17.05	17.15	17.25	17.35
Vestkust.	15.15	16.15	16.25	16.35	16.45	16.55	17.05	17.15	17.25	17.35	17.45
Göta	15.25	16.25	16.35	16.45	16.55	17.05	17.15	17.25	17.35	17.45	17.55
Inland	15.35	16.35	16.45	16.55	17.05	17.15	17.25	17.35	17.45	17.55	18.05
Svea	15.45	16.45	16.55	17.05	17.15	17.25	17.35	17.45	17.55	18.05	18.15
Vestkust.	15.55	16.55	17.05	17.15	17.25	17.35	17.45	17.55	18.05	18.15	18.25
Göta	16.05	17.05	17.15	17.25	17.35	17.45	17.55	18.05	18.15	18.25	18.35
Inland	16.15	17.15	17.25	17.35	17.45	17.55	18.05	18.15	18.25	18.35	18.45
Svea	16.25	17.25	17.35	17.45	17.55	18.05	18.15	18.25	18.35	18.45	18.55
Vestkust.	16.35	17.35	17.45	17.55	18.05	18.15	18.25	18.35	18.45	18.55	19.05
Göta	16.45	17.45	17.55	18.05	18.15	18.25	18.35	18.45	18.55	19.05	19.15
Inland	16.55	17.55	18.05	18.15	18.25	18.35	18.45	18.55	19.05	19.15	19.25
Svea	17.05	18.05	18.15	18.25	18.35	18.45	18.55	19.05	19.15	19.25	19.35
Vestkust.	17.15	18.15	18.25	18.35	18.45	18.55	19.05	19.15	19.25	19.35	19.45
Göta	17.25	18.25	18.35	18.45	18.55	19.05	19.15	19.25	19.35	19.45	19.55
Inland	17.35	18.35	18.45	18.55	19.05	19.15	19.25	19.35	19.45	19.55	20.05
Svea	17.45	18.45	18.55	19.05	19.15	19.25	19.35	19.45	19.55	20.05	20.15
Vestkust.	17.55	18.55	19.05	19.15	19.25	19.35	19.45	19.55	20.05	20.15	20.25
Göta	18.05	19.05	19.15	19.25	19.35	19.45	19.55	20.05	20.15	20.25	20.35
Inland	18.15	19.15	19.25	19.35	19.45	19.55	20.05	20.15	20.25	20.35	20.45
Svea	18.25	19.25	19.35	19.45	19.55	20.05	20.15	20.25	20.35	20.45	20.55
Vestkust.	18.35	19.35	19.45	19.55	20.05	20.15	20.25	20.35	20.45	20.55	21.05
Göta	18.45	19.45	19.55	20.05	20.15	20.25	20.35	20.45	20.55	21.05	21.15
Inland	18.55	19.55	20.05	20.15	20.25	20.35	20.45	20.55	21.05	21.15	21.25
Svea	19.05	20.05	20.15	20.25	20.35	20.45	20.55	21.05	21.15	21.25	21.35
Vestkust.	19.15	20.15	20.25	20.35	20.45	20.55	21.05	21.15	21.25	21.35	21.45
Göta	19.25	20.25	20.35	20.45	20.55	21.05	21.15	21.25	21.35	21.45	21.55
Inland	19.35	20.35	20.45	20.55	21.05	21.15	21.25	21.35	21.45	21.55	22.05
Svea	19.45	20.45	20.55	21.05	21.15	21.25	21.35	21.45	21.55	22.05	22.15
Vestkust.	19.55	20.55	21.05	21.15	21.25	21.35	21.45	21.55	22.05	22.15	22.25
Göta	20.05	21.05	21.15	21.25	21.35	21.45	21.55	22.05	22.15	22.25	22.35
Inland	20.15	21.15	21.25	21.35	21.45	21.55	22.05	22.15	22.25	22.35	22.45
Svea	20.25	21.25	21.35	21.45	21.55	22.05	22.15	22.25	22.35	22.45	22.55
Vestkust.	20.35	21.35	21.45	21.55	22.05	22.15	22.25	22.35	22.45	22.55	23.05
Göta	20.45	21.45	21.55	22.05	22.15	22.25	22.35	22.45	22.55	23.05	23.15
Inland	20.55	21.55	22.05	22.15	22.25	22.35	22.45	22.55	23.05	23.15	23.25
Svea	21.05	22.05	22.15	22.25	22.35	22.45	22.55	23.05	23.15	23.25	23.35
Vestkust.	21.15	22.15	22.25	22.35	22.45	22.55	23.05	23.15	23.25	23.35	23.45
Göta	21.25	22.25	22.35	22.45	22.55	23.05	23.15	23.25	23.35	23.45	23.55
Inland	21.35	22.35	22.45	22.55	23.05	23.15	23.25	23.35	23.45	23.55	24.05
Svea	21.45	22.45	22.55	23.05	23.15	23.25	23.35	23.45	23.55	24.05	24.15
Vestkust.	21.55	22.55	23.05	23.15	23.25	23.35	23.45	23.55	24.05	24.15	24.25
Göta	22.05	23.05	23.15	23.25	23.35	23.45	23.5				

Post

Den första poststationen i Öckerö socken inrättades på Kalvsund den 1 januari 1875. Den kallades dock Öckerö poststation och övriga öar fick hämta sin post och värdeförsändelser här. Postbefordringen från Göteborg till Kalvsund skedde över Hisingen till Hästevik. Där mottog August Olsson försändelserna, som 2 gånger i veckan hämtades till Kalvsund av Öckerö sockens förste poststationsföreståndare lotsåldermannen Johan Strömberg. I juni 1878 började ångslupen "Svanen" gå med posten från Hästevik till Kalvsund, men redan på hösten blev det glest mellan turerna och på vintern upphörde de. Då blev Strömberg postförare igen och för detta (två ggr/vecka) begärde han nu 2:50. Detta tyckte man i Göteborg var för mycket och sade upp Strömberg. Man lyckades dock inte att hitta någon som var billigare och Strömberg togs till nåder igen. För sitt arbete som postföreståndare hade han 100 kr om året. 1879 säger Strömberg upp sig och man tillsätter kustsergeanten Lindgren, som bara fick 75 kr i lön. Han slutar inom ett år och den nye föreståndaren, baron Örnsköld begär 200 kr i årslön. Detta måste Postverket gå med på då det inte gick att få någon annan. Strömberg fortsatte dock med att transportera posten. När han dog 1884 övertog sonen sysslan. Denne fick dock endast 2 kr dubbeltur.

Postsparbanksbok år 1899

I det s.k. ångbåtskriget erbjöd sig det nya skärgårdsbolaget att frakta all post gratis till Kalvsund. Men på de andra öarna tyckte man att poststationen skulle ligga på Öckerö, som namnet angav. Man skrev till Kungliga generalpoststyrelsen men fick avslag på sin begäran. I stället ändrades namnet till Kalvsunds poststation. Detta var den 1 maj 1892. Två år senare dog baron Örnsköld och efterträddes av telefonisten Maria Sörensson.

Maria Sörensson slutade 1898, efterträddes av kustsergeanten S. Wijk och efter honom hans dotter Svea. Hon fick dock sluta 1904 då hon skulle gifta sig. Gift kvinna fick ej inneha statlig tjänst. Brodern Walfrid fick stå som föreståndare en tid då systemen Signe var för ung att ha sysslan. Hon innehade densamma i 60 år och avgick 1964 80 år gammal.

Därefter skulle posten skötas av en lantbrevbärare, pastor Berglund från Björkö, men han tröttnade snart och sysslan övertogs av Eivor Olsson, som hade expedition i sitt vardagsrum. Då hade poststationen degraderats till postställe och löd under Bohus-Björkö. År 1965 flyttade posten till sin nuvarande adress Hästebrunnsvägen 27. Under en tid var posten endast öppen varannan dag, men år 1974 började dottern Margareta Johansson att dela tjänstgöringen och står numera som postställets föreståndare. Fr.o.m. 1974 lyder Kalvsunds postställe under Öckerö, vars kontor öppnade 1904. Transporten sköts numera av kommunens färjor och hämtas med kärra vid bryggan.

Margareta med sin postkärra, 1984. Foto Eivor Olsson

Telefon

Kalvsund var även först med socknens första telefonstation. Denna förestods av Maria Sörensson och låg i det hus som stod strax ovanför nuvarande varvet. Enligt Odenviks bok om Öckerö socken startade växelstationen 16/4 1896 men redan på nyårsafton 1895 kunde den förste abonnenten Arvid Börjesson ringa till Göteborg. Han hade nr 1. Den årliga avgiften var 50 kr.

Den man som främst bidrog till att Öckerö socken fick telefon var en riksdagsman från Orust och Tjörn, Axel V. Ljungman. Han och flera med honom höll på i 17 år innan man på hösten 1884 började dra ledningar till Kalvsund. Då hade ärendet varit hos länsstyrelsen och riksdagen och telegrafstyrelsen ett otal gånger. T.o.m. kungen uppvaktades av Ljungman. Att Kalvsund blev utvald var icke helt givet, men då här tidigare fanns post behövde öborna ändå komma hit. Dessutom fanns ju tull och lots samt många salterier. De andra öarna tyckte dock att det var besvärligt att ta sig till Kalvsund för att ringa och man bildade s.k. ”telefonföreningar” på Björkö, Hönö och Hälsö. Vid sekelskiftet hade man alltså en telefonstation och tre ”samtalsstationer”.

År 1900 flyttade växelstationen fram till samma hus som inrymde poststationen, då Svea Wijk övertog arbetet med telefonstationen. Hon efterträddes 1905 av systemen Hildur. Hildur innehade denna befattning till den 30 november 1952 då telefonen automatiserades.

Syskonen Signe, Folke och Hildur Wijk, 1964

Räkning
fr. Telefonstationen Kalvsund
till Fred Ubbelt 1922-26-2.

Abonnemangsavg. 1 oktober 1945 = 12:50

Kalvsund 1/2 1945
S. Wijk

Telefonräkning från den 1 december 1945

De båda systrarna Signe och Hildur hjälpte nu varandra att svara i telefon, dela ut post och att gå med telegram, som också ingick i telefonarbetet. De fick också hämta folk till telefonstationen, då någon ringde till dem som ingen egen telefon hade. År 1896 fanns 14 telefoner på Kalvsund, 1930 fanns 10 och 1953 35 st. Numera har samtliga egen telefon och även badgäster har telefon.

Signe och Hildur Wijk

Den 1 oktober 1964 avgick Signe Wijk från sin tjänst i Postverket. Hon var då 80 år gammal och hade innehaft tjänsten i 60 år. Ingen torde kunna slå detta rekord. Redan 24 år tidigare belönades hon med guldmedalj för nit och redlighet i rikets tjänst. I hus nr 45 på Kalvsund var posten inrymd, och ur en liten lucka i dörren betjänade hon sina kunder. Alltid vänlig och tillmötesgående mot alla inte bara med postala ärenden. Man sprang till tant Signe om det var någon som hade en värk som behövde grötomslag, om man skurit sig, om man fått något i ögat eller om man hade andra bekymmer. Hon gick bort och hjälpte till vid dödsfall och var ledare för samariterna under kriget.

Hon var också söndagsskolelärarinna i många år och flera generationer har gått för henne i Missionshuset. Go och glad var hon alltid och alla älskade henne.

Eftersom hon innehaft postexpedieringen under så många år har hon sett posten utvecklas från att i stort sett förmedla paket, postanvisningar, rek och ass till att bli något av en bank med skatteinbetalningar, barnbidrag, pensionspengar, postorderpaket m.m. Förr hade också frimärksförsäljningen betydelse för hur stort postkontoret ansågs vara, och därmed lönen. På denna tid var dock Kalvsund egen poststation och behövde inte gå via Öckerö. Man hämtade postsäcken vid ångbåtsbryggan kl. 15:30, gick hem och sorterade och ställde sig på trappan och ropade upp namnen på dem som hade post att hämta. Skickade iväg posten gjorde man med 7-båten på morgonen. Detta kunde vara besvärligt om vintern, när det var mycket snö eller halt. Ingen skottade eller sandade vägarna då. På de sista åren hjälpte därför brodern Folke till med diverse sysslor.

Man kunde också få medicin genom postens fröknar. De hade försäljning av host-medicin och magnecyl och andra apoteksvaror som var utan recept.

System Hildur var föreståndare för telefonstationen ända tills den automatiserades. Under sillperioden hade hon en väldig rusch, då hon också betjänade andra öar, som inte hade någon telestation. Innan telefonen blev var mans egendom fick hon springa med bud till dem som fick telefon. Även telegram fick hon springa med. Systrarna hjälptes åt med sina sysslor, så ibland svarade Hildur, ibland Signe.

Signe Wijk vid sitt skrivbord, 1964

Brandförsvaret

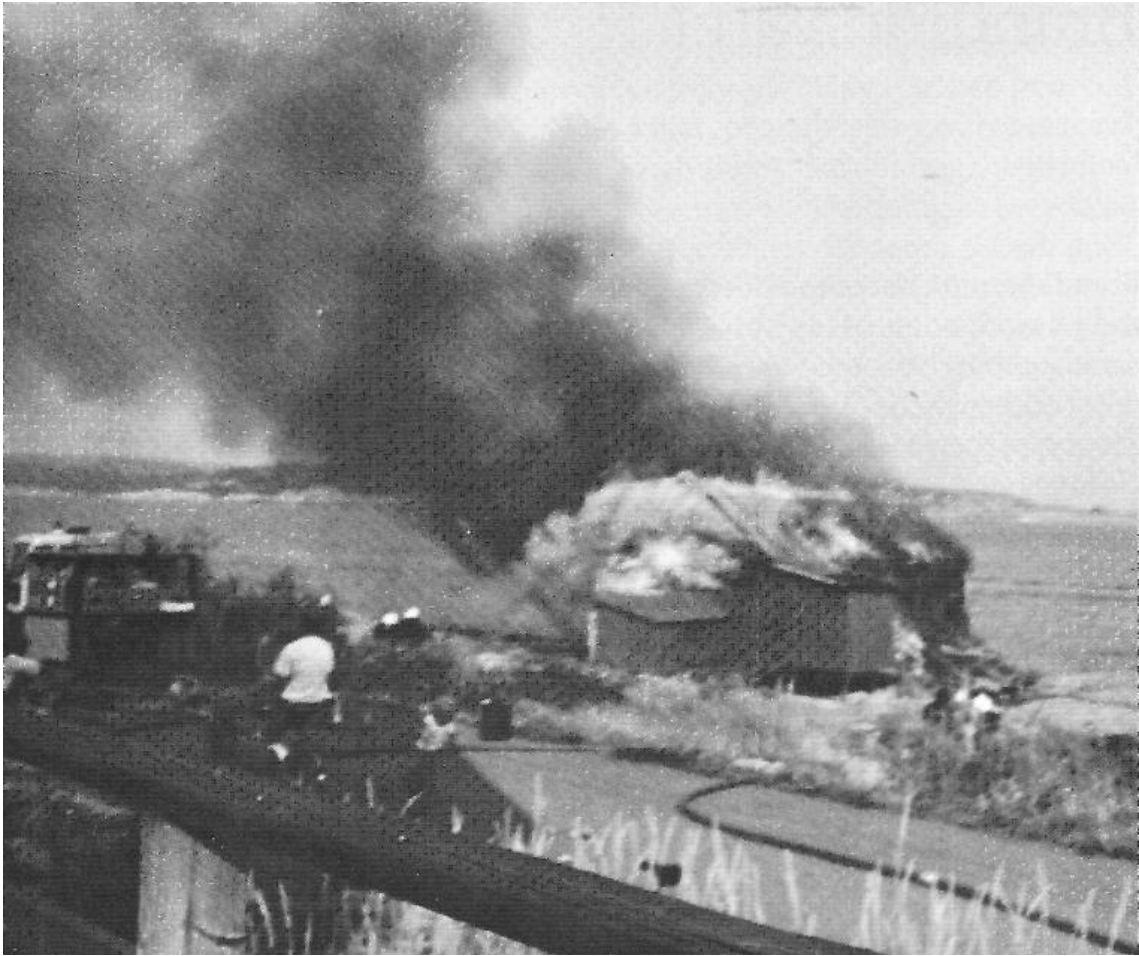
Brandkåren på Kalvsund består av åtta man och en brandbil. Denna är stationerad i brandboden nere vid hamnen och här finns också övrig brandutrustning samt sjukbår. Männen i brandkåren är yrkesarbetare, så beredskapen är ganska dålig under dagtid. Brandbilen kom hit 1978 och innan dess fanns en handdragen motorspruta, som nästan aldrig fungerade. Denna hade Kalvsund fått av Civilförsvaret under kriget.

Kalvsund har varit ganska förskonat från bränder. Den senaste, förhoppningsvis sista, var affärsbranden 1976, förorsakad av ett kylskåp. Familjen som bodde i övervåningen var ute och affären var lunchstängd. Öckerö brandkår kom och hjälpte till med släckningen. Björkö brandkår stod på Framnäs och kom inte över sundet.

1964 brann ett boningshus tillhörande Henry Lundman ner till grunden. Full snöstorm rådde och elströmmen hade brutits. När den återkom, var det troligtvis ett strålelement som orsakade branden. Ingen människa skadades men katten innebrändes. Wilhelm R. Lundgren kom med brandspruta och hjälpte till och även denna gång var Öckerö brandkår här.

Brandboden, 1984. Foto Eivor Olsson

Brandövning

1910 brann ett sillmagasin ner och närliggande hus var hotat. Man bar ut allt bohaget och ställde utanför och handlangade vatten och lyckades rädda huset från att antändas. En skara nolhottar stod och tittade på förödelsen utan att hjälpa till. "*La Jerusalem brinna, dä ä inte vår stå*" var deras kommentar. Brittas hönshus brann 1919. Gustafs grisebo och Anna Gustafssons hus har också eldhärjats men utan personskador.

Affärer

Vi har för närvarande en affär på ön, som har stor konkurrens från stormarknaderna i Göteborg. De flesta har bil och extrapriser lockar. Det vore dock en stor förlust för ön, om affären försvann, då det inte är lätt att få något hemburet från andra ställen om man skulle bli sjuk, eller när man blir gammal och inte orkar resa eller bära. Många inser inte detta, utan köper även sådant, som ej är speciellt billigt i stan. En del köper här endast mjölken, som är tung att bära.

Speceri- och mjölkförsäljning

Annat var det förr, när ön hade fyra affärer verksamma på samma gång. Öns befolkning var då flera gånger större än nu, speciellt när sillen gick till. Sortimentet var också stort. Förutom specerier, korta varor, stövlar, porslin, fotogen och brännolja och mycket, mycket mera. Ingenting var förpackat. Affären var också samlingsplats där man kunde köpa ett glas svagdricka och prata en stund. Att stänga klockan sex var inte att tänka på.

Familjen Samuelsson utanför sin affär med några kunder, 1910

Rasmussons affär, 1925

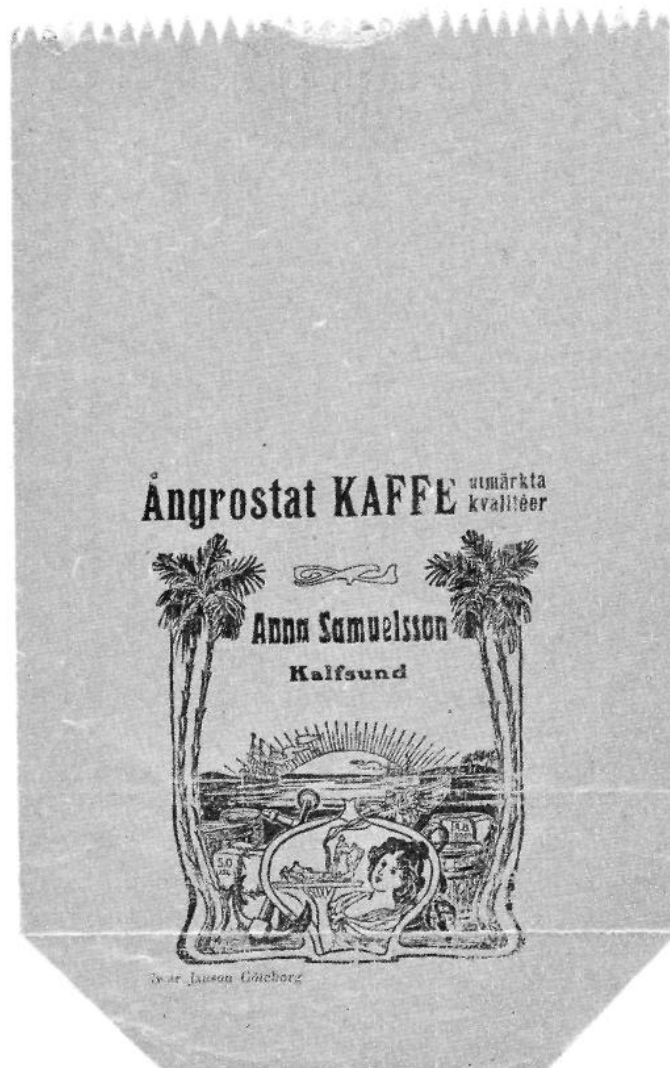
I början på 1900-talet fanns det sålunda en speceriaffär i Walléns hus (låg vid varvet) som John Rasmusson övertog efter Sörenssons. Han flyttade sedan fram sin verksamhet till det hus där den nuvarande affären är inrymd. Karl Rasmusson efterträdde sin far, och sålde sedan till Erik Carlsson. Efter honom hette affären S. Bergdahl och därefter Göran Gustafsson. Göran sålde till Roy Olsson och då fick affären heta Kalvsunds Livs och därefter Kalvsunds Handelsbod, ägd av Stig Kristiansson. Den är nu som de flesta andra affärer snabbköp.

En speceriaffär låg i nuvarande Göte Johanssons hus, ägd av Nelli Sörensson. Här blev senare kafé, vilket synes på ett av korten. Anna Samuelsson hade speceriaffär i sin lillstuga. Som framgår av dokument fick man anhålla om att få sälja svagdricka.

I nuvarande Ingemar Johanssons hus nere vid färjeläget hade först Löving sedan Ekström affär. Här blev det senare under Karl Rasmussons tid kafé. Mjölken tillhandahölls på annat sätt. En period kom en gumma från Hjuvik, "Långa Maria" kallad, hit och sålde mjölk på ångbåtsbryggan.

"Långa Maria", även kallad "Stola-Maria", 1910

Kaffepåse från 1920-talet

Madam Magnusson sålde också mjölk under bar himmel. Hon stod under träden vid affärsbacken. Ingrid Samuelsson övertog sedan försäljningen efter fru Magnusson och flyttade in i källaren under sin egen veranda. Olivia Johansson sålde också mjölk under sin veranda och hon överlät sin verksamhet till Gunborg Johansson, som efter en tid lät uppföra en liten affär vid hamnen, där hon också sålde bröd och lite konserver.

Det fanns inga kylanordningar på denna tid (slutet av 1940-talet) annat än is och det var mycket svårt att beräkna åtgången per dag. Man fick därför beställa om man skulle ha mera mjölk och grädde av någon anledning. På sommaren höll sig mjölken knappt från den ena dagen till den andra, och därför hölls det öppet en stund även på söndag. Mjölken skickades i stora 50-liters flaskor och östes upp med litermått i mjölkflaskor, grädden köpte man i sin lilla gräddsnipa. När glasflaskorna kom blev hanteringen lättare, men inte mer hållbar för det.

Fri
Kommunalnämnden i Örebro.

Undert. Anna får härmed ^{genom}
anhålla, om rättighet ^{tilt skänkning} för
sälja svagdricka i mindre belopp,
än 10 liter i min handelsbod härstädes

Karlskrona den 11 dec 1903.

Anna. Samuelsson
Handelsidaktinna

Utdrag af protokoll, hållit
vid Öckerö sockens kom-
munalnämnds sammanträde
i Öckerö Sörgård den 25 Maj 1903.

§ 2.

På Handelsidkarskan Anna Samuelssons
på Kaffens önsökan om tillstånd att till
afhentning på försäljda kvagdricka i sin
handelsbod lästades till mindre belopp
än 10 liter afsestamma förklaring muntl.
att nämnden medgiver försäljning af blott
kvagdricka, om så en rättighet kan fås;
men vill icke tillstå matdryckeförsäljning
i annan mening.

Justerat, intyga: Sam. Jönasson
Antan Johansson J. L. Andreasson
Olle Persson

På utdraget, bekräftar
J. L. Andreasson
Kommunalnämndens ordförande

Protokoll hållet vid
auktion å Kalvsund
den 28 Februari 1903.

Genom kungörelse uppläsen såväl
från Auktions Styrelsens presidiet som
kungörelse i 2de. Härtill utkom-
mande tidningar hade förmynda-
ren för afl. Adolf Brulins datter
^{härigen} den 26 dag läst utlysning offentlig
auktion å hennes å Kalvsund be-
lägna byggnader, utgörande ett
manhus och ~~en~~ en handelsbod.
För spekulanter tillkännogafs
säsamm. villkor.

1) att af försälgningssumman er-
lägges Kr. 1000 i dag och åter-
skuden efter 30 dagar.

2) att säljaren förbehåller sig stämme
efter slaget för antagande eller
förkastande af gjorda anbud.

3) att manhuset får tillträdas genast
af antagen köpare men handels-
boden först efter 30 dagar.

Således har efter byggnaderna
utropades gafs högsta anbudet till
Två tusen Trehundra (2300) kronor
af den Anna Brita Samuelsson å
Kalvsund, hvilket anbud förmynda-
ren, sedan hennes man Olaf

Alfred Samuelson gästvärd hustruns öfver-
lämnad.

Samuelson
E. W. Wahlgren
Armodad auktionens förrättare.

Härmed förklara vi oss åt ämnets
sidos näfva

Arvid Börjesson
(Sijare)

O. A. Samuelson
Anna Samuelson
(Köpare)

Vittnen härvid
E. W. Wahlgren. Olof. Gillström

Föreskrifna Ett. försen (1000) kr;
jämte förbindelse i återstoden
har jag denna dag mottagit erka-
- nes

Kalpaund den 4/3 1903

Arvid Börjesson

För innehavaren betala under
tekniska en summa penningar
stor ett tusen trehundra (1300)
kronor jämte sex procent årlig
ränta därå till sin betalning
skier. Af denna summa erläg-
ges tvåhundra (200) kronor jämte
ränta ~~hvar~~ sju månader från
idag under de tre näst följande
år samt sesterande ett hundra
(100) kronor jämte ränta under
sex månader därefter.

Skulle så vara att föreskrif-
na belopp ej behöfver erläggas
är hela beloppet jämte ränta
till betalning förfallit. Talats bekräftas
försäkres. Kungälv den 28 Februari 1903.

Olof Alfred Samuelsson

Anna Samuelsson.

För afväntande förbindes riktiga
fullgörande på undertecknade, en
för båda och båda för en, i full
och laga börgen såsom för börgen
skuld.

L. ell. N. i. K. Olof Gillström

I guldändiga namnteckningarna, intyga
på en gång närvarande vittnen:
E. W. Dahlgren J. H. Högesson

AKTIEBOLAGET SKANDINAVISKA ELEKTRICITETSVERK

(Öckeröavdelningen)

RÄKNING

Fiskaren
1 8 23 Fred Utbult

Postgirokonto:
4005

Kalvsund

An: Leverans av elektrisk ström.

PL.		PL.	Belysnings- eller gränstaxa	Total förbrukn.	Mätareställn.	
PL.		Undermätare	Frändrages totala förbr.			
				406	1 2	193 6
				391	18 11	193 5
				15	kWh à	öre 525
					" "	"
					" "	"
					" "	"
Bottenförbr. enl. gränstaxa för	1	perioden	30		35	"
Återstående:	(Avgift erlägges för minst 7 kWh)				7	"
Belysning (Avgår undermät. kWh)					" "	"
Fast avgift för		perioden, 193				
Mätningssavgift för		1			193 6	1.15
					Kr.	6.50
Anslutningsavgift						
					Summa Kronor	6.50

Undertecknad har till avläsaren erlagt full betalning för denna räkning.

Abonnent.

g:m

Betalning för denna räkning torde ske å postkontoret med användande av närslutna inbetalningskort senast den 10/2 193 6

Postens kvitto gäller som kvitto gentemot bolaget.

Vänd!

Elräkning till fiskaren Fred Utbult

Nº 9448

KALVSUND den 24-2 1940

Loffi Johansson DEBIT

J. RASMUSSEN

Telefon 24

Transport N. 9438	47.80
1.5 kg Persikor	8.00
5 N Säck	1.25
5.1 Kramkaker	9.90
3 " Tekaker	9.90
100 Skoylar	1.00
270 Småbröd	5.40
4 st Tårter	24.00
	<u>102.25</u>
frakt	1.50
	<u>103.75</u>

Betalt 29-2 1940
Karl Rasmussen

Kassa 4021
315 204

Kassa: 38.67

BETALT

Kalvsund den 6/3 1942

F: a S. PERODAL

Nb.

6/3	ost	2.17
23/3	1/4 smör	3.90
	kry	2.17
"	ost	2.29
	3 Bröd	3.15
19/4	3 Bröd	3.54
	Ost	2.58
	1 smör	-87
	Sul Lopp	6.88
		<u>27.17</u>

Nº 3623

Gunborg Johansson

Kalvsund Tel. 8

Kassakvitto

Kr. 152

Mot detta kvitto lämnas varurabatt.

Diverse kvitton

Manufakturaffär och skomakerier

Här har också funnits manufaktur affär. Signe Gustavsson hade sybehör och korta varor i en skrubbe på vinden på 1920-talet.

Flera skomakare har här funnits, trots att många lagade sina skor själva. I slutet på 1800-talet fanns en skomakare som hette Davidsson, i början på 1900-talet en som hette Löw och på 1920-talet Fredrik Eklund. Han sa alltid om inte skorna var färdiga när de skulle hämtas: "Dö, de ä bare putsinga kvar!"

Gårdfarihandlare

En stor kommers har också bedrivits med tillresta gårdfarihandlare. ”Bärgubben” från Göteborg kom under sommarmånaderna hit tisdagar och fredagar och stod på ångbåtsbryggan och sålde bär, frukt och grönsaker. Edvin Holst från Tumble, ”Blockfet” kallad, kom och sålde potatis. Så gjorde också Johannes i Andalen.

”Plåtkärringa” gick runt och sålde kastruller. Stor och tjock hade hon ibland svårt att ta sig iland från båten. ”Lätt meg i röva, pojkar”, sa hon då, och detta sägs ofta än i dag vid lämpliga tillfällen.

Tjocke Carlsson och Herr Lundin kom regelbundet ett par gånger om året och sålde underkläder, gardiner m.m. Herr Lundin var pedant och hade det snyggt och propert i sina väskor, och det var inte lönt att försöka hjälpa honom att packa. Carlsson slängde ner sina grejor huller om buller och gick inte väskorna igen så satte han sig på dom.

Ishus

På 1920-talet öppnade Ville Edström och Otto Eriksson ett ishus först på Florentinskäret och sedan på Rörvik. De sågade is i fjorden och lagrade i magasinet. Verksamheten övertogs sedan av Ottos son Melborn och Anders Samuelsson. Dessa importerade dock sin is från Norge.

Bageri

Under sommarmånaderna på 1920-talet bakade Jenny Lorentsson och Signe Gustavsson bröd i sina öppna ugnar, och sönerna gick sedan omkring och sålde.

Sömmerskor

Ida Svensson hade varit i USA och kom hit omkring 1910 och började sy. Hon bodde först i ett litet hus vid affären (nuvarande Åbergs) och flyttade sedan till Kalven 1/54. Hon kallades till slut bara ”Sömmerska” och liden utanför heter fortfarande Sömmerskas lid för befolkningen. Ingegärd Svensson sydde också under många år för folk, från det hon kom hit som nygift till gamla dagar.

Stickerskor

Alma Sörensson och Skulda Wikström hade stickmaskiner och stickade allehanda ting, främst strumpor. Sedan gick de kring och sålde sina varor, och tog upp beställningar.

Nordiska Handelsbanken

Kalvsund har haft en bank under åren 1920-1923. Banken förestods av läraren på ön, magister Lidsell, och som kassörskor under denna tid tjänstgjorde Elin Wijk och Ingrid Samuelsson. Det var under sillperioden det ansågs nödvändigt med bank, men då sillen försvann, försvann också banken.

År och månad		Utlaget	Inlägg	Inlämnade Kronor öre	Anteckning om inlämning och uttagning skatt, för allt som gällande, här nedan vara tryckt av två bankens tjänstemän.
1920	Jan 20		2500-	2500-	Lidsell Elin Wijk
	Jan 31	Ränta	37 81	2537 81	Lidsell Elin Wijk
1921	Feb 12	400-		2137 81	Lidsell Elin Wijk
	" 26	400-		1737 81	Lidsell Elin Wijk
Aug 5	500-			1237 81	Lidsell Elin Wijk
	31	500-		737 81	Lidsell Elin Wijk
Dec 6	500-			231 81	Lidsell Elin Wijk
	" 31	Ränta	68 99	306 80	Lidsell Elin Wijk
1922	Mar 17	100-		206 80	Lidsell Elin Wijk
	Apr 9	200-		68 80	Lidsell Elin Wijk
Dec 1923	31	100-		340	Lidsell Elin Wijk
1923	Jan 5	100-		1020	Lidsell Elin Wijk
Transport					

Olssons motbok, 1920

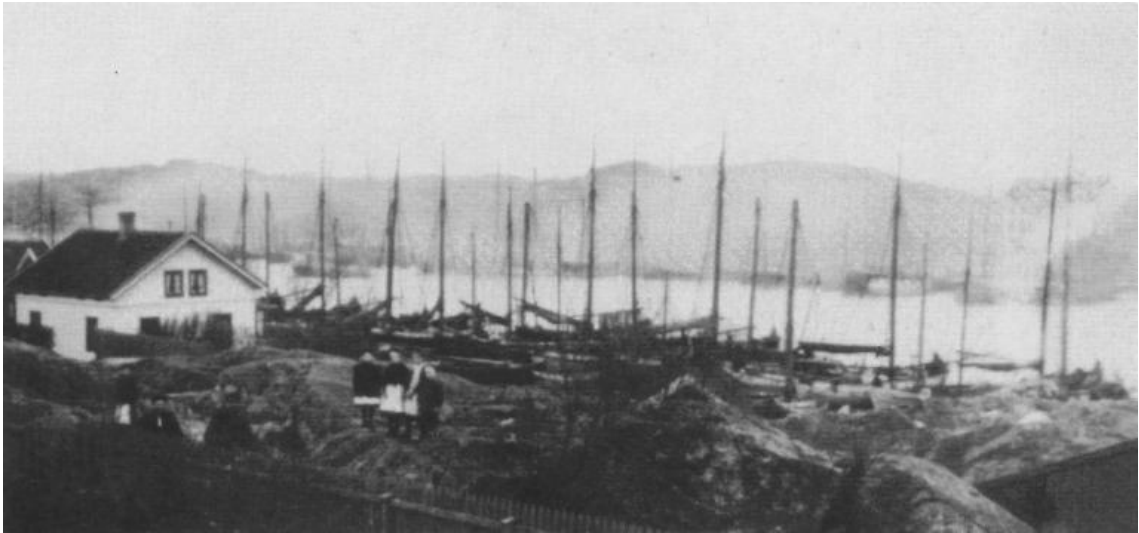
Salterier och trankokerier

Sillen har under gångna tider varit skillnaden på rikedom och fattigdom såväl på Kalvsund som i det övriga Bohuslän. När sillen gick till växte salterier och trankokerier upp som svampar ur jorden, och befolkningen ökade till det dubbla, ja tredubbla på vår ö. Kalvsund blev ett centrum för sillexporten och hela östra sidan av ön var tillvaratagen till lastning och lossning av sill, packning och saltning. Det kom folk från när och fjärran för att arbeta här. Några pendlade från andra öar, en del hyrde in sig hos öns befolkning och andra åter låg i logementsfartyg, som var så många att det såg ut som en hel flotta. En mängd folk kom från mellersta Bohuslän, s.k. nolhottar. År 1807 hade Kalvsund 250 invånare förutom alla gästarbetare.

Den sista, eller kanske senaste, sillperioden om dock i blygsam omfattning var i början på 1940-talet och det var ju en välsignelse då det var krig och ont om livsmedel. Då hade Bröderna Ameln salteri här först i Gustafssons magasin och sedan på Florentinskäret. Det var inte så många främmande människor här då utan mest den egna befolkningen som fick arbete, men rätt många flickor från Bohus-Björkö var här och skar sill. Ett fruktansvärt kallt och smärtsamt arbete, då händerna gick sönder och saltet trängde in i såren. Det berättas att dom på morgonen räknade till tre innan de gemensamt stack händerna i den iskalla sillaken och lät det svida över.

Gustav Andersson, förman hos bröderna Ameln, 1940-talet

Sillskutor och Logementsfartyg, 1908

Walléns plan omkring 1900

Arbetet var också mycket säsongsbetonat. Fick vadfiskare sill i massor fick man arbeta både natt och dag, söndag som vardag. Fick dom inget var det att gå hemma och vänta. Fantastisk var den syn man såg, när alla fiskelagen kom med sina signaler tända. Vadbåten hade lanternor placerade på ett visst sätt och i olika kulörer för att fölgebåten skulle känna igen dom. Som vadlag fiskade man två och två båtar tillsammans. Och alla båtar skulle till Kalvsund för att få tullvisitation. Under de första 25 åren av 1900-talet var här en enorm aktivitet. Det fanns inte mindre än 5 salterier på Kalvsund och 4 på Framnäs. Längst söderut låg Walléns sillsalteri (här ligger varvet nu). På 1800-talet var här en salteriidkare vid namn Hans Sjöberg, tydligen en aktad man. Han var med i den kommitté som skulle kontrollera Öckerö sockens första sillvad, ej snörpvad, som man gjort på försök på initiativ av landshövding Axel von Rosen. Arbetet med noten synes ha utförts på "kronholmen Kalven" och var ett slags statligt kollektiv. Förtjänsten skulle delas så att varje man erhöll 16 skilling per dag. I båtlega ges högst 25 riksdaler om året. Resten av vinsten delades sålunda 1/2 till vadlaget, 1/4 till Öckerö fattige och 1/4 till notens underhåll. Detta var år 1822. Efter några år flyttades noten till Klädesholmen då Öckerö hade skaffat flera vadlag. Om detta finns mer att läsa i Odenviks bok.

Nästa packningsplan ägdes av Filip Holmström, som hade stor export, främst till Tyskland. Här arbetade mycket folk, även barn. I början fick de rulla fram tunnor, sedan fick de slå på lock och efter hand stiga i graderna. Man arbetade på ackord och hade 5 öre för varje låda. En lärare här, "Priffe" kallad, ansåg att om barnen bara kunde räkna till två tjog sill, så hade de lärt sig tillräckligt i skolan. Filip Holmström bedrev också laxfiske i Lagan, och hade Kalvsundspojkar anställda där.

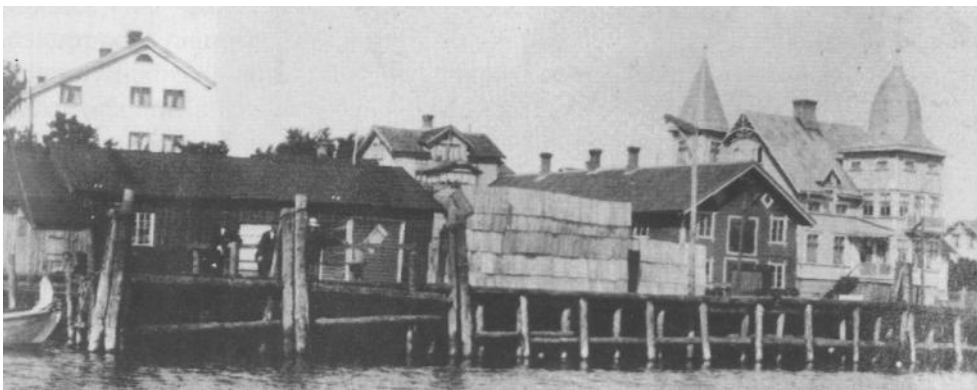

Holmströms plan med sillpackning och exportfartyg

På samma planer fanns här under åren 1795-1799 ett salteri och trankokeri som ägdes av Johan Jacob von Holten. Om honom och hans firma finns mer att läsa i bilagorna. Han var här bara i fyra år, men ännu kallas berget söder om Fritidsgården för von Holtens berg.

Sander Karlsson ägde en packningsplan för export strax söder om Börjessons magasin, som också saltade och exporterade. Arvid Börjesson, en av Kalvsunds stora profiler (även lekamligen) har satt sin prägel på mycket av Kalvsunds verksamhet inte minst genom sitt stora hus som blivit en blickpunkt på ön.

Längst norrut låg Pontus Gustafssons plan med salteri och packningsplan för export. Pontus Gustafsson hade också salteri på Florentinskäret.

Sillådor på Börjessons plan omkring 1920

En man vid namn Justus Hansson hade salteri på Framnäs. Han bodde i det stora hus som låg väster om nuvarande Rotundan, men som brann ner till grunden 1929.

Mårten Hansson hade ett salteri vid Rörvik och Wappler hade ett vid Gamla Framnäs. Här har också legat ett trankokeri på 1800-talet, där sådana moderniteter som ångmaskin användes.

Ett trankokeri i Torneviken i slutet på 1700-talet har vi uppgift om och det finns uppritat på annan plats. Johan Sandström hette han som ägde detta. Vid muddring år 1982 kom det fram brokar och andra rester som troligen härrör från detta trankokeri.

Under 1700-talet fanns här också följande salterier:

- Herr Nystedts salteri, Torneviken, 15-20 anställda
- Tranbergs salteri
- Herr Sven Svenssons salteri, Svensborg
- Herr Johan Wedelius salteri
- Herr Hegardts salteri
- Herr Grens salteri
- Herr Tengbergs salteri, Florentinerskäret
- Hedman, Arvidsson & Co. salteri
- Herr Tornströms salteri, Torneviken

Okända sillarbetare. Folk kom från hela Bohuslän och även inifrån landet för att arbeta här. Omkring 1905

Utdrag ur handskriften ”Sannfärdigt Historiskt Sammelsurium”, Gbgs Univ. Bibi, författad av Johan Jacob von Holten (1768-41)

Sidan 71-72: ”Jag byggde 1795 ett stort Salteri och trankokeri i Kalfsund och skördade deraf många förtjänster. Att få riktigt begrepp om denna gynnande rörelse måste jag beskrifva.”

Sillfångsten, Sättningen och Trankokningen

Om hösten infann sig wanligen denna himmelens wälsignelse i ymnighet uti våra Skärgårdar till lika stor fröjd, som då de Ostindiska Skeppen anlände. Tusentals fiskare, Båtskeppare och Uppköpare anammade denna wälkomna gästen, som mest infann sig med N. W. Storm. Skickade alltid småsill förut och blef så länge i Cattedag och nära våra kuster, tills hon magrade och winterns stränghet hindrade fångsten, då först den stora och sedan småsillen försvann. Fiskarne woro fördelta i så kallade wad-lag och hade många båtar, hvaraf alltid woro tre praj-båtar, på hvilka de kunnigaste Fiskare rodde till sjöss försedda med nät eller wad: den ena rodde förut med sänk-blyet och, så snart han kände Sillstimmen, som war så tät, att blyet ej kunde sänkas fritt, gaf han tecken, då strax de andra under roendet utsläppte waden och rodde från hvarandra i en half-cirkel till något beqwämt ställe eller en wik wid klipporna för att lossa fångsten. Man medhade windspel, hvarmed den stora fångsten småningom drogs i land under dryckom och sång. Det war en härlig syn att wid ett sådant ymnigt drägte se 2 à 3000 tunnor sprattlande sill, som i skymningen glimmade likt phosphorisk eld. Genast lade sig uppköpare eller Förare med sina större och mindre justerade båtar rundt omkring wadet och lastade dem med så mycket sill, att de knappt kunde flyta och segla till närbelägna Salterier. Här köptes Sillen för 8, 12, 16 Sk o.s.w. tunnan, allt efter som tillförseln war större eller mindre, och den lossades med tunnor och kärror i stora bingar. Ordning i allt gjorde arbetet lätt och pålitligt. Hvarje köpare måste liksom saltaren med dess gäleskor sätta sitt märke på tunnan, så att man kunde genast se hvem som hade slarfvat och denne blef då utan krus bestraffad med böter ty alla arbetslönerna woro accorderade för tunnan och den utwalda feta sillen blef särskilt gottgjord. Inmätet eller Gälén samt öfverflöds-sillen kokades till trån, hvaraf årligen utskeppades många tusende åmar till Spanien och andra länder, och till största delen nyttjades till upplysning framför helgon och Maria-bilder, dels ock till gatlyktor och andra behofver. Den saltade sillen blef skeppslastningsvis exporterad, synnerligast till Ryssland, Preussen och Pommern. Jag kunde knappt salta så mycket, som wi hade order att aflasta. Fartyget lade till salteri-bryggan och, så fort inlastningen war skedd, indrogos penningarna för beloppet. Änskönt wi hade förlorat betydligt i Amsterdam på en Salt-speculation, blef denna förlusten oss dock rikligen ersatt genom sillsaltningen och andra commissioner.

Anm.: Sk = Skilling (äldre mynt)
kypare = tunnbindare
1 åm = 1 fat à 157,2 liter (äldre mått)

Sidan 73: Wisserligen woro ofta dessa Skärgårds-resor mycket beswärliga och äfventyrliga emellan klipporna och skären. Många båtar och menniskor omkomm genom wårdslöshet och fylleri, och jag råkade sjelf ofta i lifs-fara; i synnerhet en stormig afton, då jag tillika med en Preussisk Consul, som wille beskåda sillfångsten, råkade in mellan drif-is allt längre och längre, så att wi hvar ögonblick fruktade, att båten skulle krossas och wi ömkeligen omkomma; men döds-ångesten gaf krafter, wi hängde oss wid relingen trampande undan is-styckena och kommo ändtligen på ett bösseskotts afstånd från en klippa. Nu fattade den djerfvaste ett par bräder, band ett långt tåg kring lifvet, tog det ena brädet under armen och lade det andra öfver is-styckena framför sig, gick sedan derpå och lade wid ändan det andra framför sig igen, beständigt så omvexlande, tills han hunnit klippan, då tåget fastgjordes och wi af alla krafter halade båten, så att wi slutligen besegrade faran. En annan gång såg jag sjelf från min salteri-kammare, huru en Yngling sjungande sprang öfver isen; men, som båt-rännan framför salteriet ej war nog starkt tillfrusen, förswann han under isen. Jag med mitt folk skyndade strax till hans räddning; wi fingo upp honom, buro honom i värmen, afklädde och frotterade honom samt använde alla möjliga medel för att upplifva honom, men allt war fruktlöst och jag hade mycket bekymmer för att få honom begrafven.

Sidan 79-80: Hårtill kom äfven (år 1801) Engelska Neutralitets-kriget, hvarwid tvenne handelsflottor och den snällseglande Fregatten Venus gingo förlorade utan den ringaste ersättning å Brittiska sidan; ty Chefen war så dum, att han flygtade till en Dansk hamn, hvilken såsom neutral han ansåg säker, men blev nolens volens tagen och förklarad för god pris. Alla demonstrationer woro fruktlösa; Ministern blev hemkallad och wår Skärgårds-flotta utrustad samt trupperna sammandragna till kusternas försvar. Mitt Salteri-werk i Kalfsund som hade en förträfflig hamn för kanonsluparne, förvandlades till Garnisonskyrka; sill-tunnorna, hvaröfver lades bräder, nyttjades till bänkar och saltboden till altare. Engelska flottan wisade sig wäl utanför, men det blef blott ett Beefstecks-, puddings-, porters-, och toddy-krig, som till wår förlust snart blef bilagt, ty hvad John Bull en gång fått, det släpper han ej så lätt.

Sidan 85: Ibland flera sill-expeditioner anade hon, Johan Jacob von Holtens hustru Anna Margareta, med stark intuition, (dotter till den kände Coopwardieskepparen och Bryggaren Anders Sjögård i Masthugget, Ombudsman för Göteborgs Sjömanshus) att den ena på Stralsund skulle misslyckas, hvilket ock skedde.

Sidan 86-87: Just då jag war som bäst sysselsatt i skärgården med sillsaltningen och fångsten war ymnig rapporterade en lots, att en förfärlig eldsvåda måste wara utbruten i Göteborg (1802 20/12), hvilket tydligen kunde synas på horisonten. Jag begagnade genast hans båt och wi kryssade upp till Elfsborg, här hördes redan larmklockorna, min ångest tilltog, wi arbetade oss genom drifisen och nära Warfvet sade sjöfolket att hela staden war i fråga. Jag sprang på warfsflotten för att komma i land, men plumpade i mörkret ner i wattnet öfver hufvudet, kom dock strax upp igen och skyndade så fort jag kunde till staden. Här såg jag kyrkan (domkyrkan) uppbränd och hela kvarteret i ljusan låga, min boning af lågorna förtärd, öfvergifna wänner rundt omkring mig. Jag wisste knappt hvar jag skulle taga vägen då en gammal wän kom och berättade att han bärgat större delen af mitt meublement och att jag kunde bli hos honom öfver natten, hvårtill jag med tacksamhet samtyckte.

Sidan 111-113: Kaparepolitiken hade beslutat att bemäktiga sig hela Danska Flottan och förstöra Köpenhamn. Engelska Flottan var utanför vår skärgård, kanonerade förfärligt, utförde sitt rövare beslut och återvände till Britannien med hela bytet under glädjekanonader. Vår wälsignade sillfångst, som inträffade allt senare och senare och minskades allt mer och mer, wållade att jag beslöt sälja både Salteriet och Trankokeriet. Ty wärr! upphörde kort därefter hela sillfångsten och jag bör ej låta bli att härwid göra mina egna reflectioner öfver detta stora missöde, hvarigenom flera tusende menniskor försattes i elände. Wisseligen kan den förfärliga kanonaden af stora krigs-skepp, som ofta inträffade ha något bidragit därtill, ty det är onekligt att fisken har fin hörsel och skyr för minsta buller, men jag fruktar en annan orsak som wi sjelva wållat, har huvudsakligen allrämest bidragit till detta olyckliga uteblivande. Sillen infann sig wanligen om hösten, war alltid i början mycket fet med mjölk och rom, som hon förmodligen under propagationen aflemnade wid våra kuster, ty ju längre fångsten continuerade ju magrare blev sillen, så att slutligen sällan någon mjölk och rom fanns hos henne och hon tog wanligen afsked med små- eller skarp-sill som sist förswann. När grumsedammarna wid Trankokerierna woro för mycket uppfyllda, släpptes genom en öppning denna sillegrums i sjön, där den fastade sig wid botten, wikarna och stranden. Utom detta blefvo många tusen tunnor sill varje år liggande på botten och förruttnade där. Ehuru man i senare tider nyttjade sillgrumset till odling på mossjord, vilket jag sjelf med mycken fördel begagnade, så war likwäl skärgårdsbotten förut genom wårdlöshet bortskämd, ty wid hvarje sillfångst i synnerhet wid stora drägter öfver 2000 tunnor, blev sillen så sammanpressad af notens för starka dragning till land med windspelet, att om skyndsam lossning i brist på båtar ej kunde verkställas hvilket ofta hände, war oundwikligt att minst 1/4 eller 1/3 af den nedersta sillen klämdes till döds genom sin egen tyngd och sedan hvarken kunde nyttjas till saltning eller trankokning, utan lämnades kwar till förruttnelse. Jag har sjelf wid lugnt wäder då hafswattnet war så klart, att man kunde noga betrakta bottenens beskaffenhet inga vegetabilier funnit, utan detta grums war helt tunt utbredd och fäst sig som en grönaktig gelé på*botten. När man nu besinnar att hvarje kreatur har afsky för sitt eget kadaver, så finner jag det helt naturligt att den finkänsliga sillen skytt våra kuster och kommer förmodligen ej igen förrän skärgårdsbotten blir renare. Besynnerligt är att walfisken kan jaga en hel sillstimm framför sig. Jag har sjelf sett en sådan förfärligt stor walfisk, som fastnade mellan klipporna och af honom koktes ett stort parti trän. En mängd gråa fiskmåsar, cabiljau och torsk förkunnade alltid wid N.W. wind sillens ankomst. Nu fångas stundom någon småsill, som jag ej kan likna wid annat än strömming.

Anm.: mjölk = mjölke (äldre stavning)
 propagationen = fortplantningen (av latin)
 continuerade = fortsatte utan avbrott (av latin)
 noten = välvda nät (vaden)
 cabiljau = stor torsk (av holländskans kabiljaouw)

Jacobsberg

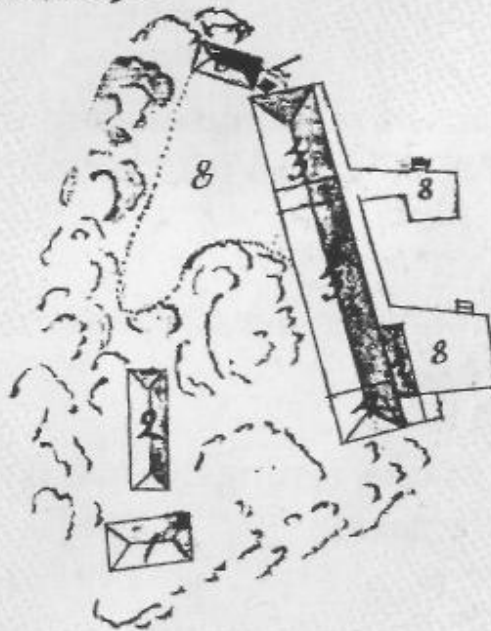
Ett av salterierna och trankokerierna i slutet på 1700-talet uppfördes av Jacob von Holten. Denne man kom från Hamburg i Tyskland och var född 1768. Anläggningen kom till 1795 och blev kallad Jacobsberg. von Holten stannade bara några år på Kalvsund då sillen försvann och gjorde affären olönsam. Han blev sedan en stor affärsman i Göteborg, där han förvärvade landeriet Marieholm i Gamlestaden utanför Göteborg. Mer om Jacob von Holten finns att läsa i Svenskt Biografiskt Lexikon.

Jacob von Holten

En karta över anläggningen och ett utdrag från brandförsäkringen år 1799 följer. Originalen finns hos Brandförsäkringsverket i Stockholm.

Charta
öfwer
Groschandlaren Herr von Holten till saltens Saltberg,
Beläget uti
Götheborgs och Bohus Län's förra skärgård
Kallfjund
inrättad år 1799
af
J. A. Bredberg

- N° 1 Sünnebindare värkstod
- 2 Engammal Byggning
- 3 saltteri bod
- 4 saltbod
- 5 Gålebod
- 6 Värbod ...
- 7 a Sträde
- 8 Planer och Dröggor 1728n.

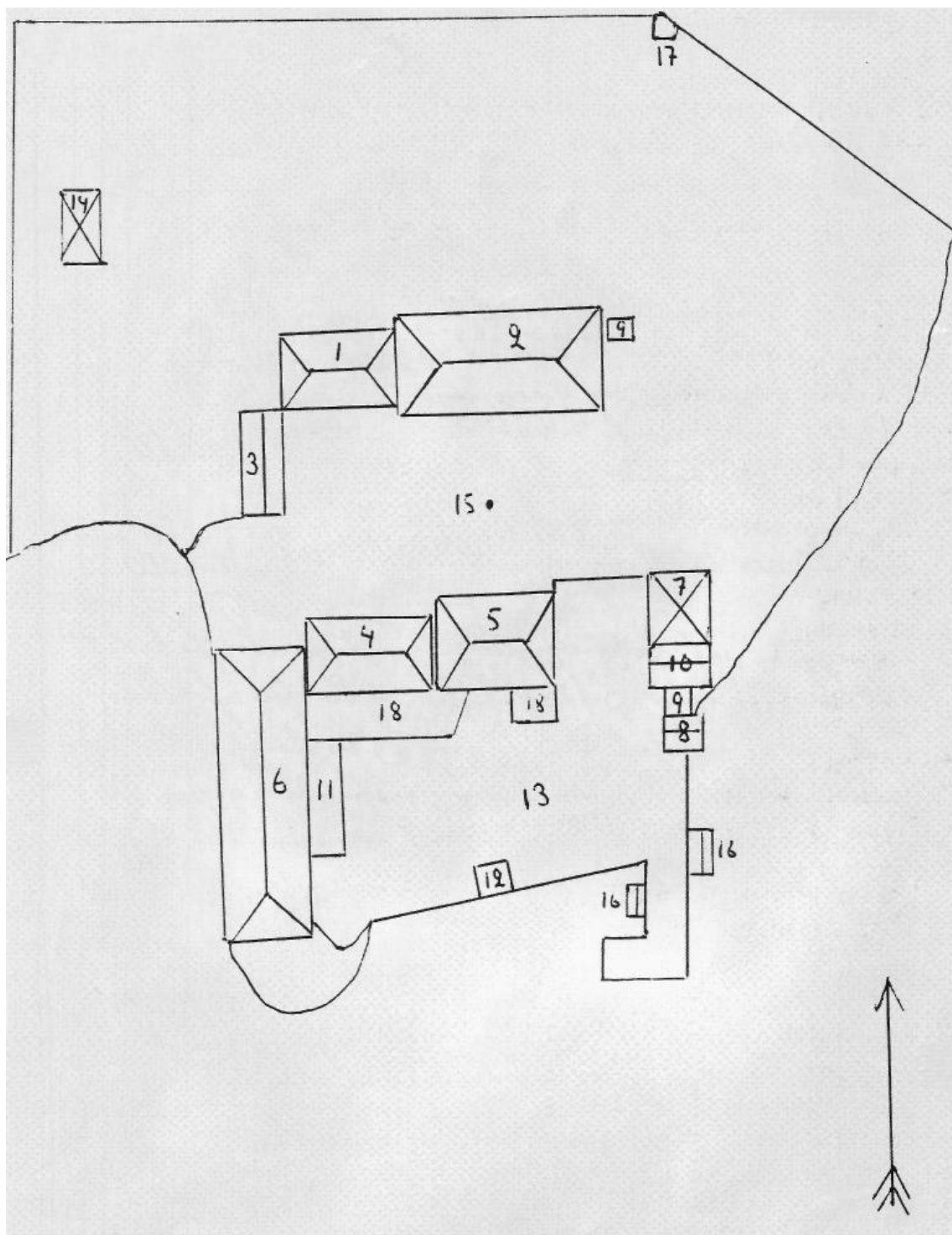
Alnez i hått.

Carta över Trankokeri Värken, Torneviken

Tillhörigt Herr Jonas Sanström i Göteborg. Belägna uti Bohus län, Västra Hisings härad och Öckerö Socken, författad i oktober 1793.

1. Manbyggning af Timmer, en våning, klädd med bräder. Täckt med tegel 3 rum.
2. Manbyggning af Timmer Täckt med tegel. En våning 5 rum o. kök.
3. Botn bod af korsvirke. Täckt med bräder.
4. Saltbod af Timmer. Täckt med tegel och klädd med bräder.
5. Trankok för 4 kittlar. Täckt med bräder, af korsvirke.
6. Sillsalteriet af korsvirke. Täckt med bräder, med en kammare ofvanpå.
7. Materialbod af korsvirke. Täckt med bräder.
8. Pumphus af korsvirke. Täckt med bräder.
9. 2 ne afvträden af korsvirke. Täckt med bräder.
10. Sillbinge af korsvirke. Täckt med bräder.
11. Gälebod af korsvirke. Täckt med bräder.
12. Lyckthus af korsvirke. Täckt med bräder.
13. Planer och bryggor med Grumsedamm under.
14. En stuga på Salteriets grund belägen och en lotsdräng tillhörig.
15. Gårdsbrunn
16. Trappsteg
17. En brunn som till hälften äges av Salteriägaren.
18. Upphöjda bryggor.

En källare under Manbyggningen Nr. 2 skall framdeles byggas, samt en liten kålgård intill östra gaveln.

Priskurant (prislista) från sekelskiftet över varor från Kalvsunds konservfabrik

Farfars farfars far saltade sill i Kalvsund

*Så långt man kan minnas har sillen "gått till" vid våra kuster –
havets silver, som människorna slagit klingande mynt av.*

Tjänare Kal!

MIN FARFARS farfars far får svara på frågan om någon vet mer om Kalvsund, skriver tala-ve- Kataren Peter von Holten. Han bifogar en karta och ett utdrag av handskriften "Sannfärdigt Historiskt Sammelsurium" av Johan Jacob von Holten (1768–1841).

Johan Jacob berättar (stavnningen moderniserad):

"Jag byggde 1795 ett stort Salteri och trankokeri i Kalvsund och skördade därav många förtjänster. Att få riktigt begrepp om denna gynnande rörelse måste jag beskri-

va sillfångsten, saltningen och trankokningen.

Om hösten infann sig vanligen denna himmelens välsignelse i ymnighet uti våra skärgårdar till lika stor fröjd, som då de ostindiska skeppen anlände, tusentals fiskare, båt-skeppare och uppköpare anammade denna välkomna gästen, som mest infann sig vid NW storm, skickade alltid småsill förut och blev så länge i Kattegatt och nära våra kuster, tills hon magrade och vinterns stränghet hindrade fångsten, då först den stora och sedan småsillen försvann.

Fiskarna var fördelade i skvadlag och hade många båtar, varav alltid vore tre prajbåtar, på vilka de kunnigaste fiskare rodde till sjöss försedda med nät eller vad; den ena rodde förut med sänkblyet. Så snart han kände sillstimmen, som var så tät, att blyet ej kunde sänkas fritt, gav han tecken, då strax de andra under roendet utsläppte vaden och rodde från varandra i en halvcirkel till något bekvämt ställe eller en vik vid klipporna för att lossa fångsten. Man medhade vindspel, varmed den stora fångsten småningom drogs i land under dryckjom och sång.

Det var en härlig syn att vid ett sådant ymnigt dragte se 2 å 3000 tunnor sprattlande sill, som i skymningen glimmade likt fosforisk eld. Genast lade sig uppköpare eller förare med sina större eller mindre justerade båtar runt omkring vadet och lastade dem med så mycket sill, att de knappt kunde flyta och segla till närbelägna salterier. Här köptes sillen för 8, 12, 16 sk o s v tunnan, allt efter som tillförseln var större eller mindre, och den lossades med tunnor och kårnor i stora bingar.

Ordning i allt gjorde arbetet lätt och pålitligt. Varje kypare måste liksom saltaren med dess

gäleskor sätta sitt märke på tunnan, så att man kunde genast se vem som hade slarvat och denne blev då utan krus bestraffad med böter, ty alla arbetslönnerna voro ackorderade för tunnan och den utvalda feta sillen blev särskilt gottgjord. Inmätet eller gälen samt överflödssillen kokades till tran, varav årligen utskeppa-

tala ve
Kal

des många tusende åsnar till Spanien och andra länder, och till största delen nyttjades till upplysning framför helgon och Maria-bilder, dels och till gatlyktor och andra behov.

Den saltade sillen blev skeppslastningsvis exporterad, synnerligast till Ryssland, Preussen och Pommern. Jag kunde knappt salta så mycket, som vi hade order att avlasta. Fartyget lade till salteribryggan, och så fort infästningen var skedd, indrogos penningarna för beloppet. Ånkönt vi hade förlorat betydligt i Amsterdams på en saltspekulation, blev denna förlust oss dock rikligen ersatt genom siltsaltningen och andra kommissioner."

Farliga sjöresor

Det skildras vidare hur farliga resorna mellan klipporna och skären kunde vara. Många båtar och människor omkom genom vårdslöshet och fylleri. Självtåkade von Holten i livsfara, då han med en preussisk konsul som ville beskåda fångsten, råkade in i drivis allt längre och längre, så att man varje ögonblick fruktade, att båten skulle krossas.

"Men dödsångesten gav krafter. Vi hängde oss vid relingen, trampande undan isstyckena och kommo på ett bösseskotts avstånd från en klippa. Nu fattade den djärvasse ett par bräder, band ett långt tåg kring livet, tog det ena brädet under armen och lade det andra över isstyckena framför sig, gick sedan därpå och lade vid ändan igen, tills han hunnit klippan, då tåget fastgjordes och vi av alla krafter hialde båten, så att vi slutligen besegrade faran."

Blir örlogsshamn

Under det engelska neutralitetskriget gick två handelsflottor och den snällseglande fregatten Venus förlorade utan den ringaste ersättning å brittiska sidan, ty chefen "var så dum, att han flyktade till en dansk hamn, vilken som neutral han ansåg säker, men blev nollens volens tagen och förklarad för god pris. Alla demonstrationer voro fruktlösa. Ministern blev hemkallad och vår skärgårdsflotta utrustad samt trupperna sammandragna till kusternas försvar.

Mitt salterverk i Kalvsund som hade en förträfflig hamn för kanonsluparna, förvandlades till garnisonskyrka; silstunnorna, varöver lades bräder, nyttjades till bänkar och saltboden till altare. Engelska flottan visade sig väl utanför, men det blev blott ett beefstekspuddings-, porters- och toodykrig, som till vår förlust snart blev bilagt, ty vad John Bull en gång fått, det släpper han ej så lätt."

Tack, Peter von Holten för detta förmåliga bidrag till Kalvsunds efterlysta historia.

Sill och frost

En krona hektolitern...

Från sjömärket öfverst å Kalfön såg jag skymningen komma öfver det frusna landskapet.

I snön voro många spår af folk, som varit uppe och sett sig om. Isen hade kommit under några kalla, stilla nätter, och det kan ju ha sitt behag att gå upp och forska i dess framfart. Nu hade den lagt sig ut mot Vinga, därute kunde man svagt skönja hafvets svarta gränslinie; men allt därintill var is och sörja, en död och blänkande yta i hvitnat blått.

Här från högsta punkten på ön kunde jag se mig omkring och vara ostörd med mina tankar om sillen och dess lefnads-sätt och vanor. Ett antal sjömil västerut

stod den just nu i tjocka stim; milliarder sillar vände sig samtidigt just under den låga, sotiga molnbanken därute, som skilde hafvet från himlens klarhet. En högst underbar tillvaro – att stå sida vid sida med sina lefvande afbilder, med precis samma dumma uttryck i mungiporna; att i vissa ögonblicks massförflyttningar visa precis samma reflex af samma fjällpartier som millioner andra; att utan en tanke vara underkastad månens och hafsströmmarnes inflytande, ända in på fortplantningens ögonblick; att utan att förändra en min i ansiktet angripas af sälar, häfvas i mörka nät, aflida i lastrummet, packas i lådor, skickas omkring på tåg och saltas i tunnor och visas

fram vid frukosten — allt med samma gåtfulla, oföränderligt tröstlösa min af egyptisk mumie. —

Finns det ingen anförare för sillen?? frågade jag mig blygt och tvekande; och naturligtvis fick jag svaret, att det är Gud, som leder honom. Ja, men *en underbefälhafvare*, en särskilt stor, intelligent och kraftfull sill, c.a 7 meter lång eller så, så, utrustad med intelligens för alla dessa stackare och stående i direkt förbindelse med Gud?

— Intet svar.

Västerut och söderut var det öde och dödyst, bärget stupade ned i isen, snön låg i skrefvorna mellan de filade blocken; ej ett ris, ej en buske gjorde lifvets tecken mot det stela, hvita täcket. Man kunde förnimma, hur kölden arbetade därnere för att få isen stark och ödesdiger; en blick utåt allt detta kunde få en att tro, att en ny istid stundade, och att Vinga fyr blifvit en sista, flämtande tillflykt för några förfrusna människobarn, som stodo och värmdde händerna framför prismorna. Här utåt fanns intet lif, intet grönt hopp, ingen varm och dunig fågel i en vak; blott linier och bågiga ränder, där de sista båtarne kämpat sig genom istäcket.

* * *

I norr lyste en mängd stjärnor, vinterligt glittrande mot det mörka taket. Österut — där nere låg Kalfsund; och luxlamporna slogo runda ljusgårdar öfverallt på bryggorna. Rop och buller trängde upp till mig; hvar och en, som arbetade därnere, lät förstå, att han hade särskilt brådt om; och det såg lifligt och intressant ut med alla bloss och skuggor därnere.

Jag hade sett alltsammans förut på nära håll, och jag kände ingen längtan efter det, där jag stod uppe under sjömärket. Våldiga bryggor; snö och vatten och fiskfjäll; hela bärg af lådor, som sillen skall komma i. När man behöfver flera lådor, rycker man bort den understa i en stapel; och allt störtar ned under ett öronbedövande brak. Det är som på teatern nästan. — En fiskebåt kommer i isrännan, det frasar kring bogen af undanprässade isstycken; och de ståtliga männen stå i

en klunga fram i fören, då den sakta lägger till. En del ha oljekläder på, och för hvarje rörelse glittrar det som fosforljus, som vattnets mareld, i klädernas veck; och det är idel sillfjäll. När karlarne gå i land, ser man hur starka och viga de blifvit i kroppen af allt arbetet på hafvet.

Där är också gossar ibland dem, med manliga åtbörder och vackra, barnsliga ansikten.

Och sill är det i båten, sill ända upp i luckan och öfver halfva däckets. Det är stor, vacker sill och en hektoliter af denna förstklassiga, frusna vara, betalas i dag af uppköparne med omkring *en krona per hektoliter*. Jag kan ej räkna ut hur mycket det blir på hvarje sill, det är ju också mindre viktigt, men jag kan räkna ut, att det blir för litet på hvarje fiskare och för mycket på hvarje uppköpare. —

Undra på, om fiskaren står och ser betänksam ut, då han blir bjuden en sådan slant för en präktig föda, af hvilken det nämnda måttet vore tillräckligt till ett mål åt låt oss säga hundra personer, och som han själf icke utan besvär afvunnit hafvet och forslat till platsen!

— Det arbete, som sillen förorsakar och som i Kalfsund är koncentrerat i en

af de viktigare punkterna på kusten, det är ett strängt och hetsande sådant, och rätt snart är man på det klara med, att det icke är till blott för att förnöja ett målaröga. Har man varit en natt på Kalfsund, då där är som lifligast, och sett på den feber, som frodas kring de flammande petroleumblossen, då kommer man ock på tankar, som gå vid sidan om det måleriska. Fiskarne, de ha ju sina flytande och fasta hem och få väl inreda sig så godt sig göra låter under brådskan; men här gå bortåt 4-500 sillpackare, folk från när och fjärran, sammanförda i detta fiskarsamhälle, på dessa bryggor under åtskilliga månader af höst och vinter. Det säger sig själf, att det ej kan bli någon vidare bostadsbekvämlighet åt alla dessa, och de ha väl ej håller så stora anspråk på sådant; emellertid kunna ju de bosatta fiskarfamiljerna hysa en del, och för andra finnas barackplatser. Men värre är det med födan. Ett fåtal lära ha inrättat sig något så när, med matsäck eller någon tillfällig inackordering; för det ojämförligt största antalet består dieten under dessa månader af kaffe med

dopp, kaffe med dopp samt kaffe med dopp och en hel del bränvin. Det är med verklig beklämning man ser detta raska folk arbeta under så otrefliga förhållanden, förhållanden, som måste invärka ogynnsamt på humör och fysik och arbetsförmåga och "gynnsamt" på spritbegäret; och man frågar sig, om icke de, som i ett eller annat afseende ha med platsens sillexport att göra och själfva äro inflytelserika, skulle kunna ordna det så, att dessa arbetare kunde få köpa sig åtminstone ett mål varm mat om dagen, låt vara af enklaste och billigaste slag. Det är ömkligt, att det ej i hela samhället finns en sådan möjlighet; och det är ett missförhållande, som i hög grad är värdt uppmärksamhet, så vidt jag annars bedömt situationen rätt. — Hvilken uppgift t.ex. för en nykterhetsorganisation, att på vanlottade platser öka möjligheterna för tillfälligt arbetsfolk att få ordentlig mat och en liten smula trefnad. —

Jag tror ej jag behöfver anse mig som en "idealistiskt anlagd fantast" då jag gör mig till förespråkare för en sådan

sak; därtill oombedd. Det är ju här blott frågan om en vädjan i allmänhet till intresse och företagsamhet.

Och som människornas högste anförare ej behagat utforma deras utseende och öden till samma präktiga, behagliga likformighet som sillens, så är det kanske skäl att vi intressera oss för hvarandras olikheter och skilda livsvillkor.

C. T. H.

Ur GP 1908

Det är i Kalfsund, innevarande fiske-säsongs stora operationsbasis. Hamnen visar en storslagen bild med sina hundratals fiskebåtar af olika typer och från vidt skilda delar af Bohuslän. Kosterfjordsfiskare, sotenäsingar, folk från insidan Tjörn och sillfångare från Göteborgs skärgård ligga i god samsida vid sida med hvarandra längs stränderna. Alla ha samma mål för ögonen: ett gifvande sillfiske! Ja, gifvande har det nog hittills varit, det är ett oemotsägbart faktum. Men behållningen den står ej i rimligaste proportion till den uppfiskade och afyttrade varan. De orimligt låga priserna, de dåliga konjunkturerna och den strama pänningmarknaden, allt det där är för välkändt för att ännu en gång behöfva relateras.

Vad som är mera intressant är den roll det lilla Kalfsund spelat i Bohusläns rika sillfiskehistoria. För att kunna återkalla i minnet en lika liflig bild i Kalfsund sillfisketid som den vi vid vårt besök där nyligen blefvo i tillfälle att se måste man emellertid gå så långt tillbaka i tiden som trettio år, eller till 1878. Då rådde här ett lif och en rörelse, som aldrig tillförne. Med stora s.k. landvadar fiskades då här upp enorma kvantiteter sill. En stor mängd människor från vidt skilda delar af landet strömmade då till Bohuslän för att skaffa sig en inkomst af sillen, som förekom i sådant öfverflöd att man, då alla tomkärl och lådor som kunnat uppbringas voro fullpackade med salt sill, började saltä ned i gamla fartygsskrof, båtar och väldiga kar. Någon tanke på att under sådana omständigheter kunna exportera sillen färsk hyste man ej, då den utländska marknaden mycket

snart var öfverhopad af den svenska sillen. Äfven de två följande åren gick sillen bra till där ute, fastän ej på långt när så rikligt. År 1881 inträffade på trettondedagen en stark köld, som i hast gjorde slut på fisket. Sund och vikar frös till, och mer än en lastad fiskbåt blef infrusen i isen. Den kort förut fångade sillen gick med ens upp i det höga priset af 30–35 kr per tunna.

Åren 1883–84 hade likaledes att uppvisa goda sillfiske. Det följande året däremot blef ganska dåligt. Så förflöto några år med medelgodt fiske till år 1888, då de rikaste garnsillfiske, som någonsin ägt rum i Bohuslän, förekom. Det är från denna tid, som de många bohuslänska guanofabrikerna räkna sin tillkomst. Den första uppfördes å Öckerö, därpå två på Varholmen. Sillpriset gick då ned i 25–30 öre foten eller 1 à 2 kr per tunna. Vid Hälsö, Björkö och Öckerö m.fl. platser i Kalfsunds omedelbara närhet bedrefs då fisket med garn af ett stort antal fiskare från hela kusten. Den

stora mängden uppköpare från Tyskland, England, Danmark och Norge var ej tillräcklig för att genom konkurrens hålla priset uppe. Guanofabrikerna köpte då den ena sillasten efter den andra för ett vrakpris af 15 à 20 kr.

Åren 1892–95 ägde i genomsnitt mycket goda och gifvande fisken rum i södra delen af Bohuslän. Därpå höll sig sillen borta till för sju år sedan, då man började fiska med den nu använda snörpvaden. Den egentliga fångstplatsen var då Kosterfjorden, där ett både rikt och vinstgifvande fiske började på nyårsdagen.

Man skulle nu vänta, att Kalfsund, med så rika anor, skulle intaga en ledan-

de plats bland de sillfiskande lägena i Bohuslän. Så är emellertid ingalunda fallet. Fiskläget förfogar nämligen öfver summa summarum ett vadlag, och det är detta lag vi ofvan förevigat. De cirka 200 personer, som bo ute i Kalfsund, lefva nämligen nästan uteslutande af småfisken, såsom ål- och hummerfiske etc. Åt backfisket ägnar man sig däremot, märkvärdigt nog, ej alls. Sin egentliga säsong har platsen däremot om sommaren, i badsäsongen. Kalfsund är nämligen som bekant en mycket frekventerad badort, och under den långa badsejournen är nästan hvarenda liten stuga uthyrd.

R.J.-n.

Sillfisket

Alltjämt dåligt för vadfiskare, men bra för trålarne.

Trålflottan var i går ånyo ute. Flera av trålarne gjorde goda fångster. Särskilt en trålar fick en ganska stor kvantitet storsill. De övriga erhöilo bland- och småsill av genomgående god kvalitet. Inalles fångades omkr. 2.300 lådor som vid auktionen på kvällen betalades med från kr 3:50 upp till 9 kr hl.

Från Marstrand gingo en del vadlag ut för att pröva sin lycka. Ett av dessa vad-

lag fick väster ut från Marstrand ett 70-tal hl. småsill, vilken inne i staden betalades med kr 5:50.

Några vadlag sökte under f.m. i Hakefjord, men förgäves. I närheten av Kalvsund, omkring Hällsö, Resö och Björkö, arbetade under f.m. några andra lag till att börja med utan nämnvärt resultat, senare med bättre lycka. Så fick ett vadlag sammanlagt ända upp till 500 hl. små- och blendsill, som avyttrades till 5 kr och 5:50.

Ur G.H.T. 16 Jan. 1912

Fiskebåtar på Kalvsund

Detta är en lista över de båtar deltagarna kan minnas funnits här under årens lopp. Numera finns ingen fiskebåt verksam på Kalvsund.

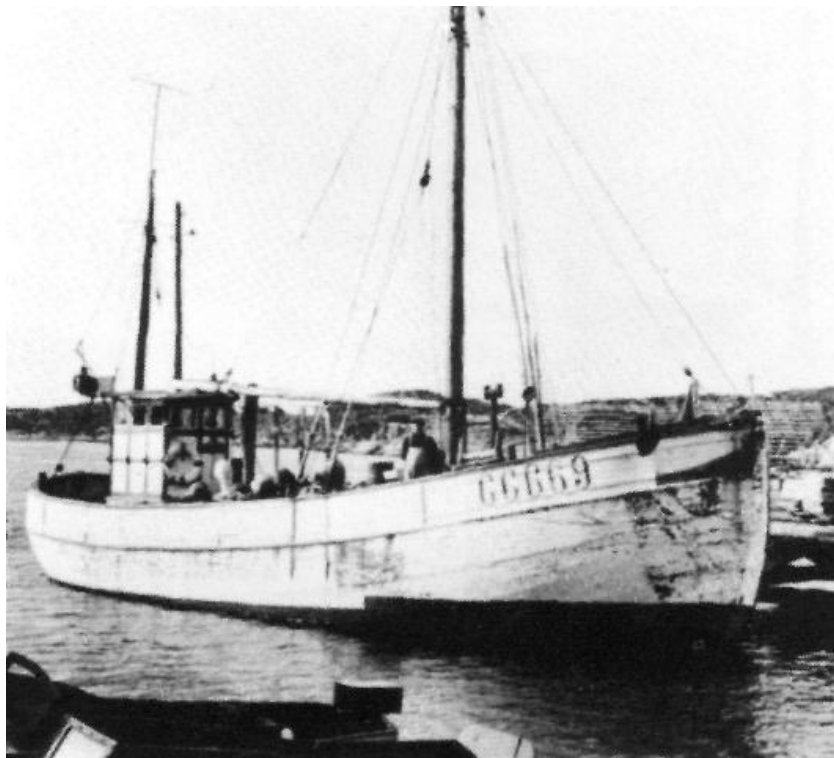
GG 386 Brandenburg	Köptes från Tyskland av G. Olsson, M. Olsson och R. Samuelsson. Anlände julafton 1961 och såldes till Hönö 1978.
GG 386 Eksjö	Samma ägare som ovan. Köptes 1955 från Hönö. Såldes 1961.
GG 715 Kelly I	Köptes från Åstol 1960. Samma ägare. Förliste vid Norge 1961. Se artikel sidan 132.
GG 975 Kelly II	Köptes från Gravarna 1961 av S. Lorentsson, E. Nilsson och B. Nilsson. Såldes till Rörö.
GG 669 Amona	Ägare: J. Samuelsson, M. Olsson, R. Samuelsson. Köptes 1949 från Åstol och såldes 1956 till Krossekärr.
GG 903 Maj	Ägare H. Ludwigsson. Sald till Öckerö.
GG 903 Maj	Ägare Natanael Ludwigsson. Inköpt från Hälsö.

Eksjö, Kelly, Vågen, City, samt Tulljakten, 1960

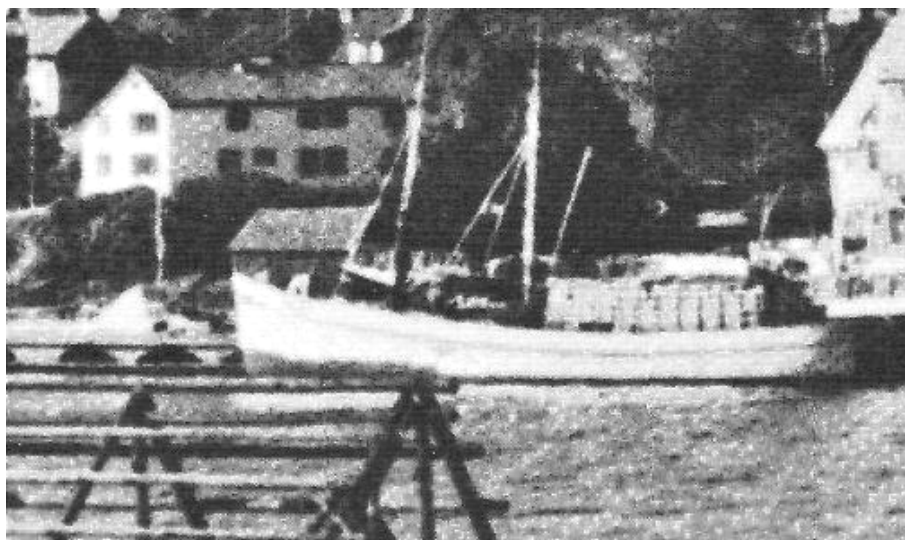

Brandenburg, 1970

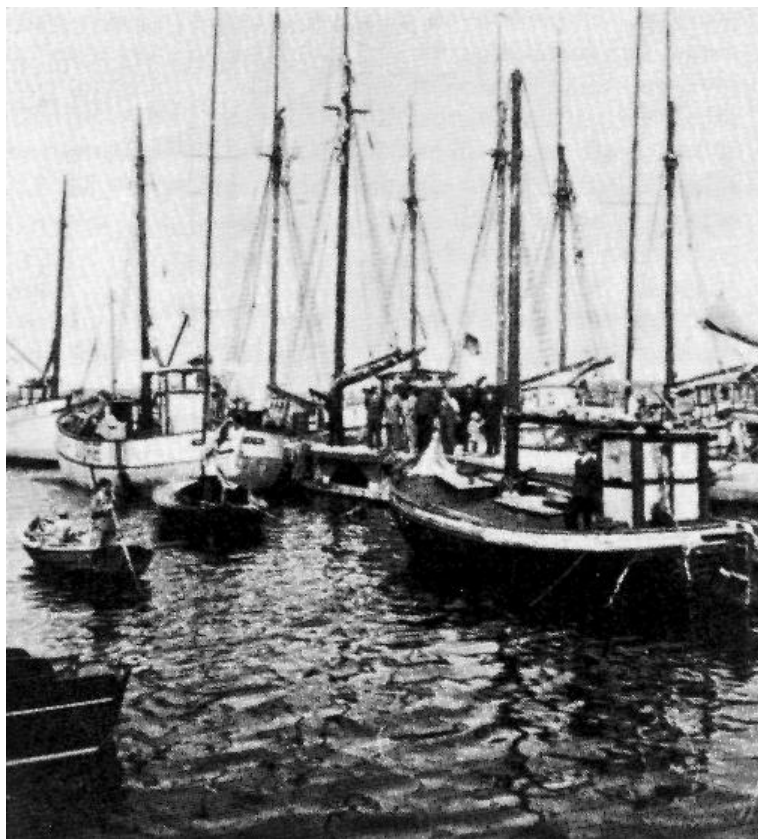

Amona, 1950

GG ? Rut	Ägare Natanael Ludvigsson. Inköpt från Åstol. Använd som kyrkobåt på 1920-talet.
GG 3 Trio	Köpt från Åstol på 1940-talet av Albert och Emil Eklund samt Fred Utbult.
GG 81 City	Inköpt från Hälsö av M. Lorentsson.
GG 896 Vågen	Ägare: J. Samuelsson och brodern Andres. Köpt från Brunsbäck och såld på 1960-talet.
GG 3 Lena	Ägare: Uno Larsson.
GG 76 Anita	Köpt från Hönsö av Albert Svensson.
GG 669 Havny	Köpt från Fiskebäck av A. Olsson och J. Samuelsson 1924. Söld 1949 till LMC, Göteborg.
GG 42 Vesta	Ägare: S. Johansson, A. Johansson, O. Johansson, S. Svensson. Köpt 1931, söld 1934.
GG 278 Rane	Köpt 1942 av A. Samuelsson, M. Eriksson, A. Olsson och A. Lorentsson. Söld 1948.
GG 548 Vestvind	Ägd av Vadlaget.
GG 745 Clary	1930-talet. Ägd av J. Hultfeldt och I. Lundman.
GG ? Mary	Användes först som passagerarbåt, men övergick till att bli fiskebåt. Ägdes av H. Hultfeldt.
GG 739 Avanti	Byggd på Hälleviksstrand 1917. Ägd av J. Samuelsson, A. Olsson och H. Kristiansson. Söld till Hönsö 1924.
GG 709 Avanti	Kom från Åstol. Samme ägare.
GG 326 Gladan	Köpt från Marstrand 1903. Söld 1922. Ägdes av Vadlaget.
GG 334 Dagmar	Byggd i Norge. Ägare: J. Wikström i början på 1900-talet.
GG 25 Mörten	Ägd av A. Olsson 1911.
GG 444 Lärkan	Ägd av A. Börjesson 1911.
GG 229 Kurt	Ägare: P. Larsson.
GG 387 Harald	Ägare J. A. Magnusson.
? Tärnan	Ägare P. Gustafsson.
? 35 Tärnan	Ägare: M. Lorentsson.

Kelly, 1962

Vadbåtar i Kalvsunds hamn, 1944

Vågen, 1960

Vadlaget Gladan, 1911

Vadlaget Viola, 1912

Vadjullen, 1953. Reinhold Samuelsson, Melborn Eriksson, Knut Nilsson, Morgan Olsson, Maurits Lorentsson, Andrew Johansson, Albert Svensson och Anders Samuelsson, som var s.k. kännare.

Garnfiskare från Havny och Vesta på utflykt i Farsund, 1932. Anders Samuelsson, Knut Nilsson, Helge Johansson, Sten Svensson, Amandus Olsson, Arnold Olsson, Albert Svensson, Olle Johansson och Sigurd Johansson.

Sillvaden upptagen på räcket, 1953. Emil Eklund, Olle Johansson, Birger Johansson, Helge Johansson, Knut Nilsson, Sture Lorentsson, Reinhold Samuelsson, John Kristiansson, 4 barn, Gösta Olsson, John Samuelsson, Johan Larsson, Albert Eklund, Melborn Eriksson, Morgan Olsson, Albert Svensson, Anders Samuelsson, Sven Lorentsson, Maurits Lorentsson och ytterligare 3 barn.

Del av vadlaget: Albert Eklund, Melborn Eriksson, Fred Utbult, Morgan Olsson, Helge Johansson, Anders Samuelsson, Emil Eklund, Maurits Lorentsson, Knut Nilsson, Andrew Johansson, Albert Svensson, Gösta Olsson och Olle Johansson.

Avantis missöde inför dansk rätt.

Den danske kaptenen tillrättavisas skarpt.

Från Göteborgs-Postens Köpenhamnskorrespondent.

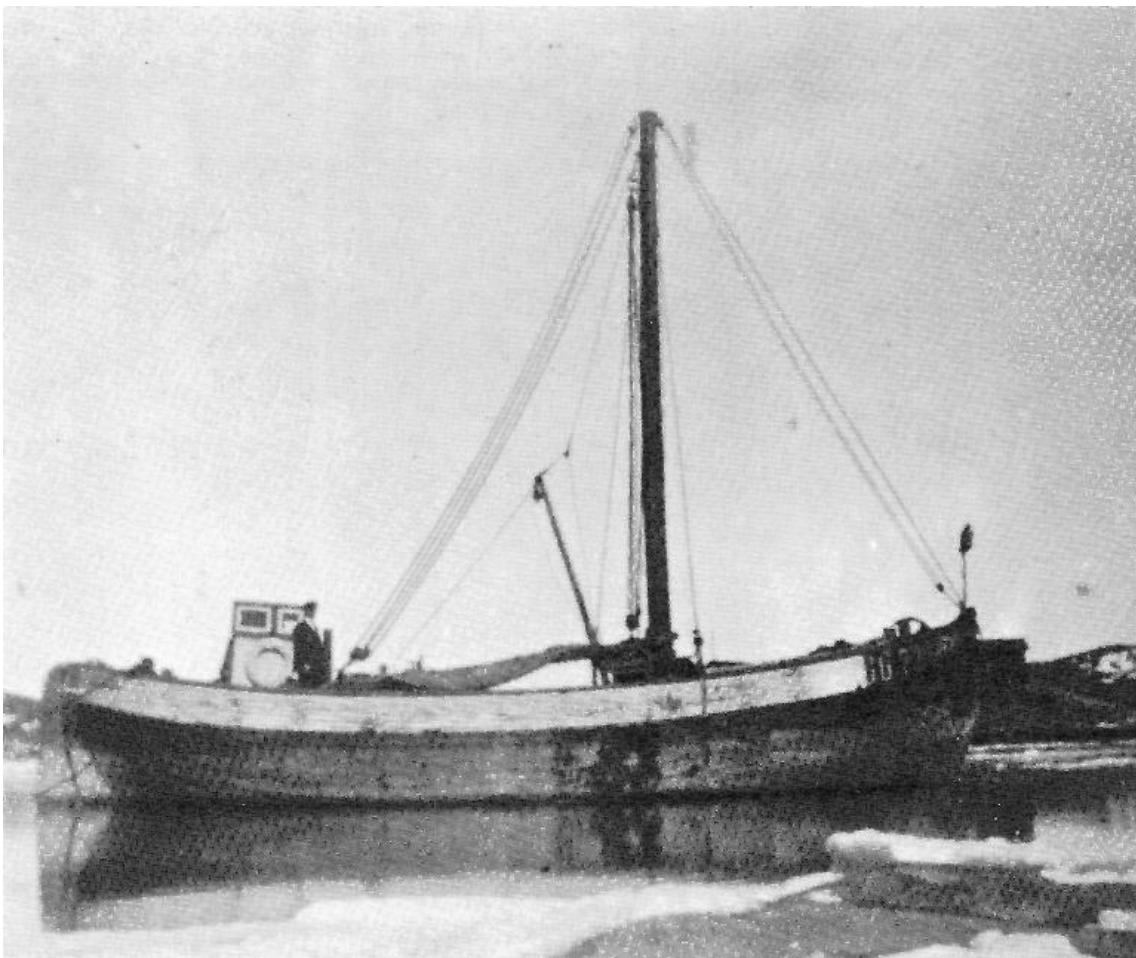
KÖPENHAMN, söndag. Sjö- och handelsrätten sysselsätter sig med kollisionen mellan ångaren Sinfaxe och Göteborgskuttern Avanti, varvid det sällsyna förhållandet inträffat, att rättens ordförande tilldelat en dansk sjökapten en allvarlig tillrättavisning.

Sinfaxe, kapten F. S. Christensen, kom från Uleåborg och påseglade vid Skagens rev Avanti. Vid kollisionen fick kuttern fem plankor knäckta, men den önskade

dock icke hjälp av Sinfaxe. Under förhören förklarade kaptenen och en del av Sinfaxes besättning, att den svenska kuttern sökt vända tvärt emot Sinfaxes stäv. I rätten meddelades emellertid, att sjöförhöret i Göteborg givit rakt motsatt resultat. De svenska fiskarna hade förklarat, att Sinfaxe gick rakt på deras kutter, utan att de själva gjort sig skyldiga till någon felmanöver. Vederbörande nödgades nu erkänna, att varken kaptenen eller styrmannen varit på kommandobryggan, då kollisionen ägde rum, trots att de båda länge observerat kuttern, som gick nära inpå Sinfaxe.

Ordföranden uttalade, att det alltid vore otillbörligt, att ingen av fartygets officerare befann sig på kommandobryggan, och alldeles särskilt oförsvarligt under föreliggande omständigheter.

(1920)

Avanti, 1920

(SUBSTITUTE FOR E.I. C11 AND CC5)

Disl.

CERTIFICATE OF DISCHARGE

FOR SEAMEN DISCHARGED BEFORE THE SUPERINTENDENT OF A MERCANTILE MARINE OFFICE IN THE UNITED KINGDOM, A BRITISH CONSUL, OR A SHIPPING OFFICER IN BRITISH POSSESSION ABROAD

SANCTIONED BY
THE BOARD OF TRADE
JANUARY 1855

No 43

Name of Ship.	Office Number.	Port of Registry.	Regist ^d Tonnage.
"Lady Cecilia May"	75254	Ulmead	73
Horse Power of Engines (if any)	Description of Voyage or Employment.		
	Gothenburg		
Name of Seaman.	Age.	Place of Birth.	Capacity (if Master or Engineer) or (if Certificate)
A. Johansson	20	Gothenburg	Stowain
Date of Engagement.	Place of Engagement.	Date of Discharge.	Place of Discharge.
29/3/82	Gothenburg	16/4/82	Leith

I certify that the above particulars are correct and that the above named Seaman was discharged accordingly: and that the character described on the other side hereof is a true copy of the Report concerning the said Seaman.

Dated this 16 day of April 1882

AUTHENTICATED BY

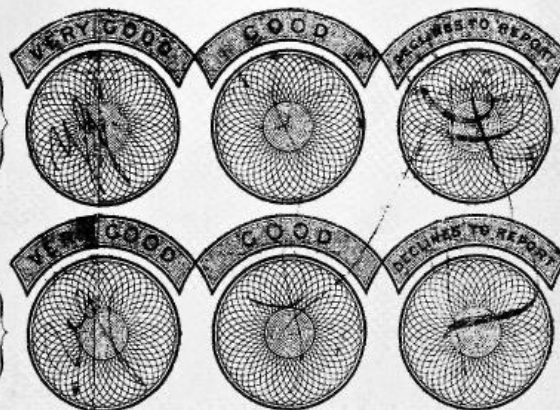
Signature of Master
Signature of Super Consul or Shipping Officer

OFFICE
SEAL
OR
OFFICIAL
STAMP

NOTE. Any Person who makes or assists in making or procures to be made any false Certificate or Report of the Service, Qualifications, Conduct or Character of any Seaman, or who forges, assists in forging or procures to be forged, or fraudulently alters, assists in fraudulently altering or procures to be fraudulently altered, any such Certificate or Report, or who fraudulently makes use of any Certificate or Report, or of any Copy of any Certificate or Report, which is forged or altered or does not belong to him, shall for each such offence be deemed guilty of a misdemeanor and may be fined or imprisoned.

Note. The characters are to be inscribed only in the appropriate ornamental spaces below. All of these spaces which are not filled in with particulars of Character must be marked over with a thick Cross in Ink by the Superintendent, Consul, or other Shipping Officer, before the Certificate is given out of his possession.

Character for Ability
in whatever Capacity
engaged.

Character for Conduct.

CARE IS TO BE TAKEN THAT THE ABOVE CIRCLES
ARE CROSSED THROUGH OR FILLED IN.

Avmönstringsbetyg för A. Johansson i Leith, den 16 april 1882

Afmönstringsbetyg.

för O. A. Samuelsson, hvilken som Postmakare tjänstgjort
 å Skippitt Adalen, hemmahörande i Göteborg från
 den 12 Sept 1882 till den 12 Juni 1883, på resa från Göteborg till Östersjön
Medelhafvet och tillbaka till Stockholm mot månadshyra af kronor.

Hans uppförande och duglighet i tjensten, inhämtas af de svar som å härnadan
 upptagne frågor äro afgifna, neml.:

Är han nykter? Ja
 Hur uppför han sig? } mot befälet
 } godt
 } bland besättningen
 Har han åkommor, som hindra
 honom i utöfningen af sin tjenst? } nej
 } Ja
 Är han kunnig i sjömansarbete? Ja
 Kan han sy segel? Har ej blifvit beordrad till
 Kan rodret honom ombetros och är han påpasslig dervid? Ja
 Hur har han fullgjort den åtagna tjensten och } Berömligt
 } Godt
 } Brännligt
 hvilket af följande vitsord kan honom tilldelas? } Antagligt
 } Odugligt
 Är han arbetsam eller icke? Arbetsam

Öfriga anmärkningar.

Öfverlemnadt till ofrannämnde person i min närvaro, intygas

Sjömanshus-Ombudsman.

Stockholm den 12 Juni 1883
L. H. Hockelberg
 Befälhafvare.

O. A. Samuelssons avmönstringsbetyg den 12 juni 1883

Jul. Albrechtson & C:os Aktiebolag

TELEFONER:

HUVUDKONTORET, ROSENUNDSGATAN 1 1580
 EXPEDITIONEN 8015
 KONTORET 11025
 DIREKTÖREN PRIVAT 45190
 FILIALEN & TRÄLBINDERIET, OJUSÅRDSG. 10 42015
 NÄTFABRIKEN, KOMMENDÖRSG. 11 44532
 BLOCKFABRIKEN, STIGERÖSLIDEN 44532

SKEPPSFÖRNING

Göteborg den 9 April 1932

Herr Emil Eklund, Kalvsund.

Debet

Kass	8	35,5 kg. Tefnar	1,25	43 98
		300 st. Flysänkar (mellanst.)	84	24 -
		0,7 kg. Bomullsknåre	4 -	2 80
		2,2 12/12 Garn	3,50	7 70
	22	6 st. G.F. Makrillgarn	19 -	114 -
	30	600 st. Garnkork	74	42 -
		1 " Säck		1 -
		Frakt		50
April	2	100 st. Garnkork	74	7 -
		2 " Säckar	504	1 -
		3 " G.F. Makrillgarn	19 -	57 -
		Frakt		50
	9	1 st. G.F. Makrillgarn		19 -
		100 st. Garnkork	74	7 -
		1 " Säck		75
		Frakt		50
				328 73
Kass	8	Per Holstfalt		100 -
			Sh	228 73

Räkning från Jul. Albrechtson & C:os Aktiebolag den 9 april 1932

Räkning Öckerö den 30/10 1929

Värdet Västvinet Skåpund. Fred M. Kullt Debet

Birger Utbults Fiskredskapsaffär

Öckerö - Tel. 13.

	kr.	öre
Sk. 26 km. 16 kg. manilla a 1.60	25	60
" 5 radh. a 8.50	42	50
" 12.5 meter 1/4" stalling a 44 öre	55	00
" 8.5 kg. manilla a 1.60	13	60
Summa	136	70
Retakt a stalling 5%	6	75
Rest	133	95

Retakt Skitterad den 25/11-1929

Birger M. Kullt

Räkning från Birger Utbults Fiskredskapsaffär den 30 oktober 1929

N:o "Havny"

Öckerö Enskilda Assurans-förening.

Premie för år 1924

An: Årspremien a $\frac{1}{2}$ % a försäkringsvärdet Kr. 50

Kvitteras:

Öckerö den 5/6 1925

Adolf Alexandersson

Bohus-Björkö

Ordf.

Sekret

Försäkringskvitto för fiskebåten Havny, 1924

Den moderna fiskeflottan på väg ut, 1984

Varvet

År 1936 kom en man från Orust, Arvid Berntsson, till Kalvsund och startade ett båtvarv, längst ut på öns södra udde. Han byggde båtar så stora som skjulet var långt och reparationer utfördes ute på berget. Han hade två anställda, som hade 50 öre i timmen och arbetade 10 timmar om dagen. Han var en duktig yrkesman men bokföring hade han ingen. Lönerna räknades ut på en brädbit som slängdes sedan.

1938 byggdes boningshuset strax bredvid båtskjulet och det var långt till närmsta granne. Det var också besvärligt att frakta förnödenheter och material över alla bergen. En del virke kunde dock levereras per båt med en fraktbåt från Öckerö. Storm och sjö ställde ibland till med elände. En gång när man skulle sjösätta en färdigbyggd snipa blåste det plötsligt upp och vattnet steg. Tullbåten kom till undsättning och drog för allt vad trossen höll, men det var inte nylon på den tiden och trossen brast. Snipan kastades upp på land och blev illa skadad.

1942 köpte så Berntsson ett gammalt magasin längre fram på ön, som varit sillsalteri. Magasinet har tidigare stått vid Ramberget och varit sädesmagasin. Man märkte alla timmerstockarna och flyttade hit det omkring 1915.

Nu kunde man bygga större båtar, och en av de större hette Klippö. 1959 flyttade Berntsson tillbaka till Orust och sålde varvet till Anders Samuelsson och Arnold Olsson, som tog upp båtar och vårutrustade dem. Efter 10 år såldes åter varvet, nu till en man från Bohus-Björkö, Assmund Johansson. Han och hans två söner, Henry och Roland, började åter bygga båtar efter egna modeller, samt reparerar och vinterförvarar en mängd båtar. Henry Johansson har konstruerat både hydraulrullar och sköljmaskiner för fisk, som också tillverkas på varvet.

Nya varvet, 1984

Foto Eivor Olsson

Gamla varvet,
1984

Nätimpregnering

År 1895 kom en man från Blekinge hit och startade en ny metod att impregnera nät. Hans namn var ingenjör Wilhelm Günther. Han hade fått sin ide genom iakttagelser han gjort vid torvmossarna i södra Sverige. Tidigare hade man barkat sina nät, men Günther använde kopparvitriol i stället. Han började på Gamla Framnäs och flyttade sedan över till Fjärholmen. Där bildades då Södra Bohusläns Fiskares Andelsförening för Nätimpregnering. Av någon anledning blev det oenighet mellan föreningen och Günther och denne hyrde då in sig hos Pontus Gustafsson på Florentinskäret.

På Fjärholmen övertog Otto Lorentsson arbetet och efter honom sonen Bengt. Vadarna och garnen skulle ofta ”koppras” innan de hängdes upp på vadräckena och i slutet på veckan var trängseln stor. I och med nylonets inträde i fiskerinäringen upphörde även denna verksamhet.

På Florentinskäret fortsatte Axel Lorentsson verksamheten efter Günther, dock i privat regi.

Florentinerskäret, 1970

S T A D G A R
FÖR
**Södra Bohusläns Fiskares Andelsförening
för Nätimprägnering**

FÖRENING UTAN PERSONLIGT ANSVAR

§ 1.

Föreningen har till ändamål att imprägnera fiskredskap samt att tillhandahålla dylika åt föreningens medlemmar.

§ 2.

Föreningens firma är: Södra Bohusläns Fiskares Andelsförening för Nätimprägnering förening utan personligt ansvar.

§ 3.

Styrelsen skall hava sitt säte i Öckerö socken.

§ 4.

Till medlem kan antagas varje vadlag eller fiskare boende i det distrikt denna förenings verksamhet omfattar. Med iakttagande härav ankommer det på styrelsen, att pröva fråga om medlems antagande.

§ 5.

Det åligger medlem att senast inom två veckor efter inträde i föreningen inbetala sin insats, som utgår med kronor 150 :—. Ingen medlem må deltaga i föreningen med mera än en insats. Envar medlem skall för utfört arbete till föreningen betala kontant den avgift som av styrelsen bestämmes.

STADGAR
för Södra Bohusläns Fiskares Andelsförening
för Nätimprägnering

Stormar

Det är inte precis ovanligt att det blåser härute, men ibland blir det storm, och ibland blir det en storm som går till historien. Sålunda inträffade en storm 1981, som ihågkommes för sitt extremt höga vattenstånd.

Hösten 1969 hade vi två stormar med bara en veckas mellanrum. Då blåste stormvarningsstället ner, och vid stormen 1943 blåste den lilla boden med signalerna ner. Då vek sig skorstenen på ångaren ”*Regent*” vid turen in till Göteborg på morgonen, och besättningen var svarta som kollämpare.

Julstormen 1902 har många talat om som den värsta i mannaminne. Då slet sig Arvid Börjessons båt ”*Rask*” från bryggan och drev ned mot Stora Varholmsfyren. Då plötsligt rök focken till väders, båten lovade till och seglade elegant in i viken.

Stormen 1902 var dock en barnlek mot den 1863 läser vi i en bok. Då strandade en båt vid Kalvsund. Fyren slocknade på Pater Noster och tre fartyg strandade där.

En förlisning

Lördagen den 18 februari 1961 förliste fiskebåten *"Kelly"* utanför Egersund. De var på väg till Göteborg med en last av 350 lådor sill, som de fiskat tillsammans med *"Capella"* av Källö-Knippla. Stark tjocka rådde och man hade just lagt ut kursen till Lindesnäs i samråd med *"Capella"*. Denna gick strax akter om *"Kelly"*. Plötsligt rände *"Kelly"* på grund i det becksvarta mörkret. Klockan var 05:30 på morgonen. De som låg och sov vaknade av den kraftiga smällen och rusade upp. Dyningarna bröt över båten och det såg kritiskt ut.

Man larmade *"Capella"* via radiotelefon och bad dem sätta ut livbåten. *"Capella"* hade gått klar då den gått några famn längre ut. Man sände upp raketer som uppfattades av folk i Varhug. Fiskare därifrån kom ut till haveristen och bärgade besättningen två och två. Det var omöjligt att lägga bi intill *"Kelly"* för vågorna gick höga, så varje gång snipan roddes intill fick två man hoppa ombord. *"Kelly"* var läck och tog in vatten, men trots att skansen var halv av vatten gick en av dem, Albert Svensson, ner och kokte kaffe medan de väntade på bärgningen.

Senare på dagen gick man åter ut till haveristen, för att se om man kunde bärga henne. Hon låg då kantrad och bröts långsamt sönder. Besättningen kunde dock gå ombord och rädda något av sina tillhörigheter. Lasten följde med i djupet. *"Kelly"* ägdes av bröderna Egon och Bengt Nilsson samt Sture Lorentsson och var 15 år gammal. Hon var tidigare hemmahörande på Hönö under namnet *"Kennedy"*.

Denne man gick en gång genom isen med två små barn på en sparkstötting, men lyckades rädda både sig och barnen.

Albert Svensson, 1950-talet

Kalvsund under kriget

Andra världskriget

Öckerö kommun blev, liksom övriga Bohuslän, hårt drabbat under andra världskriget både ifråga om manspillan som båtförluster. Kalvsund slapp dock lindrigt undan. Av öns två fiskebåtar kom ingen till skada, trots att det inte saknades tillbud. ”Havny” gick över en mina en gång, och hade mina i trålen vid två tillfällen. ”Rane” var på väg över ett nyutlagt minfält en gång, men blev varnade via ett telegram sänt genom radio av hemmavarande fiskare, som hunnit få varningen, innan de lämnade hemmahamnen.

En man minsprängdes dock, Olle Håkansson. Han tjänstgjorde på en minsvepare ”Condor” av Hönö. Denna fiskebåt var inhyrd av marinen och höll på att desarmera en mina, då denna exploderade och båten flög i luften. Detta var år 1944.

Drivande minor var ju ganska vanligt och ända in vid Kalvsunds södra udde letade sig en. Förutom gisslet med drivande minor hade fiskare det besvärligt med att manskap blev inkallad och det var svårt att få besättning till båtarna. Sillen gick dock till i rejäla mängder under kriget och förtjänsten var god. Man fick också extra ranson av vissa livsmedel samt kaffe och tobak. Båtarna målades med svenska flaggan och SVERIGE på varje sida för att undvika att bli beskjutna, men som vi vet skedde ju detta ändå. Ängslan var stor hos de hemmavarande hustrurna varje måndag morgon, när det var dags att åter gå till havs.

Vi hade militärförläggning i Allan Erikssons hus och utanför oljebryggan låg en ubåt förtöjd. I Stora Kalvsund låg ”Manligheten”, som J-29:or gjorde djupdykningar mot så man nästan trodde att taken skulle åka med. Naturligtvis hade vi mörkläggning och vakt gick om nätterna för att se till att inget ljus syntes och att inga bränder utbröt eller fiender steg iland. Öborna tog nog inte så allvarligt på uppgiften. Blev det kallt gick man in till någon och tog sig en kopp kaffe och en pratstund. Skyddsrum utsågs i vissa källare, och flyglarm gick vid några tillfällen då tyska bombplan flög över våra öar. Den enda som besökte dessa skyddsrum var öns gamla lärarinna, som satt och sjöng: ”*Som fåglar små när dundren gå, och djuren sig förskräcka ...*”

Civildförsvaret fick en brandspruta men trots ivriga övningar ville den nästan aldrig fungera. Övningar hölls också med Röda Korset som övade sjukvård och transporter. Röda Korsets medlemmar stickade också febrilt både till militären och till Finland.

Många hade det svårt med maten och försökte utöka ransonerna med att skaffa hushållsgris. Som mest fanns här 6 st grisar. Man plockade måsäggs och sköt ”gråfillor”.

BEREDSKAP	BEREDSKAP	BEREDSKAP	BEREDSKAP
SR 1	SR 2	SR 3	SR 4
SR 1, SR 1	SR 2, SR 2	SR 3, SR 3	SR 4, SR 4
SK 1 JULI 1944		BEREDSKAP	BEREDSKAP
serie nr		SR 5	SR 6
G - 296008		SR 5, SR 5	SR 6, SR 6
STATENS INDUSTRIKOMMISSION			
INKÖPSKORT SK 1			
SKOVAROR			
20 SKO - 6 SR			
SKO-kuponger gälla för skor, sko- varor och reparationer. SR-ku- ponger äro reservkuponger. — Kortet är icke giltigt utan inne- havarens namn. Lös kupong gäl- lar ej. Kortet får ej överlåtas. Missbruk medför straffpåföljd.			
Förvara kortet väl!		Grupp K 1924 och tidigare	
SKOVAROR	SKOVAROR	SKOVAROR	SKOVAROR
SKO	SKO	SKO	SKO
10, 10	10, 10	13, 13	20, 20
SKOVAROR	SKOVAROR	SKOVAROR	SKOVAROR
SKO	SKO	SKO	SKO
4, 4	5, 5	14, 14	19, 19
SKOVAROR	SKOVAROR	SKOVAROR	SKOVAROR
SKO	SKO	SKO	SKO
5, 5	6, 6	15, 15	18, 18
SKOVAROR	SKOVAROR	SKOVAROR	SKOVAROR
SKO	SKO	SKO	SKO
2, 2	7, 7	12, 12	17, 17
SKOVAROR	SKOVAROR	SKOVAROR	SKOVAROR
SKO	SKO	SKO	SKO
1, 1	8, 8	11, 11	16, 16

MATFETT	MATFETT	MATFETT	MATFETT
M M	M M	M M	M M
109, 109	105, 105	101, 101	97, 97
MATFETT	MATFETT	MATFETT	MATFETT
M M	M M	M M	M M
110, 110	106, 106	102, 102	98, 98
MATFETT	MATFETT	MATFETT	MATFETT
M M	M M	M M	M M
111, 111	107, 107	103, 103	99, 99
MATFETT	MATFETT	MATFETT	MATFETT
M M	M M	M M	M M
112, 112	108, 108	104, 104	100, 100
DELSKOMMISSION		KÖTT	KÖTT
serie nr K 13 E JAN 1945		S S	S S
B - 797329		123, 122	119, 118
Johansson efternamn förnamn adress Grupp K 13 E JAN 1945		KÖTT	KÖTT
		S S	S S
		121, 120	117, 116
		FLÄSK	FLÄSK
		G G	G G
		85, 84	79, 78
BEREDSKAP	FLÄSK	FLÄSK	FLÄSK
A A	G G	G G	G G
120, 121	89, 88	83, 82	77, 76
BERED	FLÄSK	FLÄSK	FLÄSK
A	G G	G G	G G
118	87, 86	81, 80	75, 74

STATENS JORDBRUKSNÄMND 1951		HALY KUPON
HALVKUPONGKORT B KAFFE		B
Gäller för inköp t. o. m. den 31 dec. 1951		KAFFE
Kupongen berättigar till inköp av 150 gram orostat kaffe eller 125 gram rostat kaffe. Kortet får ej överlåtas. Lös kupong gäller ej. Missbruk medför straffpåföljd.		45335 5
STATENS JORDBRUKSNÄMND 1951		HALY KUPON
HALVKUPONGKORT B KAFFE		B
Gäller för inköp t. o. m. den 31 dec. 1951		KAFFE
Kupongen berättigar till inköp av 150 gram orostat kaffe eller 125 gram rostat kaffe. Kortet får ej överlåtas. Lös kupong gäller ej. Missbruk medför straffpåföljd.		45335 6

ÄGG	ÄGG	ÄGG	ÄGG
Ä 101	Ä 102	Ä 103	Ä 104
Ä 101, Ä 101	Ä 102, Ä 102	Ä 103, Ä 103	Ä 104, Ä 104
ÄGG	ÄGG	ÄGG	ÄGG
Ä 105	Ä 106	Ä 107	Ä 108
Ä 105, Ä 105	Ä 106, Ä 106	Ä 107, Ä 107	Ä 108, Ä 108
ÄGG	ÄGG	ÄGG	ÄGG
Ä 109	Ä 110	Ä 111	Ä 112
Ä 109, Ä 109	Ä 110, Ä 110	Ä 111, Ä 111	Ä 112, Ä 112
ÄGG	ÄGG	ÄGG	ÄGG
Ä 113	Ä 114	Ä 115	Ä 116
Ä 113, Ä 113	Ä 114, Ä 114	Ä 115, Ä 115	Ä 116, Ä 116
STATENS LIVSMEDELSKOMMISSION			
INKÖPSKORT Ä 3		Kontrollkupong Ä 3 APRIL 1945	
ÄGG		G - 421332	
Johansson Solitt efternamn och förnamn på den person som tilldelats kortet adress Halvund			
ÄGG	ÄGG	ÄGG	ÄGG
Ä 97	Ä 98	Ä 99	Ä 100
Ä 97, Ä 97	Ä 98, Ä 98	Ä 99, Ä 99	Ä 100, Ä 100
ÄGG	ÄGG	ÄGG	ÄGG
Ä 94	Ä 95	Ä 96	
Ä 94, Ä 94	Ä 95, Ä 95	Ä 96, Ä 96	

Ransoneringskort under andra världskriget

i
Göteborgs och Bohus län
Landskansliet

Till

Amandus Olsson, Karlsund

Länsstyrelsen får härmed översända ansökningsblanketter angående tilldelning av trätjärolja för att av Eder utdelas till allmänheten. Blanketterna äro så formulerade, att de avse även motorfotogen, motorbrännolja och lysfotogen men tilldelning kommer endast att omfatta tjärolja.

Ansökningsblanketterna skola vederbörligen ifyllda vara länsstyrelsen tillhanda senast den 10 december 1940.

Göteborg, i landskansliet, den 3 december 1940.

På tjänstens vägnar:

Kerstin Petersson

Meddelande

*hvar för sig kommer så sent med
ansökan för att vi har varit i sammanh.*

Trafik

Fiskaren Johan Sigurd Johansson

(Titel och namn)

i Öckerö församling

meddelas härmed tillstånd att med en ro

fr. o. m. denna dag till svidare

för yrkesmässigt fiske
~~XXXXXX~~
(det ej tillämpliga strykes)

} under dager trafikera

tillåta och förbjuda områden inom Västskustens
Marindistrikt med undantag av särskilda områden,
från vilka fartyg och båtar avvisas av bevaknings-
personal, som lämnar erforderliga anvisningar.

Särskilt biträde för lotsning skall inväntas vid förekommande minspärrar.

Vad med avseende på sådan trafik stadgas i kungl. kungörelsen den 26 september 1938 (Svensk Författnings-
samling nr 591/1938) angående sjöfarten inom svenskt kustvatten under vissa utomordentliga förhållanden
samt vad i nedanstående "Särskilda bestämmelser" meddelas, skall iakttagas.

Då den tid tillämplig eller den resa utförts, för vilken trafiktillståndet utställt, skall detta omedelbart
återställas till den myndighet, som utfärdat detsamma.

Detta tillstånd befriar icke innehavaren från att iakttaga vad enligt andra bestämmelser än de ovan-
nämnda åligger honom i samband med resa eller uppehåll i namn.

Detta trafiktillstånd befriar icke från visitering.

Särskilda bestämmelser.

Göteborg den 20 juni 1940.

J. Sjöström
LANDSFISKALEN I
HISINGS DISTRIKT.

GÖTEBORG

(Myndighet eller tjänstställning).

Utan avgift.

Undertecknad förare av ovanstående båt har tagit del av gällande bestämmelser för sådan färd, som
i detta trafiktillstånd avses (se omstående sida), och förklarar jag mig på heder och samvete sköta noggrant
ställa mig desamma till efterrättelse.

Trafiktillstånd var nödvändigt för att få färdas i egen båt

Till

Chefen för Väst kustens Marindistrikt.

Som våra tilläggsbryggor under de senaste åren blivit till största delen raserade, och isen särskilt under de två sista vintrarna förorsakat svåra skador i dem, så finnes det knappast möjlighet att kunna angöra desamma i det skick de nu befinna sig.

Enär Svenska Marinens fartyg såväl u-båtar som minsvepare under det gångna året använt nämnda bryggor i Kalvsund vore det även för Marinen av stort värde att det arbete med uppförande av tilläggsbrygga i Kalvsund som kostnadsberäknats till 50.000 kr. och av Länstyrelsen i Göteborgs & Bohus län tillstyrkt hos Kungl. Maj:t kom till uppförande.

Och får vi till Svenska Marinens myndigheter värdsamt hemställa att därest arbetet är för Marinen önskvärt och av betydelse få detsamma tillstyrkt så att arbetet kommer till uppförande snarast möjligt.

Med utmärkt högaktning

Helboen Eriksson
.....
Municipalnämndens Ordf.

Kalvsund den 28 mars 1941.

Hamnkommittén.

Helboen Eriksson
.....

Anders Samuelsson
.....

Anders Samuelsson
.....

Skrivelse ang. uppförande av en tilläggsbrygga i Kalvsund

Övergång på spång över uppbruten rås i Lilla Kalvsund 1942

Man fick ha passersedel om man skulle vistas i en egen liten båt för småfiske t.ex. vaktbåtar körde omkring och kontrollerade. Man fick också stanna vid Klippans tullstation om man skulle till Göteborg med egen båt. Och naturligtvis fick man inte fotografera. Badgästerna försvann och hyrde inåt landet istället.

Det var oerhört kallt dessa krigsvintrar, 1940-1942. Isen låg metertjock långt ut till Vinga och alla livsmedel fick transporteras med kälke över isen. De som hade häst använde förstås dessa, men många handlare fick slita hårt denna tid. Militären gjorde dock fina vägar och mätte isens tjocklek så någon som helst risk att färdas på isen var det aldrig. Stora lastbilar körde med bränsle över isen och det gick åt mycket bränsle.

Första världskriget

Under första världskriget låg Landstormen förlagd här liksom flera torpedbåtar. Landstormen arresterade en gång öns lärare för de tyckte att han såg misstänkt ut. De frågade Arvid Börjesson om han kände honom. "Nej", sa Arvid, för han ville skoja med magistern.

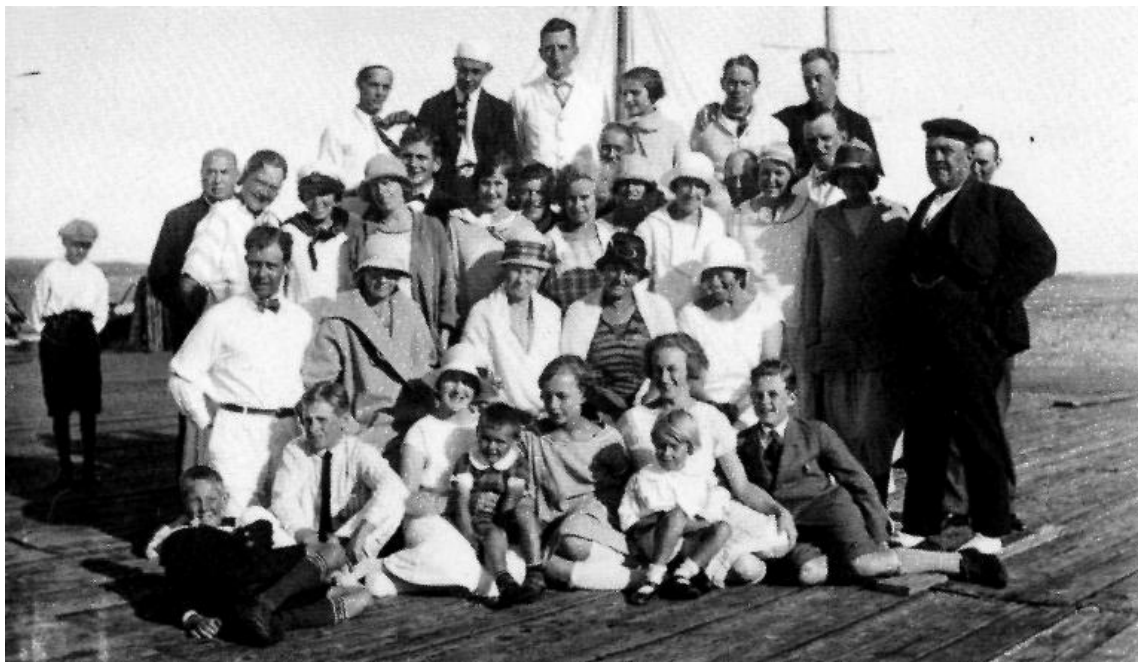
Badgästliv

Badgästlivet på våra öar startade under senare delen av 1800-talet. Ungefär 1870 började badgäster flytta ut till öarna, och Kalvsund låg då närmast till. Marstrand hade dock startat tidigare. Enligt uppgift i *"Turisten"* kom den förste ut till Marstrand år 1825. Särö havsbad kom till på 1830-talet. Ryktet om hur vackert det var i skärgården spreds via badgäster från Marstrand och seglare som for förbi. Kalvsund blev en av tre platser i Bohuslän som fick kallas badort.

Lättast att ta sig till Kalvsund var med Marstrandsbåten eller med gästgiveriskjuts till Hästevik. Därifrån ombesörjde Kalvsunds Gästgiveri skjuts med rodd- eller segelbåt. 1873 gick sommartid på lördagar en tur ut och på söndagar en tur in. Marstrandsbolaget startade 1875 och utökade ganska snabbt sin flotta så, att på slutet av 1870-talet var trafiken ganska livlig och i slutet av århundradet gick tre turer om dagen.

Badgäster

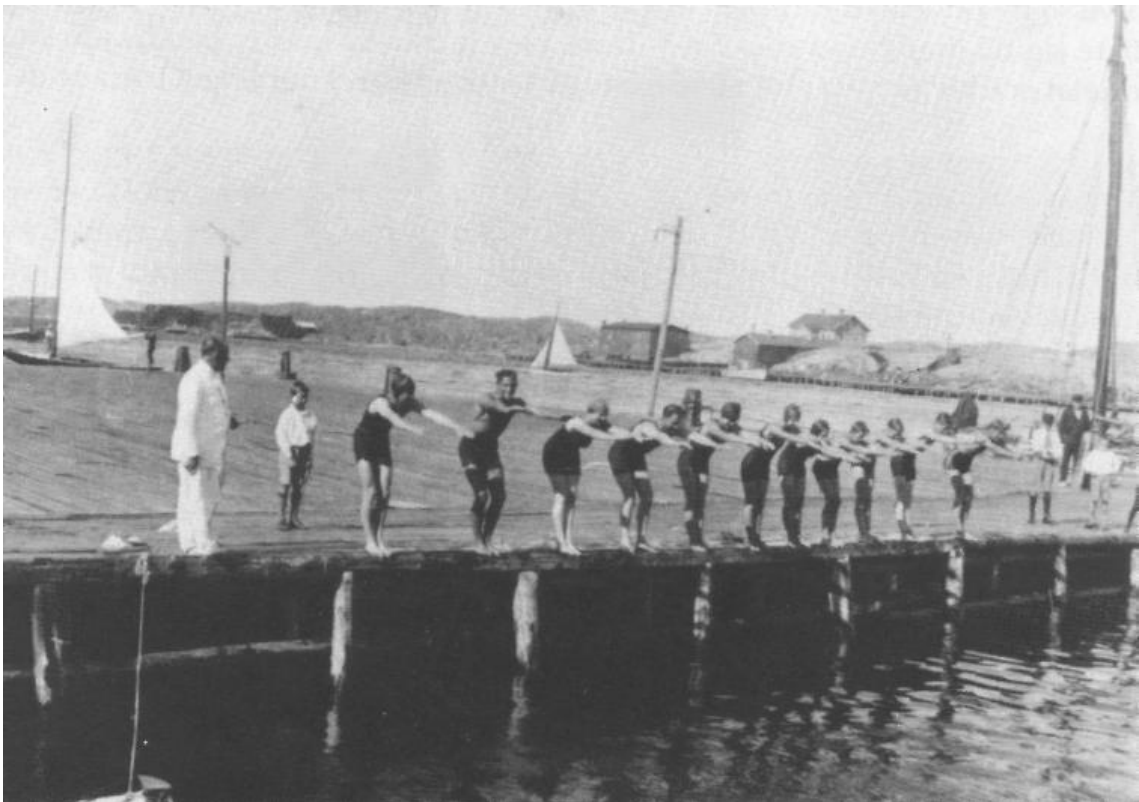
De som invaderade våra öar var den s.k. borgarklassen. Arbetarklassen hade förvisso inte råd att hyra, även om hyrorna var låga, och den riktiga societeten sökte sig till Marstrand eller Särö. Dock blev ju alla badgäster betraktade som societet och klyftan var stor mellan badgäster och öbor.

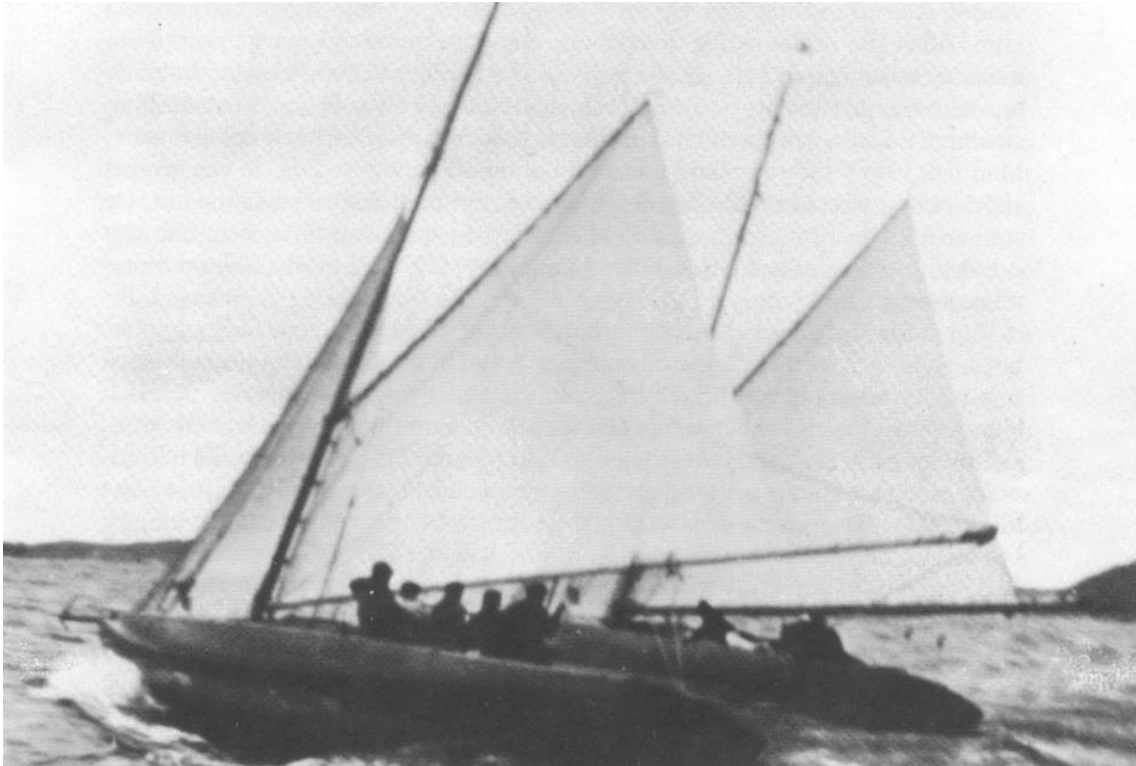
Badgäster med sillimportör Filip Holmström till höger, till vänster en liten öbo som inte fick vara med.

Badgästebarn i den tidens modeplagg – overallen, 1920-talet

Klara färdiga ...

Holmströms "Skagerack" och Lindahls "Gulddisken" kappseglar, 1920

Efter kriget började den inställningen svänga om och öborna betrakta badgäster som inkräktare och tala om dem i föraktfull ton. Numera samsas öbor och badgäster ganska väl. Många har köpt upp gamla hus och färre hyr ut sina lägenheter. Turismen har väl Öckerö kommun fått upp ögonen för på senare tid och en del satsningar görs, på gott och ont.

Uthyrning

Hyrorna var som sagt låga och maten var också billig, 8-10 öre för en liter mjölk, 50 öre för ett tjog ägg och 25 öre för en hummer. En uppgift om hyra har vi från år 1914 då man betalade 100 kr för 4 rum och veranda. 1935 betalades 250 kr för ungefär samma yta dvs. nedervåningen i ett hus. Efter kriget var man som sagt inte lika angelägen att hyra ut, varför de som så gjorde, höjde sina hyror avsevärt. Några badgäster fick då för sig att de skulle strejka och ej hyra de lägenheter de tidigare haft, och det blev en litet otrevlig stämning mellan öbor och badgäster, som dock snart ebbade ut.

Efter den sista sillperioden i början av 1900-talet var det mycket fattigt i skärgården och man hyrde ut allt som gick att hyra ut och flyttade själv upp på vinden eller ut i uthus. Det var ett verkligt ståhej på våren innan badgästerna kom. Alla egna prylar skulle flyttas bort, man tapetserade väggarna i rummen, målade i köket och fernissade alla golv. I stora familjer där barnen kladdade ner tapeterna, sattes nya upp varje år. De kostade bara 25 öre rullen men var ändå en stor utgift. Så kokades vetemjöl till klister och man gjorde förstås arbetet själv. Man fick vara ytterst försiktig när man hanterade tapeterna, då de var mycket sköra och klistret lämnade bestående fläckar om man fick

det på rätsidan. De som rivit i gamla hus vet hur många lager tapeter man kan hitta, och man kan också se hur modet har växlat, ibland ljusa tapeter ibland mörka, ibland blommiga ibland släta.

Vita stärkta gardiner och möbler hörde också till lägenheten. Skåp, byråer, bord, stolar och många sängar då familjerna oftast var stora och hade en eller två pigor. Men allt sänglinne och allt porslin fick var och en ha med sig från stan och lassen var stora och ångbåtarna fullastade när skolorna slutade på försommaren.

Om det fanns pojkar i den familjen som hyrde ut, stod dessa bugande tillsammans med mor i huset nere vid bryggan, när badgästerna anlände, för att hjälpa till att bära. Flaggan var hissad och kaffe var dukat på verandan, och en stor bukett syrener stod på köksbordet. Kalvsund kallades förr för syrenernas ö. Den doft som mötte i dörren av solvärt kök, fernissat golv och syren sitter nog kvar i många näsor för evinnerlig tid.

Hur var det då att ha badgäster? Ja, förvisso icke lätt, åtminstone inte för barnen. Badgästerna skulle ha trädgården, man skulle bocka och buga, man skulle springa ärenden och man skulle helst vara ljudlös där uppe på sin vind. Man fick ta av träskorna i farstun och inte komma för sent hem på kvällen, då de flesta trappor knarrade. Om badgästerna fordrade detta är ovisst, men mor fordrade det. Man kunde förstås tjäna en 10-öring ibland om inte badgästen var alltför snål. Sålunda berättas om en som hade två flaskor dricka stående i sitt skafferi när sommaren var slut, och han skulle flytta. I stället för att ge pojkarna, som bar ner hans flyttlass till bryggan, var sin flaska, gick han ner till affären och fick pengar för dem. Denne man var miljonär.

Något som inte uppskattades av öns ungar var ett stort nöje för vissa badgäster. Skolorna i stan slutade tidigare på sommaren än skolorna i skärgården, och många bevistade därför gärna avslutningen med den tidens förhör och uppvisande av färdigheter. Många av barna upplevde detta som mycket besvärande.

Avflyttning

När så sommaren gick mot sitt slut skulle badgästfamiljen bjuda på kaffe. För att i någon mån komma i nivå med värdinnans alla sorter vid välkomstkaffet, bakades och svettades det vid vedspisen för glatta livet, men kalaset blev ändå ingen succé. Badgäster förväntades bjuda på köpebröd vilket ansågs mycket finare än hembakt.

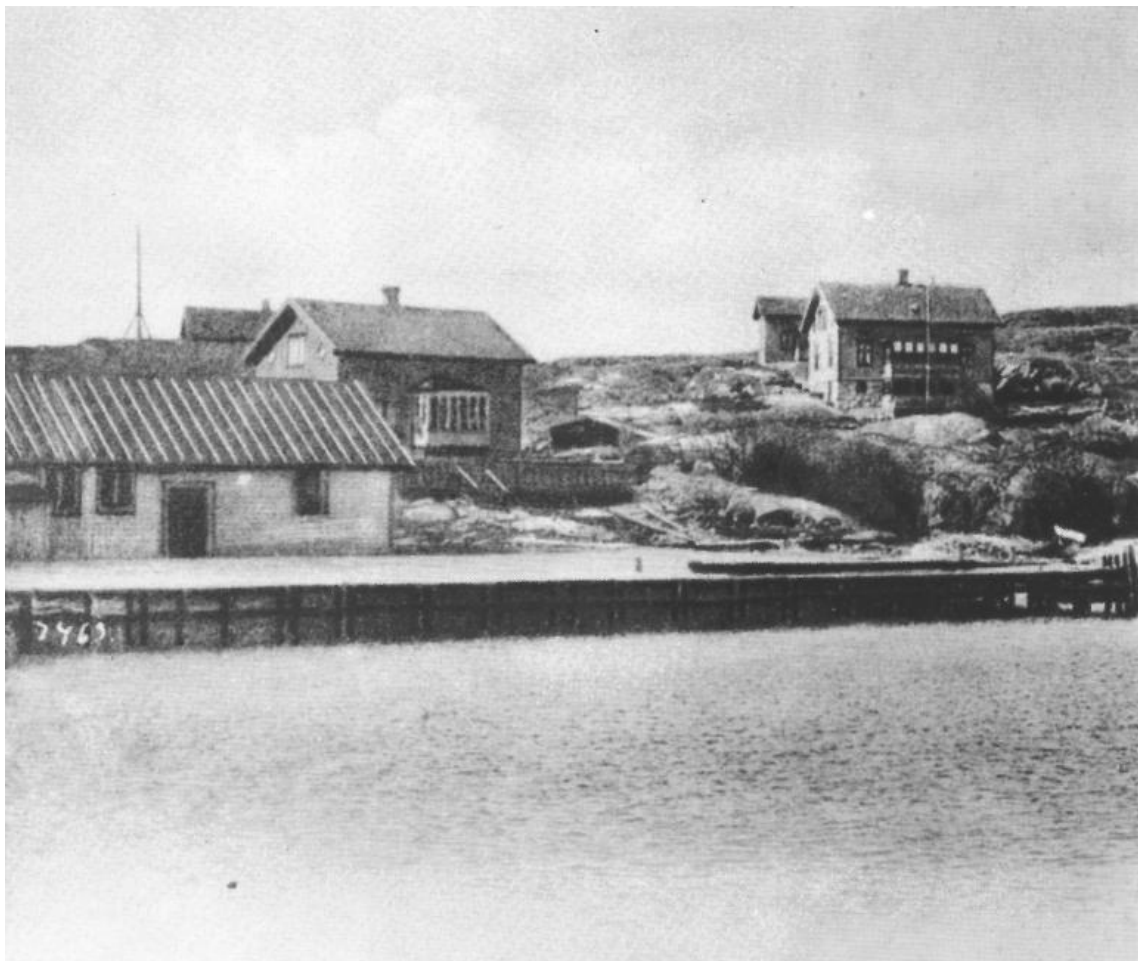
På avflyttningsdagen var det åter dags för värdfolket att bjuda på kaffe och flaggan gick i topp, förmodligen av glädje.

Kalvsunds Badgästers förening

Kalvsund hade blivit en populär badort, och redan 1890 bildades en förening som kallades Kalvsunds Badsällskap. Man hade societetssalong och kall- och varmbadhus samt tennisplan. Alltsammans brann ner år 1912 och verksamheten upphörde.

De pengar man hade i kassan överläts sedermera till Kalvsunds Badgästers Förening, som bildades 1 augusti 1925. Man hade tidigare gjort två försök att starta på nytt, dels 1922 dels 1924. Föreningens verksamhet bedrevs i ett familjen Holmström tillhörigt magasin, och på den stora bryggan, som fanns utanför. Aktiviteten var mycket livlig med dansaftnar, båtutflykter, kostymbaler, sexor och inte minst kabaréer.

Ett år ville Pelle Holmström höja hyran till 100 kr. Det gick inte styrelsen med på, varför Kapten Eklund skaffade ut en pråm från Göteborg. Två killar, Rolf Tollart och Bror Olsson åtog sig att göra rent. De köpte dock för mycket såpa, ansågs det, och fick ej betalt varken för såpan eller sitt arbete. När halva säsongen hade gått, donerade Frans Pihl 100 kr och magasinet kunde åter användas.

Kalvsunds Badsällskaps societetssalong längst till vänster, 1910

SCENBILDER UR OLIKA CABARÉER

Balettflickor, 1930-talet

1930-talet

1920-talet

Stig Pettersson, 1930-talet

CHAMPAGNE DELBECK & Co
Fournisseurs Brevetés de la Cour de Suède
REIMS

Kalfsunds Badsocietets Kräft-Sexa

Lördagen 17 Aug. 1912

Grogg

Smörgåsbord

Brännvin opp i toppen

Hummerbarn a la Belle-mère

Kaffe m. avec a la Kalfsund

Grogg

Musik

<i>Internationalen</i>	<i>Folkvisa</i>
<i>Ouv. till Knifven i Bagaren el. Den förlorade sextstyversstumpen</i>	<i>— — — —</i>
<i>Arbetets söner, mänskensballad för en unison röst</i>	<i>— — — —</i>
<i>Stoppsa'n, långsam vals</i>	<i>Eva Back-Rode</i>
<i>Olga VIII:s marsch efter specialen</i>	<i>von Brassen</i>

Inbjudningskort till Kalfsunds Badsocietets Kräft-Sexa

Ö 26 jan. 1914

Kalvsundsafton på Lorensberg.

Förra vintern nedbrann, som man erinrar sig, det gamla skröpliga magasin på Kalvsund, vilket under många somrar fått tjäna till societetshus för därvarande badgäster. Dessa sakna sedan lokal för sällskaplig samvaro. De ha därför beslutat söka få ett nytt, riktigt societetshus. För att skaffa pengar till detta ändamål hade Sällskapet Kalvsunds badgäster i lördags anordnat en musik- och teaterafton å Folkteatern med åtföljande danssoaré på Lorensbergs restaurang.

Föreställningen på Folkteatern var

besökt av blott ett par hundra personer, vilket var synd, ty programmet var i hög grad underhållande. Teaterns orkester och flera av dess publikgunstlingar medverkade. Särskilt gjorde Calle Hagman lycka med sina negersånger med stepackompanjemang. Fru Lang Wolseley spelade fiol, som vanligt med stor teknisk skicklighet; hennes förträffliga bidrag gick dock föga i stil med det övriga programmet. Sist gavs den glada enakturen "Ingen utmätning". Publiken var förtjust.

Tidningsartikel ang. musik och teaterafton på Lorensberg, för insamling av pengar till nytt societetshus på Kalvsund

Föreningshuset — "Såsen"

Nu kom tanken på ett eget hus upp, och man köpte tomt från Kalvsunds Municipalsamhälle för 5 öre kvm. Vid sammanträde den 23 juli 1933 beslöts att antaga delsbjergsprängare Gustav Anderssons anbud à 175 kr för grunden samt Otto och Albert Nilssons offert à 719:70 kr för uppförandet av byggnaden, inklusive uppfraktningen av virket från pråm. Den 1 september samma år var huset klart och invigdes den 7 juli 1934.

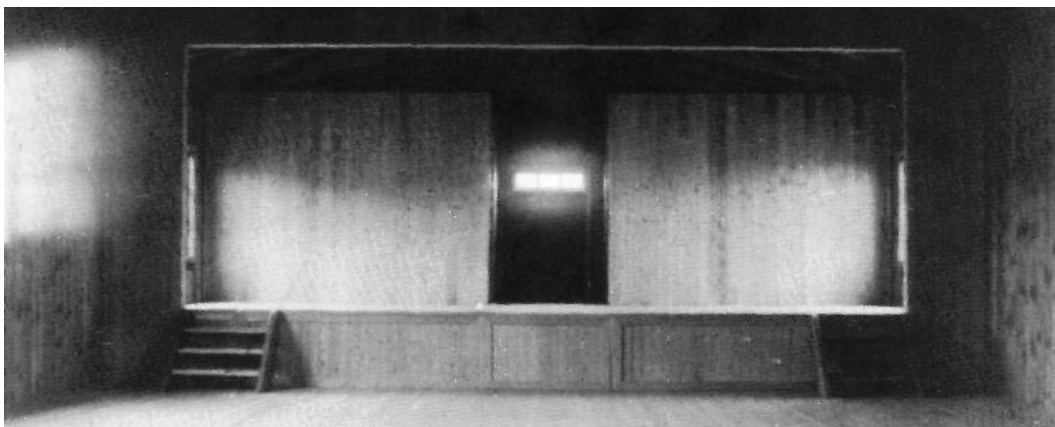
De fina målningar som finns i lokalen har utförts av Nils Bohlin med assistans av de unga herrarna i föreningen. Nisse Bohlin började dock icke måla förrän han svept en halva renat på förmiddagen, och hade man inget hemma var det bara att åka till stan och köpa annars blev det inget måla av den dan.

Lokalen, allmänt kallad "Såsen" ligger vackert belägen ute i terrängen med en underbar utsikt över västerhavet. Många solnedgångar har här blivit beundrade. Den ligger också en bra bit från närmsta hus och stör inte särskilt mycket. Vägen dit eller snarare därifrån, gick dock allt för mycket upp och ner, 1936 anlades en väg fram till "Såsen".

För att få in pengar anordnades varje år en kabaré, först under ledning av Alfred Pettersson och sedan av hans son Stig. Dessa var uppskattade och belyste händelser som timat på Kalvsund. Under kriget, då badgästerna inte vågade sig ut i skärgården låg kabaréerna nere men upptogs sedermera för att helt upphöra år 1946. Många av de sånger som diktades till dessa kabaréer har blivit örhängen här och sjungs ännu på sommarens fester.

När kabaréerna upphörde blev det dåligt med ekonomin. Men när Bingon dök upp i Sverige grep den dåvarande styrelsen detta tillfälle att tjäna pengar. Stort arbete lade Torsten Freij och Stig Eklund ner och många sköna slantar kom åter in i kassan. Något av överskottet gick till att förbättra byggnaden och något till att bygga bryggor på "Korgarn", öns badplats.

Föreningen drivs fortfarande och anordnar fester varje sommar, där även öbor numera deltar.

Klubbhuset, "Såsen" kallad, tar form, 1933

Kalvsunds Badgästers Förening (K. B. F.), 1920-talet

Celebra badgäster

Kalvsund har haft en hel del celebra badgäster. Mest kända är väl revykungen Axel Engdahl och urmakare Henning Håkansson. Engdahl var stor, mycket stor och Håkansson var liten, mycket liten. En kolossal kontrast. Otaliga är de historier som berättats om dessa två och publicerats i *"Tala ve Kal"* i Göteborgsposten. Här är en som icke stått där och som visar Engdahls stora slagfärdighet:

Axel Engdahl kom en dag in i Henning Håkanssons uraffär vid Kungssportsplatsen. Engdahl var litet påstruken, så Håkansson tyckte att han störde hans kunder. Han ber honom avlägsna sig. "Va", säger Engdahl, "vill min-utvisare se-kunderna gå?"

Engdahl bodde här först med sin mamma Emma och sedan med kompisarna Svensson och Tholagen. En annan kompis var postmästaren på Järntorget, "Pecka" kallad.

Under två år hade Kalvsund egen tidning, *"Månkenet"* kallad. Det sägs att Axel Engdahl var utgivaren. Han övertog Lorensbergs-Teatern 1903 och tidningen är daterad 1901. Han bodde här i 17 år.

N:o 1

(af alla tidningar)

Den 28 Augusti.

BONNIERS TRYCKERI ARTISTBLAD, GÖTEBORG, 1901

1901.

Ur förra årets tidning återgifva vi följande:

"ANMÄLAN.

Månskenet ser dagen i Augusti. Mången har före oss gjort ett nummer af Augusti månsken, men vi betvifla ej att vi på det mest betydande sätt distancera hvarje föregångare.

Månskenet är Kalfsunds bästa tidning. Månskenet är Kalfsunds mest spridda tidning.

Månskenet är Kalfsunds mest lästa tidning.

Månskenet är Kalfsunds enda tidning. Månskenet talar för sig själf, men vi vilja dock framhålla att dverginkomsten af detta jättelöfretag tillfaller Kalfsunds badkassa, som har till uppgift att bestrida kostnaderna för arrangementen till badgästernas trefnad samt att, i mån af tillgångar, lemna hjälp åt nödställda skärgårdsskor.

Frid och fröjd.

Kalfsund Augusti 1901

Redaktionen

Kalfsund.

Nöjerna å ön ha i år skötts af en kommitté, bestående af en kassaförvaltare. Man har talat om en gemensam sillsexa — som egde rum förra året. En båt med kultrita lyktor syntes härom kvällen tålla med månskenet och i societetsalongen invigdes nyligen tvenne cigarrkoppor af blått glas.

En positivspelare har varit engagerad hvarje söndag.

Från Stjärnvik seglade häromdagen Kalfsunds lotsbåt och den kände kappsegelaren »Martha» samtidigt med Kalfsund som mål. Hur det nu var, kom lotsbåten först in.

— Här bli ni matta, lär Cornelius ha yttrat.

Hvilken punch och hvilken båt på mest i Norra skärgården?
»Vira!»

Kalfsunds sommarteater har legat nere. Artisterna ha heller icke varit upplagda.

En bänk har utsatts å Ångbåtsbryggan för väntande passagerares bekvämlighet. Att den uppfyller sitt ändamål kan man vänta sig på.

På hotellet ha i sommar vmlat 3 gäster.

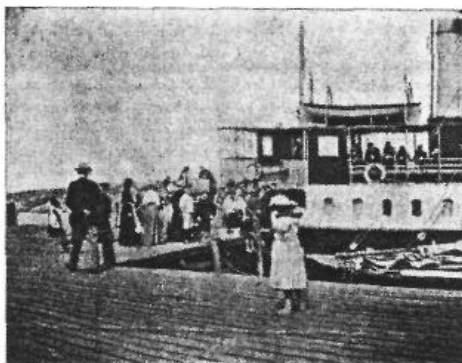
Helsan, vädret och kärleken. Helsan har varit god i sommar. Man behöfver bara gå ner till 5-båten så får man helsa. Vädret har varit het, kärleken hetare. Det har varit särdeles »parigt», säga flickorna.

Roddare — mestadels yngre årgångar — ha gjort oss tätta besök. De ha — icke utan Strid — slagit oss manliga individer ur brådet. Men hämden vakar — var »Lugnqvist» för det!

Vågarna på Kalfsund äro bedröfliga. Sistlidne vinter tänkte skorna göra något för sina badgäster i den vägen, men det — som synes — misslyckades. Hinder i vägen. Hvar skall det ta vägen?

Rår båten kommer.

Ögonblicksbild från Kalfsund.

Amatörfoto. Ernst Wahlberg.

Det tillhör de för öfrigt sparsamt förekommande nöjerna, att ta emot båten och möta sina anförvänder och bekanta nere vid Ångbåtsbryggan.

En och annan har också ett ärende att uträtta, hemta en vatten- eller mjölkflaska, stundom båda (i samma kärl kanske också), eller ta hand om bref och tidningar, om man inte vill vänta tills posten utdelas.

Kaptenen står på kommandobryggan och öfvervakar passagerarnes landstigning och godssets lossning. Han har alltid något att säga, och vill man fråga honom om något får man passa på medan han snyter sig.

Kvicka på der, vi kan väl inte ligga här i evighet ... Så inte på

landgången der ... Hör du, gubbe, hvem har lofvat dig att ligga der med jakta? ... Vet du inte att detta är Ångslupsbåtsbryggan? ... På land lädan der, så vi kommer iväg ... I tror visst, vi bara å till för Kalfsund ... Hvilket? ... En lada is? ... Fins den må, så kommer den land ... Hör nu, lemna blifveten der ... Gå urman polkar, jag vet inte hva' ni har der att göra ... I bara ramlar i å så får fruken Olsson dra upp er ... Se så der ja, der gick smörbryttan åt Helsingland ... Å' de' klart?

Just när passagerare och gods åro i land, och landgången indragen och allt redo för afgång till nästa station, uppenbarar sig vid brokanten ett kvin-

ligt väsende, som med darrande stämma tillropar kaptenen:

— Kapten, kapten!

— Hva' å' de' frågan om?

— Har kapten sett en liten hvit pudel med rödt halshand?

— Jo då, jag såg en i Kalkutta en gång ...

— Nej, nej, jag menar min hund.

Han gick ombord på morgonbåten och jag har inte sett honom sedan.

Ah, om kapten får se honom, så ...

— Jag kan inte ta vara på några hundar.

Och så ångar båten iväg ...

Kaptenen är en spjutver, tror jag.

Han talas omföret vid bråda kappsegel, endast för att slippa besvara tvärska frågor om allt och alla. Man begär att han skall ha reda på allt.

Se här prof på några frågor framställda vid några af norra skärgårdens bryggor.

— Regnar det i stan nu?

— Kapten såg väl inte om vårad gosse hade gått byxor på sig i dag?

Han kom för sent upp och tog dem väl antagligen i hastigheten, fast dom va' lappade, men de svarte å också borte. Hva? ... Jag kan inte begripa detta.

— När går Marstrandsbåten ifrån stan?

— Ligger de många å fiskar vid Dynan i dag?

— Hvilka hök pris vid kappseglingen i dag?

— Hur många knop går denne båten?

— Vill kapten långa till vid Hovik i kväll med orobåten och ta oss med till Öckerö?

— Är det något bref till mig? ...

Vet inte hva' jag heter? ... Det var märkvärdigt, jag har gått med båten hvarje dag!

— Var snäll å siff till på Kalfsund om de är någon nere från hotellet att de kommer två gäster på lördag ätta da'r.

Vill kapten de? o. s. v.

Jag har hört många beklaga sig öfver brist på arlighet hos våra skappare, men gör en tur runde runt och ställ dig bredvid kaptenen under uppehållen vid stationerna, och låt mig tala vid dig sedan!

Jag förklarar mig inte öfver att kaptenerna någon gång kläcka i arlighet, inte heller att förtälet har varit här, men hvad som är mig en fullkomlig gåta är, att de ha aldrig har alla.

S. S. S.

Kalfsundsantefckningar. Nr 4711.

När man som jag hunnit till detta omissliga eau-de-colognenummer är det värt att hitta på något nytt. Men i jag kom till "Svensk" till hjälp. Jag stod uppe vid valen med en god in. Atminstone tror jag han är en in. Solen höll på att gå ned. Jag är aldrig förr sett en så vacker solgång. Jag kan inte fatta, hur solen kan gå ned då hon är så vacker. Och inte förstär jag naturens ordning, som ter solen gå ner. Människans lif är li. Sol på himmelen, sol i unga sin-

Jag såg utåt fjorden. Det hade varit så tomt där. Men så fick jag se en impel svaja i solljuset. Det var det lra fartyget, "vårn båt", som kom. "Svensk" lade till vid bryggan. Jag har aldrig förr sett en båt lägga li så vackert. Och min vän, som anars är icke så litet radikal, försvars-
hållist, hade en klar tår i ögonvrån.

När sedan dansen gick på bryggan, lade jag till honom detta. Han såg på mig, men inte med den vanliga anar-
stblicken. Det var en återglans af li i hans stora ögon.

"En sådan båt", sa han. "Jag kunde nra mig hes för den."

Inte för att jag afundas honom. Men g önskade i detta ögonblick, att jag rit han. "Jag har ju också varit ung."

Ölle Rosk.

Skepparehistorier.

"Skepparehistorier", di ä då inte lra siömänner, säger skeppare Karlsson. — Vi hade mönstrat en marbonne en ing å dän kunne då inte göra ett guss in te nötta. Men äda se då kunne an. Föste dan så äd han så magen to i femtan bokter på han, å så la han ej å söfva. Men klöcka tölf så purra styreman han å sae:

"Opp å refva!"
"Köse i Jesse namn", sa marbon, "sa i äda nu igen?"

"Nå, du ska refva, din f—n!"
"Då kunne I ja gjort må dan", töckte marbon. Män han feck allt gå opp å i på såk, då va gefvet, å ut på däck.

"Opp i reggen", sa styreman.
Men marbon han litta opp åter reggen töckte:

"Ja, så långt att stegen räcker sa ja å, men på tvåtråda går ja allri!"

— Ja, dän va lifvatt, då å sanning å. Å så va då en gång e rocka som umla i siön. Men de va en bra kar or han va nöcker, för då velle ja inte äla må e bätter människa. Men gud-
aktigt, då va han då inte. Å inte kunne vi göra nöf för te å bärigan, för te geck ett hemla haf. Män rocka ho å e bön, å där väkte opp e kleppa på ett kösbärstrå, å en gren hängde or i vattret, å den feck rocka tak i.

Å hie han själgla, förestår såk. Å så se han: "Å tack, gode Gud, nu hjälper i mig fülle sjö!" Men se då geck kösbärstrå af på metten å rocka ho lå år lika hjälpslös. Å då roba ho å skrek: "Å herre Gud, du förstär ja schäser."

Men då hie ho där, för såddet va en allri schäsa må, säger Karlsson, om ofta har rätt.

* "Rockers" kallas holländska sjömän.

Gustaf A. Petterson,
Juvelerare,
Magasinsgatan, 7, Göteborg
(f. d. Lyons).

pedellHé:
Förlofningsringar.

Prisbägare för Segel-
och Idrottssällskap.

Rikstelefon 31 17.

Det var en gång

Amatörfoto. Karl Karlsson.

Det var en gång då jag var liten. Det var mycket längesedan, men alla de stjärnor som då glädd mitt barnliga sinne, de finnas ännu kvar. I hvarje stjärna såg jag då en engels öga, som blinkade just till mig, vänligt och liksom

der apelinerna intet kosta, jag vill följa dem öfver planken och plocka förbjuden frukt, jag vill dela deras oskuldsfulla sömn och drömma om julbord och pepparkakshästar, syltpannkaka och hängslehyxor, långa kjolar och röda skor i

Amatörfoto. Karl Karlsson.

Amatörfoto. Karl Karlsson.

välkomnande, under det att jag nu i himalljuset endast tycker mig se förebärande blickar

Jag önskar mig icke min barndom tillbaka. De förebärande blickarne der-
uppfifrån, måtte de snart bringa mig fullständigt ljus i det mörker, hvarur jag söker leta mig. Men jag vill lefva med i barnens värld så länge mitt hjärta klappar

Jag vill segla med deras båtar i dam-
marne till evigt solglänsande stränder

guldskimrande slott ... Jag vill lyssna till deras sagor såsom jag häromdagen lyssnade till

Gurlis säger:

De va en dänn två må dotter, tom va tygga mot tin mamma. Tå gitt dom må dotterna te kogen å tulle hudda ved. Då tom den tygge elefanten å kattade dom i fön.

Å di feck aldri te tin mamma mea

Amatörfoto. Karl Karlsson.

En skön själs bekännelse.

I ett sällskap på Kalfsund talade härom-
dagen de äkta männen om sina fruar,
hvarvid också "stoffens" kom på skämt-
samt tal.

— Du, sade någon till den jovialiske B, hur har du det skildt egentligen?

— Jag, svarade B, det kan ni vara alldeles säkra på, står icke under den minste tvefel.

Slå fullt!...

Axel är en gammal hederlig Bohus-
länsbiskop med mätliga lefnadsvanor
och ett sedesamt umgängessätt. Hans
lif har varit fritt från alla inre och yttre
slitningar, ingen gråloj hustru har
förbittrat denna harmoniska existens.

Frågar man Axel hvarför han aldrig
gift sig svarar han alltid:

"Hva' skulle de tjäna te. Mi gamla
tråpja å så go som e hustru, för sur
å ho å fräser gör ho å inte kan en vara
åf må na hvasken da eller natts."

* Hvarje onsdag och lördag seglar
Axel in till stan och säljer sin fisk till
högsta möjliga pris. Han har bragt
många fruar till förtviflan och utkämpat
mången vild själstrid innan han läti
pruga med sig. Ty Axel är stolt öfver
att vara böhuslännin och kan inte från
västgötar. "Dom har bara fiskat vatten",
säger han, "så sänt dricker en inte".

Med största möjliga sorgfältighet har
Axel undvikit att inblanda sig i kommu-
nala eller politiska angelägenheter. Men
en gång blef det honom förnadt att
på äldrens dagar i ett inspirations-
ögonblick höja ett fältrop, som alla haft
på tungan, men ingen vågat komma
fram med.

Häromdan hade Axel lyckats kursa
bort en öfverlegad stjunga och ett hafst
tjog undermålig hummer till högsta pris.
Detta tyckte han vara värdt en extra
eftermiddag i stan. Han klädd sig i
hålgdagstass, den bruna storfrojan, den
röda långschalen och den påkostade
skinnmössan. Och så klef han glädlig
ombord på skärgårdshästen med synda-
pångarna på fickan.

Axel var djupt rörd öfver den filan-
tropiska anda, som rådde i Göteborg.
Han läste sin beredshöner i förtviflingen
öfver Angkökets fläskkötletter och kunde
knappast i ord uttrycka sin beundran
öfver stadskorporationernas uppfinnings-
rikedom i anordnandet af folköfen.

Sedan Axel sprungit efter en spår-
vagnshäst till Slottsskogen och tillbaka
igen och skratat så att svetten lackade
af honom, kom han under fund med att
han var törstig. Och — åter der han
vandrade nedåt Södra Hamngatan för
höfgräddjäfven i honom, frestade ho-
nom och sade: "I da, Axel, å du ute
för att roa dej. Om du skulle drecka
rektit schangtilt för en gångs skull!"

Axel sade inte: vik hädan satan. Han
tänkte bara i sitt stilla sinne: "sjädrar i
de". Och så klef han dristligen in på
Automaten bland marmorskifvor, kranar
och automatiskt medmänniskor, dängde
en kriacha i disken och skrek:

"Langa hit e flaska Preppöl å ett glas!"

Med all möjlig diskretion upplystes
han om den invecklade procedur, som
här föregår itandet och drickandet.
Axel ref sig i häret och tyckte "de va
lättvindigare om dom hade e' tös, som
sätte fram'tet å en", men han under-
kastade sig villigt en halftimmes lektion
och var då korr till att själf hålla gla-
set under kranen, under det en hjälpsam
hand stoppade töftringen i springan.

En ölskvätt trillade ned i glaslet och
Axel log sitt bredaste leende. Men så
sinade öströmmen ut midtfrån den gamle
hederlige mannens ögon. En blodvåg
drog öfver hans väderbitna drag, det
halvlylida glaslet darrade i hans hand,
och med gnistrande ögon framslungade
han mot marmarväggen ett dundrande:
"Slå fullt! Slå fullt! ..."

Det var både första och sista gången
Axel i inspirations ögonblick höjt sin
röst till det allmänna bästa.

Saga.

Salomon & Williamsson
Östra Hamngatan 35
Bosättningsaffär.

Porcelain, Glasvaror, + + +
Nysilver- och Nickelarbeten,
Ljuskrönor, Lampor etc. + + +

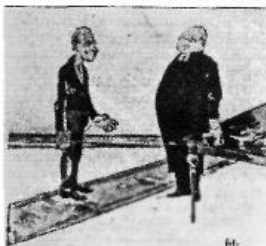
SAMLARABATTMÄRKEN!

J. W. BRATT
Södra Larmgatan 13

WHISKY Mc KENNETH'S XO
WIRA PUNSCH Extra torr och mindre söt

— Har schjömannen varit riktig schjöman till schjösa?
— I vem ja, ja.
— Har schjömannen varit med om något schjeppebrott?
— Ja, men. Vi låg imella Nyjark å Skottland en gång å råssum då va så satte vi på i Medelhavet.
På.
— Men hva' i schjuttom skulle ni i Medelhavet att göra?
— Hm ... ja, de va de ja sa te styrmän!

Pattighjonet Jansson är på besök hos församlingens kyrkoherde, som just ligger i färd med att söka sig en bättre skaka, och säger:
— Å så får'n gästet en värde kyrkoherren så möcke te den nua beställninga.
— Tack, min heste Jansson, men jag har, Gud klagadt, små utgifter att lyckas denna gången.
— Ja ja, ja, säger Jansson. Skam kan ladda!

fixérbild.

Här är flaggan, men hvar är Kalsen?

Henning Hakanson
* Urfabrikör *
~ Göteborg. ~

När sommar'n är slut...

(Till musik af Fridolf Lundberg).

När sommar'n är slut och när blom-
morna falla
Vid höstvindars klagande sorgemusik;
När böljorna våldsamt mot klipporna
svala
Vid mäsarnes skrärande, ångsliga skrik.
Då blir det så tomt, så tomt i vårt
hjerter,
Ty sommar'n är slut ...
De minnen vi samlat i solljus och lycka
På grönskande ångar, i blomblida snår,
— Skall vinden med maktspår ifrån
oss dem rycka,
Skall vågen dem reda vid stranden en
bär?
Så frågar det sig, vårt skälvande hjerter,
Ty sommar'n är slut ...
Men se uppå fästet en fixstjärna glöder,
Som sländer en stråle af hopp i vårt
bröst,
Som låter oss ana en sommar och föder
En visshetens tanke — den eviges
tröst!
Då jublar på nytt vårt bäfvande hjerter,
Fast sommar'n är slut.

Småländingar.

Amatörerna, Elin Sandberg.

Ur Kat Kalsens visbok.

Till

Amanda uppåt Håttället.

När du, Amanda, jag var en dröm
en jultid följde, som jag ännu vill
med glädjen tunga till min leja,
då följde jag till den lilla staden.

När jag dig vararna för förtid givit,
du tog å denna vägen med mig,
med barn armar å bröstet
å följde mig till den lilla staden.

Nå, att mitt hjerta en tid vill
som du följde till alla dagar
å att min själ nu en luffe
får mitt gemenskap i den lilla staden.

Den tröst vill jag dåmt följde
som att du följde till alla dagar
biert att till följning du följde mig
när ett följde till den lilla staden.

Då följde du till den lilla staden
å det är landet af den tröst,
som följde till den lilla staden
af den de följde till den lilla staden.

När följde du till den lilla staden
allt öfver den lilla staden
Måns armar å bröstet
du följde till den lilla staden.

När följde du till den lilla staden
å följde till den lilla staden
biert att till följning du följde mig
när ett följde till den lilla staden.

Utrikes.

Grefve Hjörnam — hvem vet om
han ens är baron? — har gjort vår
företagsfulla redaktör gråhårig. I sist
numret leverar han nedanstående bref
från den berömda natur- och konst-
skaren Kunt L. m. (selev af Hjörnam)
och korta notiser i stället för en förtäring
religiosa utrikesafdelning.

Efter uppmärksamhet af det bekanta
mygg- och tågstensbådet (omnamnt
i förra numret) med tillhörande bus,
har han uttagit titeln:

Hur och byggmästare.

Kan man nu tänka sig? Och en så-
dan skall redigera vår utrikesafdelning?

Här är brevet:

J. E. Hallbergs
Cigarraffär

N:o 1

Skeppsbron.

GÖTEBORGS MEKANISKA VERKSTADS JERNSÄNGAR REKOMMENDERAS.

Stenkol,
Cokes,
Ved,
Briketter
hos
C. Ugglä & Co.
Telefon 32.

Paris, 31 Juillet 1901.

Mon bien, cher ami!
Sedan mitt sista bref har mycket förändrats. Jag har blivit ett år äldre och gift. (Här afbryter du och säger att förändringen inte varit till min fördel.) Men där gör du orätt, min käre Björn, man kan aldrig afbryta någon som skriver bref. Och för öfrigt — hvad f—n har du med mig att göra på det hela taget? Sköt dig själf! Åkning och vördnad för kvinnan, som, säga hvad man vill, dock är och blir uppfinningararnas moder.

Smörret har stigit och luftballongerna fallit. Självt har jag stigit till en bit till för dig, omusikaliska padda, oansad ställning: Jag är nemligen antagen till ringare i Notre-Dame, der jag inbivtrar (jag använder detta i värmen läskande uttryck i stället för *inbivtrar*) mina för upphällt nödvändiga grönsaker. Jag frukostar hvarje kväll med luftseglaren Dumont, som häromdagen fick några supar för mycket af O. P. Anderssons nya gamla slädebränvin, hvarvid för om- och luftvexlings skull luften sökte honom, så att han i Boulognerskogen satte en roffa, hvaraf vi nu lifnärt oss några veckor.

Den kolossala hetta, som här rådt, har smält ner i Effeltornet till den grad, att detta numera användes som underjordiskt panorama internationel. Kanarielägarne flyga omkring stekta och späckade och slå sig ned på alla lediga gafflar.

Är djurdressyren har jag inte mycken tid att ägna mig (du vet hur stor djurvän jag är, gamle vän!) Hela min djursamling utgöres af två halstrade gräslaxar och fyra förnicklade filbunkar. Jag hade också en förgylld porcelinsbåna utaf guttaperkasilke, men hon var rofgrig och satte i sig en af mina skickligaste filbunkar och fick naturligtvis benen i halsen, ådrog sig ägghvita och skomakaresocker samt dog af potatis-sjuka. Så att jag har nog haft sorger också må du tro.

Hur går det med dina uppfinningar? Äfven jag sysslar med sådant, hvarom du naturligtvis läst i postillorna der hemma. Mina bräddrade isbyxor t. ex. vunno varmt erkännande på sista prest-mötet i Kungl. operan. Jag hade utan tvifvel vunnit både guld och lagerdricka om jag hunnit ta patent på uppfinningen, men kan du tänka dig, hvad som hände? Högmådsdjefvulen fög i isbyxorna hvilka inbillade sig vara kejsar Wilhelm, ställde sig i solskenet, ådrogo sig (tänk dig ett par byxor som själva ådrogo sig!) solsting och afleda utan att ha förnjöt en enda sval stjärta!

Receptet till patentet fick jag aldrig reda på; det hade, enligt hustru mins utsägo, blifvit upptäckt af en kringvandrande eldgaffel, som idkade försäljning af kanderade pansarbåtar och syltade skohorn. — Låt aldrig högmådsdjefvulen ta fot om dig och åkta dig för solken. Nöj dig med »månskenet»!

Med min musik är det så och så. Jag har så litet tid. En gång i veckan har jag dock presidenten och »Figaros» redaktion hos mig på en liten soirée. Du skulle se när presidenten sätter pi-anot under hakan och spelar kvärsar-valsen! Slagverket skötes af »Figaros».

Min äldste son, 6 månader, var med på automobilfärderna. Efter i timmes

J. & G. STEWART'S
Finest Old
Vatted Scotch Whisky
EDINBURGH.

ZENITH.
ZENITHS MARGARIN.
Zeniths Margarin
är det förfästa.
Zeniths Margarin
framställes uteländande af de yppersta råprodukter.
Zeniths Margarin
kan serveras på det finaste bord.
Zeniths Margarinfabrik
är den mest fulländade anläggning i sitt slag i Sverige.

färd steg han dock ur i Köln. Han var då trettiosex år gammal. Så fort hade det gått. Han åkte hem på ett apelsinskal efter det nya aseptintaget (man har kommit underfund med att aseptin också är nyttigt för lokomotiv-tender) och ligger sedan dess sjuk på Moulin Rouge i den s. k. apelsinsjukan. Han hade under färdens råkat sitta på en apelsinkärna, som inträngde i högra vinskinkan, hvarst den slog rot. Han är nu i det närmaste återställd och har endast olägenheten af ett äppelträd i magen, som blir de härligaste lingon-päron. Du kan tänka dig vår glädje! Jag som är vegetarian och hustru min, dotter till en trädgårdsmästare som stupade i Fransk-tyska kriget.

Nu kunna vi alltså snart sätta i verket min länge närda plan att öppna en bokhandel, der folk kan få afpaga kläder på afbetalning.

Du får verkligen be mig om ursäkt, men nu måste jag sluta min skrifvelse för denna gång, ty just nu anlände Alexander Dumas d. ä. och Coquelin

d. y., hvilka båda hos mig ta lektioner i klockringning. Den förre har inga anlag till följ af kronisk heshet i venstra hällingret, hvarom den senares musikaliska förutsättningar ligga dolda bakom en liktorn på en fots område i högra mungipan.

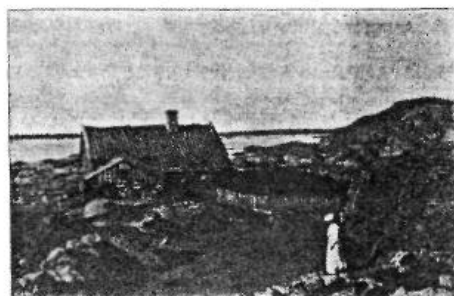
Min trettiosexårige son, som läst igenom detta bref, fins ej mer. Han hade för vana att bli ett år yngre för hvarje godt skrott han fick sig och är nu ofödd. Kanske går han omkring i Trettio-åriga kriget och skjuter med källböss (äfven han var vegetarian) på Wallenstein. Hvad vet jag.

Det blir ingenting af med bokhandeln. Det tillhör min vanliga otur. Jag gräter på en halfbutelj och skickar dig.

Din vän
Knut L.-m.

Engelsk-Trensalliska frågan är fortfarande en fråga.

En koja och ett hjärta.

Amatörfoto. Elm Sandberg

En liten koja känner jag
Af Alder grå till färgen;
Jag ser den nästan hvarje dag
Då jag går ut bland bergen.

Den ligger ensam vid en strand
Der vågor ofta brusa,
Der vindar smeka sten och sand
Men ej bland trån få sasa.

Visst är den ringa — intet gull
Inom dess väggar blänker,
Men hvarje ruta glänsar full
Af aftonrodnas skänker.

Och månen breder silfvervåg
På takets murarna tegel
Vid vindens stilla sus i säf
Som kantar fjärdens spegel.

Den kajan blifvit mig så kär
Och ämt mig minne följer:
Förnyamhetens stilla sfer
Hon i sitt sköte döljer . . .

Jag såg en flicka så en dag
I kajan närhet vandra
Med hela ungdomens behag,
Förutom många andra.

»En koja och ett hjärta» — så
Jag helt betagen tänkte,
När hon från tvenne himlar blä
Två stjernors glans mig skänkte.

Hon ägde fröjd i blick och sinn',
— Ett molnfritt fält var pannans . .
Men ack, den kajan är ej min,
Och flickan är en annans.
Per Saldo.

Göteborgs
Kex och Biskuits
Börömda af kännare!
Prisbelönta:
Göteborg 1891. Malmö 1896.
Stockholm 1897. Galle 1901.
med **Guldmedaljer.**

Svärmeri.

»När månen skickar sitt trolliska glitter
Utvär färdens jag ensam, sätter
Och drömmar säll i en stilla vrå.
En spång af tankar jag bygger då
Till andra världar der lyckan väntar.
Der Eros skämskt på den dörren glinter,
Som leder in till det fagra slott
Der evig kärlek blir menskans lott . . .
Mig tycks en engel med silfvervingar
En himmelsk hälsning så ämt mig
bringar
Och trycker på kinden en flammande
kyss . . .

Så hörde jag jojla en flicka helt nyss.
I går fick jag se henne bakom en knut
I mörkaste vrån sedan dansen var slut . . .
Och månen på fästet sågs fullodig flamma.
Men inte såg hon ens en skymt af
densamma!

Jag hörde en kyss — kanske var det
på kinden —
Men såg ingen engel! Mäntro det var
vinden?

Pajazzo

Teater och musik.

Tablör ha af ungdomen arrangerats
i dagarna — senast i söndags — till
Björdsalongen.

Tablörerna voro utmärkt och bifallet
pyramidaliskt. Publikken hade stätt i
fjera dagar. Scenen utgjordes af sjelfva
Björdsalviken, som klarades förträffligt.
Åskungen, Greta, prinsessan, och för
öfrigt alla figurer på spinnvidan hade
förtjusande representanter. Herrarna
voro också bra.

Jag har aldrig sett ett så vackert spel
på en björd förr.

På båten.

Å Kålsunds kalibadhus dominerar
Pellerin med annonser.

Vid förbifarten säger en fet herre:
— Der kanske man kan bli af med
sin talp.

Åtskilliga gånger har man vid passe-
randet af Kärringberget observerat högt
uppe i luften några föremål liknande
luftballonger sväfvande öfver »oljehuset».

Vid ett sådant tillfälle utbrast br S.
med ifver:

— De' ä' luftballonger från Berlin,
jag har läst om dem i tidningen.

— Från Berlin på Långedrag kanske,
ja, invänder en tviflare.

— Säg snarare från Lybeck, förestår
en tredje, som nog hade rätt.

Herman Wahlberg
Urmakeri & Urhandel

Östra Hamngatan 50 B.
hörn af Kungsgatan,
GÖTEBORG.

Stort lager af moderna

Pincenez, Kikare m. m.
Urkedjor, Glasögon,
Vägg- & Fickur.

Att det groggades livligt på sommarverandorna är allmänt omvittnat. Skeppsmäklare Ahrenberg hade sitt groggbord dukat vid trädgårdsstaketet. Där dukades aldrig av utan fylldes bara på. En fiskare, Julie, som gick förbi tidigt på morgonen, kunde ta sig en klunk innan han gick ut på fiske. Sådant märktes inte. Kyrkoherde Gullbring var en sommar på 1910-talet här för att döpa Ahrenbergs dotter. Festen blev så våt att kyrkoherden fick hjälp hem.

Att fruarna inte uppskattade allt detta drickande framgår av följande historia. Kilner vill bjuda Erik Hansson på grogg. *"Erik är inte törstig"*, svarade då hans hustru Elin. Erik var ofta törstig, framgår av andra berättelser.

Samme Kilner hade en gång en fest när hans fru inte var hemma. Drickat tog slut, och Kilner gick ner i källaren för att se om han kunde hitta något mera. Mycket riktigt. Där stod en flaska, som han tog upp och slog upp av. Det var vattenglas i stället för renat, och gossarna var hessa ett bra tag efter det.

Korta notiser om badgäster

När Frans Pihl friade till sillsalteriägare Karlssons yngsta dotter svarade Karlsson: *"Ånej, här går vi i tur och ordning. Du får ta den äldsta"*. Och det gjorde Frans.

Gusten Olsson kallade sig byggmästare. Det påstås att han skulle bygga ett garage men han glömde göra dörr. När han skulle betala något hade han aldrig den västen på där pengarna fanns.

Kapten Larsson sa om sin son: *"Pojken är så dum, så jag fick in honom vid tullen"*. Kapten Eklund var med och hämtade hem fyrmastade barken Viking från Rotterdam 1951. Pelle Holmström var svensk mästare i ryggsim. Han simmade ofta runt Kalvsund. Arvid Wallman deltog 1924 i OS i Paris i simhopp.

Elin Hansson, Mary Andersson, Wira Berlin, Anna Holmström och Alfhild Pettersson, 1930-talet

Den sköna rosen på Tistelön vissnade på krog i Kalvsund

KULTURLIVET börjar vakna till liv inte bara i Göteborg utan även runt omkring. Inte minst på Kalvsund har hembygdsintresset kvicknat till. Är det möjligen Hembygdens år som inspirerat? Som på flera andra orter på Västkusten planerar man en lokal skrift, som kan öka och sprida intresset för lokala skeenden i gången tid.

Det var tala ve Kalaren Ivan, som ringde mig här-omdan och frågade om jag visste att Axel Engdahl och hans gode vän urmakare Håkansson bott på ön. Visste jag något annat om Kalvsund var jag välkommen med det också.

Jag rådfrågade ortnamns-
litteraturen om ön ifråga. Tidigt
hette den Carlsund. I mitt

G-P 87 84025

**tala ve
Kal**

av 1500-talet skrev man Kalvsund för att senare skriva nuvarande namn. Ortnamnsve-tarna hänför ordet till Kalven. Ön har uppfattats som Björköns "kalv". Självt lutar jag åt den åsikten att Björkö ser ut som en ko med en kalv efter sig. Vad invånarna kallades vill jag inte tala om, då jag önskar ha ett gott förhållande till läse-kretsen.

En skrynklig gumma

På den tiden Bohuslän var norskt var Lilla Kalvsund och Stora Kalvsund Norges sydligaste hamnar, som i krigstid innan Marstrand anlades var en vanlig samlingsplats för nordiska flottor. Jag vill också

minnas att Axel Engdahl har skrivit "e visa om Kallsun". Jag återkommer till det.

Men innan jag ger mig in på Ivans fråga om Engdahl m m vill jag nämna något om den gamla krogen på Kalvsund. Huset som den är inrymd i fanns kvar i början på tjugotalet. Kanske finns den kvar än.

Under 1700-talets stora sillfiske var Kalvsund centrum för kommersen. Man träffades på krogen ifråga för att göra upp affärerna.

Lelle Håkan och Axel Engdahl på promenad i Lorensbergsparken. De sågs ofta tillsammans såväl i stan som på Kalvsund, där den lille urmakaren hade en villa.

(Se sid. 215 i boken Ludde berättar.

Enligt CRA Fredberg går det en gammal sägen, att det var här hjältinnan i Emilie Flygare-Carléns roman Rosen på Tistelön slutade sina dagar.

Författarinnan berättar, att värdshusvärden förtjänade sig mången extra peng genom att för nyfikna resande lyfta försiktigt på gardinen över en glasruta. Denna satt i en avskild dörr och genom rutan såg man en dyster kammare med en säng, ett bord och ett par stolar. Vid bordet satt en

skrynklig, ihopkrupen gumma i vitstärkt mössa. Hennes matta händer lekte mekaniskt med två små snäckor. "Intet spår av skönhet fanns i det gulbleka, av sorgen utmarglade ansiktet — och ändå — sade traktörskan som vanligen smög sig på tå bakom sin man — kallades hon fordom: Rosen på Tistelön.

Lelle Håkansson och Axel Engdahl

Det har inkommit en del »ur-roliga» berättelser om urmakaren Lelle Håkansson. De kommer så småningom att inflyta på denna spalt. I dag kommer han i sällskap med Axel Engdahl på Kalvsund. Det är major Stellan Wulff som fortsätter sina härliga sommarberättelser.

— På Kalvsund var blott en göteborgare egen villaägare. Det var den allmänt kände urmakaren »lil-

le» Henning Håkansson. Hans villa ligger än i dag längst norr ut på Kalvsund. Han hade lyckats få tre granar att växa invid villan och dessa kallade vi göteborgspojkar för — UR-skogen. Jag tror att jämväl dessa ännu existerar.

sönda
mä kal

Urmakare Håkansson var mycket god vän med assuranstjänstemannen och teaterdirektören Axel Engdahl. Det torde väl varit Håkansson's förtjänst, att Axel Engdahl kom att från 1893 för sin sommarvistelse välja Kalvsund. Tillsammans med kollegerna Svensson och Tholagen, även de ungarlar, hyrde han ett hus nära »societetssalongen». Vid badhusbryggan utanför huset hade de sin segelbåt »Grogg», vilken på söndagarna förde dem ut på böljorna, vederbörligen utrustad för att herrarna inte skulle behöva hungra och törsta. »Grogg» var en fd skeppslivräddningsbåt med en lång mast, en liten klyvare och ett oproportionerligt brett storsegel, vilket gjorde, att vi pojkar kallade den för »leksaksbåten». Vackert vitmålad var den och hade namnbräda med »Grogg» i förgyllda bokstäver.

I juni 1894 anlände endast herrar Svensson och Tholagen till Kalvsund. Engdahl skulle komma senare. I seglingarna med »Grogg» deltog nu emellertid en dam, herr Svenssons nyblivna fästmö. Efter ett par veckor anlände Engdahl. Nere vid båtbyggen tilldrog sig då följande scen: Axel Engdahl besiktigar båten och får se ett nytt namnbräde, besiktigar Svensson och utbrister:

— Vad i herrans namn har du gjort Svensson? Har du döpt om våran båt!

Herr Svensson nästan blygt:

— Men käre Axel, jag kunde väl inte ta emot min fästmö i en båt, som hette Grogg!?

— Men du har döpt våran båt till »Mignong!» (uttalas minjong). Du skulle åtminstone döpt den till Vårjong!

»Farbror Axel» tyckte mycket om barn, och vi barn var mycket förtjusta i honom. Ett vackert minne av detta har jag personligen fått taga med mig genom livet. Det är från årets stora evenemang, den nämnda sillsexan. På »von Holtens plan» var denna kväll kotteriernas småbord ordnade längs de fyra kanterna. Mitt i fyrkanten stod dukat för två, vilket väckte allmän undran beträffande anledningen.

Sedan alla samlats, kom Axel Engdahl fram till det bord där mina föräldrar och deras vänner satt. Han bad Mamma »att få låna mig». Med mig vid handen gick han till familjen LJ:s bord och »lånade» den sjuåriga skönheten och piano-virtuosen Ester, min första sommarkärlek, samt förde oss under allmänt jubel till det lilla bordet för två, där vi trivdes och var mycket tacksamma mot barnavännen »farbror Axel» — inte minst för den extra glass som han begåvade oss med.

Tack för det, Major! Hjärtligt välkommen tillbaka! Välkommen gäller också alla andra som har något att berätta om Lelle Håkansson, Axel Engdahl eller något annat som kan intressera oss alla. Adress: Talavekal, G-P, 405 02 Göteborg.

KAL

G-P, den 12 april 1971, »Sönda mä Kal»

Kals visbok finns!

—men under annat namn...

Tala ve Kalare kan man lita på. Kals visbok kom snabbt tillrätta. Den heter nämligen vad som framgår av vinjetten till boken Ord och Visor av Axel Engdahl.

TALA VE Kals telefon ringer:
— Hej, de e Myggen.
— Hej.
Det finns ingen separat bok som heter Kal Kalsens visbok. Men det finns en bok av Axel Engdahl som heter Ord och Visor, och i den ingår ett kapitel med titeln Kal Kalsens visbok. Men när visa visa om segling till Kallsun hittar jag inte.
— Tack ska du ha.
— Hej.
— Hej.
— Det finns inget sätt att forska på som går så fort som

en fråga ställd till tala ve Kalare. Titeln Kal Kalsens visbok lurade mig att tro, att det rörde sig om en särskild bok. Undra på att vare sig bibliotek eller teatermuseum hittade den. Hur länge skulle jag inte fått leta, om jag inte tagit tala ve Kalare till hjälp.

Myggen var den förste. Sen kom en två meter lång kompis från gångna dar som heter Lennart Toftered. Han har utvandrat till Halmstad, men har lovat flytta tillbaka till Kals stamort på jorden. Han följer emellertid med vad som skrivs

i Göteborg. Han lånade mig boken Ord och Visor, som sedan kom som present från vännen Charles Arvidson, som själv bundit in den. Sen kom Kalar och Ador på löpande band med det ena tipset efter det andra.

Och sist kom A Peilitz som kunde sjunga Kalles olyckssegling till Kalsund (Kallsun). Författare skulle vara min gamle salig vän Nisse Bohlin. Men alltförstom vännen P. återgav visan, tyckte jag mig känna igen den från Gunnar Bohmans Kalle och Adas visor, där det finns ett avsnitt som handlar om Sjöolyckan på Alvsborgsfloden. Den börjar:

Kalle och Ada och Julle och Lotten,
Albert och Tjims och en flickbekant till.
Tolv heler öl i en låda på botten,
litern och primuskök,
kaffe och sill.

I vissa delar överensstämde visorna ordagrant. Den egentliga skillnaden är att i Peilitz version simmade Kalle till Kalsund och räddade sig. I den andra föll han över bord och "blev där", men klarade sig ändå så småningom hem, just när Albert kom med Kalles mössa hem till Kalles mamma för att beklaga sorgen. en

situation som fått många utformningar på prosa under tidernas lopp.

Nu är det stora problemet: Vem skrev visan först, Gunnar Bohman eller Nisse Bohlin? Eller skrev de den i kompis? De var båda samma andas barn och båda fullt kompetenta att skriva den. De var samtida, och satt ofta på gamla Gropen tillsammans, där man också kunde finna grogg-glas-tecknaren Becq med den stora hatten i sällskapet. Han kallas grogg-glastecknaren, därför att han placerade ett grogg-glas på sitt skissblock, drog en rund ring med hjälp av glasets botten och sen ritade sin dagens teckning. Jag går... i ringen. Många erinrar sig säkerligen Becq's inringade teckningar i Världens gång i G-P. De var mycket populära med sin text.

Ja, det torde väl aldrig bli utrett hur sammanhanget var. I varje fall var det inte Nisse som illustrerade Kalle och Adas visor utan Folke Persson. Möjligheten finns ju att båda skalderna utgått från liknande prosaunderlag, som om jag inte minns mig berättades långt före både Gunnars och Nisses tid. En sak torde vara säker, det var inte Axel Engdahl som var författaren.

Upprinnelsen till allt det här var en begäran från vännen Ivan att jag skulle skriva lite om Kalsund, särskilt om Lille Håkanssons och Axel Engdahls upplevelser på ön. Man har visst för avsikt att skriva en Kalsundskronika så småningom.

När Lennart Berggren i Kungälv läste detta sände han mig sitt häfte Turisten, Marstrand och inlandet. Det handlar om ett stycke historia om Marstrand och Kungälv som exportstäder med skuldring av Nordreälvstrafiken. Om fiske handel och handlare, hamnar och kommunikationer. Herrgårdar på Inland och spannmålshantering. Tofta—Lycke, Tjuvkiel och Kalsund under 1800-talet.

Häftet har två avsnitt om Kalsund: Kalsund historisk mark och Kalsunds tullstation vid älvmynningen.

Lennart Berggrens skrift bör naturligtvis de som ämnar publicera någonting om Kalsund ta del av. Inte minst illustrationerna kan komma till nytta. Både text och bild torde förresten vara av intresse för alla som tycker om att läsa om vår öriska kust. Skriftens tryckinformation är Minab/Gotab, Kungälv, 1983. 34322.

skall i morgon följa med ~~Skarss~~ ut
till Kalfarna där jag i förmiddag skall
bestämma mig för afrenseringen hos
gamla Skarssens Anna och Axel
vill ha ett rum tillsonnadt med mig
där. Men i morgon eftermiddag
har nu varit på Kalfarna med
ett härligt vädre sjön låg som
en spegel och ~~det~~ var så vackert
att att vi kunde sitta på varandra
där vi skall bo, - där blir nog mycket
bra där nypte Du, Anna, Axel och
Jag får vara sitt sofvrum och då
hafva vi ändå varandra och det som
som ligga inmanför en som gata,
det är ett litet rum ändock till nypte
från de andra som vi kunna lyra ut

till någon lekamt. hyrren för det
hela är endast 100 kr. så det blir
ej så mycket på oss var. För öfrigt
var det en mycket tråkig stämning
den inte tyg Perners äldsta dotter hemmarsh
dag i förgår och låg om lik där inte på
dusas vända, och så var ännu gamle
Emmanuel död han hittades i dag
från snarheten död nere vid stranden
och man vet ej om han fuset sig
~~eller~~ om han ha slagit sig och
ej skat stiga upp han hade under
kalsongerna på sig, - där hade ej
varit någon hos honom på hela gårdagen
fastän det är två personer som har
betalt 10 kr. i månaden för det att
de skola sköta honom

SÅNGEN TILL KALVSUND

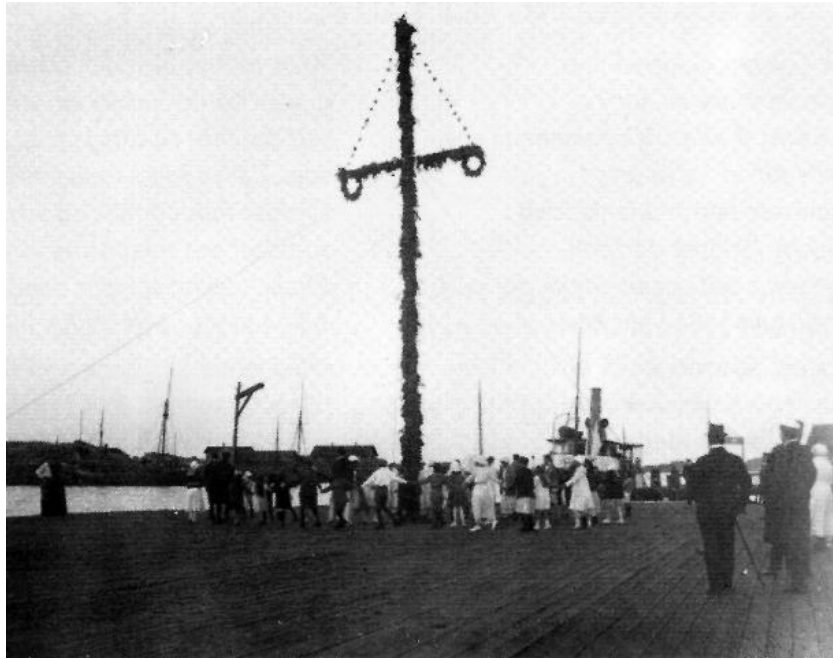
*Leve vårt Kalvsund, den plats i skärgår'n
som absolut är nummer ett
Här ska Ni trivas, så slå Er blott loss
Låt bli att kivas, var välkomna till oss.
Leve vårt Kalvsund det är parollen, för gammal och ung ikväll
Ingen ska tveka, låt sången eka, så blir Du så glad och säll.*

*Känn Er som hemma hos oss ikväll
här är man inte stel och formell
Här utan ceremonier och krus
höja vi glädjen uti detta hus
Lyssna blott till vår glada appell
Och känn Er som hemma hos oss ikväll
Här ska Ni trivas, slå Er blott loss
och känn Er som hemma hos oss.*

*O, Kalvsund, o Kalvsund du är ett paradis,
en skärgårdspärla utav första klassen
Med stormvarning på toppen för allra minsta bris
och ingen vågar segla mer än Brassen.
Så varmt lyser solen på denna lilla ö
att såsom brända mandlar blir var liten mö
När solen dalar dansen går i kvällen
Jazz och stepp som inte alla kan förstå
Kavaljerer en och annan snäll en
dansar medan andra tittar på.*

Arvid Berlin och Alfred Pettersson, 1930-talet

Midsommardans på Sillplan, 1920-talet

ODE TILL KALVSUND

*Hell dig Kalvsund lilla kära skärgårdsö i Kattegatt
 Hell dig, hell dig till din ära vill jag stränga lyran glatt.
 Tacka dig för dagar sköna badande i sol och ljus
 för all glädje jag fått röna, här i detta K.B.F:s hus.*

*Kalvsund, Kalvsund här finns mycket sevärt uppnå denna ön
 Och det högsta största smycket – Valen - ses på bergets krön
 Glömmas bör ej dina bryggor, som ej lastas bör för hårt
 Och ej heller dina myggor, som i år ej stungits svårt.*

*Växtligheten är ej dålig, se dig om kring Kalvens rund
 Här en ståtlig Pihl så tålig, där en lummig Eklund.
 Kalvsunds "trädgård" vill jag rosa, så jungfruligt utsökt fin
 Allom styrom dit sin kosa, se och häpna! den Berlin!*

*STIG upp tidigt. Ut och traska, bort till badet, sabla sko
 Johnson ses i vattnet plaska i en "Kungholms" räddningsboj
 Hej, ohoj jag vill blott varsko, skynda dig mot stranden in
 Se herr Stålgren i sin "träsko", kommer där för full maskin*

*På återvägen turen vändes, det händer understundom så
 men rovet skjuta jag ej nändes, - en Tupps med söta pullor små
 Sen gick jag hem, och då jag skåda i drömmen fick ett skönt Chateau
 På tornets topp en vimpel båda' att där stod K.B.F. uppå!!!*

KÅLLE OCH ADAS SEGLING TILL KALLSUNN

Kalle och Gystav å Alfred å ja
é tjommar ihop om en kogg.
Seglar käckast å alla i Klepphamnas spa
enget tjaffs för vi ha la logg!
Iblann kommer herrar i fenkölsbåt
å me marken i mössa därfram.
Dom kappsejla vell, men klappa daj på't,
att dom allti får noll i sin kam.

I sömmes en lödag vi segla ut
me brännvin å fjäller ombord.
Ve Ällsbörg där va fösste litern slut,
de va skoj, men nämn allri ett o'd!
Ve Kallsunn där feck vi en platter läns,
och Kalle skulle sprita vår fock.
Vi hö'de han roppte: Aj va de känns,
i skallen ja änna e tjock.

Då roppte Gystav för han satt te ro's:
Se där atter ett halmtak i spa't
Vi ga oss fasen på dé skulle snos,
å vi bärjat för Ada velle ha't.
När Ada feck taket så skrek ho té.
Herre Jesses de' Kalles hatt.
Vi kika ätter Kal, men kunne engenteng se,
för i sunnet börja redan ble svatt.

Ada ho fällde på kenden en tår,
å sen la ho hatten te tork.
Så sa ho: Ja där kan en se hur det går
när en ente lir putäller me kork.
Vi alla fällde tårar på Kålles grav,
som vättes än mer av vår sorg.
Så tog vi farväl tell de' falska hav
och kuss sattes på Göteborg.

Gystav han trösta Ada så ömt,
för Ada va tummis me Kal.
Å Ada ho sa: De va la ente så dömt
om vi två skulle börja ett tjal.
Å de töckte Gystav va djädrans bra,
nu när Källe i alla fall va väck:
Du ska ju ändå en fästeman ha,
då kan du la ta maj, söm e' käck!

Men möran däretter skulle Gystav gå
å saja Kålles mossa va som hänt.
Att de ente va lätt kan la alla föstå
som Kålles mossa madam Andersson känt.
Gystav han började så sitt tal,
utan att om någonting låss:
Guda, madam Andersson, träffas Kal?
Nä, Kal e' ut och seglar föståss.

Madamma ba Gystav gå in ett slag
å fråkte om han smaka statt,
å Gystav han sva'te: Ja tackar jag,
för han kände saj änna som matt.
Se'n ble de tösst, uti Anderssons kök,
för Gystav kunne engenting saj.
Fösst när madammen bjutt än på en krök
feck han åter språklåda graj.

Saj, madam Andersson, va töcker ho
då om socialdemokratin
Madamma hon börja te fösstingen glo,
Se'n sa hon: Vet hut fyllesvin!
Skäms du rakt inte å driva mä en,
som kunde bytt blöja på dej.
Sen geck ho ätter ellgaffelen.
Då geck Gystav å sade blott: Hej.

Men utanför potten va' närapå
att Gystav hade tappat sin sans.
På trottiaren såg han Källe stå
fast utan bå' kesta och krans.
Va fasen, sa Gystav, e' du ente dö
eller har du bare sköjat me öss?
Ente jana, sa Källe, i så liten sjö
en säger te livet ajöss.

Helst som i Kallsunn ja har ett fjäll
som käckt e, å jädrans så snöckt.
Te henne ja semma i senan kväll
för att na te hjärtat få tröckt.
Å nu e' de slut mellan Ada å maj,
men halmhatten den får ho ta.
Här ser du grabben som allri e' skraj
men som alle fjäller vell ha.

Denna visa är troligen skriven av Nisse Bohlin, som var konstnär och bodde på Kalvsund om somrarna.

Biblioteket

Kalvsunds Biblioteksörening bildades den 30 augusti 1955. Det var öns dåvarande lärarinna, Inger Högbloom, som tog initiativet till föreningen. Sådana hade bildats på flera andra öar, och Kalvsund skulle inte vara sämre. Fem personer infann sig till första sammanträdet, men detta till trots bildades en styrelse med Inger Högbloom till ordförande, och stadgar antogs. Första bibliotekarie blev Britt Ohlsson.

Första åtgärden var att inventera bokförrådet i hemmen och se om det fanns böcker man kunde undvara. Sedan anordnades teaterspel, paketauktioner och lotterier för att få in pengar till bokinköp. De första böckerna köptes 14 november samma år och antalet böcker växte sakta men säkert. Intresset att låna var stort då som nu. Böckerna inhystes i skolan och där fick biblioteket stanna tills Fritidsgården byggdes, då biblioteket fick ett eget rum. Detta har nu blivit allt för litet, då bokbeståndet för närvarande är ca 3000 ex. Utlåningsfrekvensen 1984 var 22 böcker per invånare, vilket är ganska mycket.

Biblioteket är numera kommunalt och är ett filialbibliotek till Öckerö kommunbibliotek. Man kan beställa böcker från huvudbiblioteket på Öckerö om någon särskild bok efterfrågas som inte finns på Kalvsund. Bokbåten från länsbiblioteket anlöper kommunen varje år. Där kan man låna böcker på främmande språk.

Biblioteket har också haft sagostunder för barn en gång i veckan och pysselstunder.

Numera anordnas också teaterbesök genom biblioteken och ”Skådebanan”. Detta är ett paket med båt, buss och teaterbiljett och är mycket populärt.

Fritidsgården

Under sommaren 1971 samlades några Kalvsundsbor för att få fram ett förslag om en gemensam fritidsgård. Efter flera undersökningar lades ett förslag i Kalvsunds Allmänna Samhällsstiftelse, som antogs enhälligt.

Byggnadslov beviljades den 17 februari 1972. Materialkostnaderna beräknades till 155 000 kr, vilket steg under byggnationen till 180 000 kr.

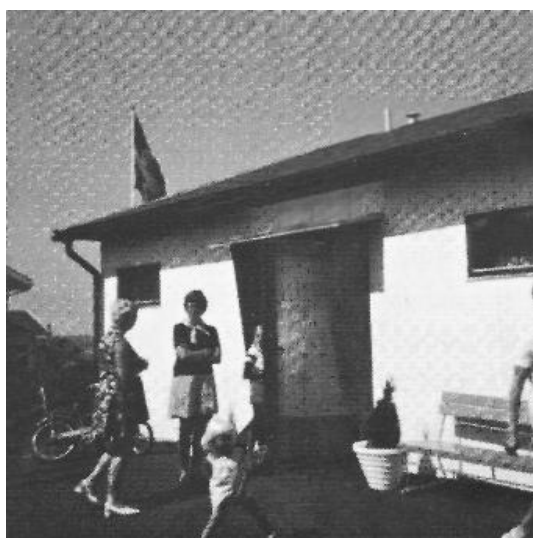
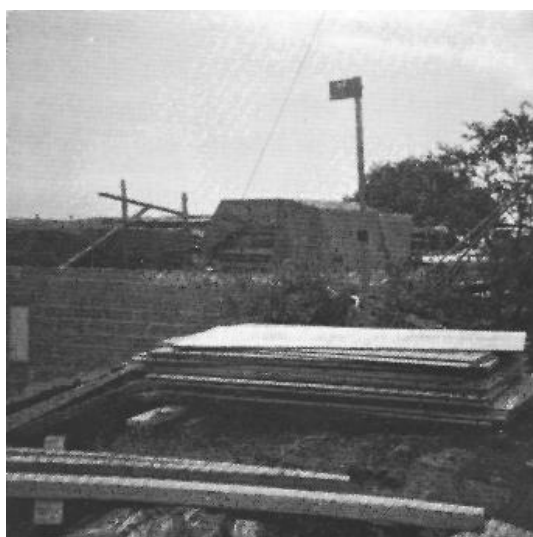
Grundplåten kom från pengar som Kalvsunds Allmänna Samhällsstiftelse, fick för mark, som kommunen köpte. Även de tomter, som Kalvsunds Röda Korskrets tidigare erhållit som gåva från Municipalsamhället övertogs av kommunen. Lån från Statens Nämnd för samlingslokaler beviljades och gåvor från olika institutioner inflöt.

Byggnaden inrymmer samlingssal, kök och hall i övre planet, samt bibliotek, hobbyrum, bastu och tvättstuga i undre.

Så började ett gigantiskt arbete. Ingemar Larsson åtog sig att vara arbetsledare och alla yrkesmän fick ta sin bit av arbetet. Alla övriga hjälpte till efter sin förmåga och ca 5000 timmar arbetades det effektivt, förutom sedan allt småarbete som ej räknats. Många timmar gick också åt till att köra runt och titta på andra lokaler, material som fanns att få lite billigt och idéer att insupa. Då bildades en bilkaravan så att så många som möjligt kunde vara med och bestämma. Visst begicks det ett och annat misstag, men resultatet blev ändå enastående i sitt slag. Nu önskar vi förstås att den varit litet större, men så blir det ju alltid.

Så kom då invigningsdagen. En solig och varm sommardag gick flaggan i topp. Det var den 1 juli 1973 och salen och balkongen var fylld till bristningsgränsen. Representanter från kommunen och från övriga öar, samt så gott som alla Kalvsundsbor bänkade sig kring kaffeborden. Många vackra tal hölls, och alla var nöjda och glada. Det var den första fritidsgården i kommunen.

För den fortsatta finansieringen av driften hålls varje år en stor basar på sommaren och man anordnar fester med dans då och då. Vidare hyrs gården ut till fester för privat bruk, kyrkan och andra samfund har sina gudstjänster där, lekskolan hyr för sin verksamhet och biblioteket för sin. Man spelar pingis och håller kurser i lokalen, exempelvis hembygdskurser.

Fritidsgårdens tillblivelse, 1973

TILL INVIGNINGEN AV KALVSUNDS FRITIDSGÅRD DEN 1 JULI 1973

1. *Håå-hå-jaja vad vi ä bra
det tycker faktiskt jag
en stor applåd det bör vi ha
för allt har gått så bra.
Du är en riktig skrävelstomp
och ganska lik en kalveromp.*
2. *Men kära du det vet du väl
att starta allt vi plär
kommunens telefon och post
ha båda börjat här.
Nu blott ett postombud vi har
som ej har öppet alla dar.*
3. *Och långa bryggor ha vi haft
som nästan räckt runt ön
där stora skutor utifrån
fick ordna sig i kön.
Nu ligger fritidsbåtar tätt
som sillar vid en spång så nätt.*
4. *Förr många ångbåtar här gick
för här var konkurrens
en tolvskilling per man dom fick
sen blev dom överens.
Nu om man över sundet vill
får man be snällt, lägg till, lägg till.*
5. *Sillsalterierna låg tätt
exporten var på topp
båd barn och vuxna packa sill
ej skolan ens sa stopp.
Magistern ställde kravet till
att kunna räkna två tjog sill.*
6. *Men snart får vi en färja stor
som passar var och en
sen åker vi direkt så käckt
till Lilla Varholmen.
Men var få plats med bilen vår
det är rätt viktigt var den står.*
7. *Och vatten har vi fått i kran
och sophämtning med bil
och snart ett eget reningsverk
som ej blir merkantil.
Till badförbud blir du nog nödd
med skitutsläpp åt västerudd.*
8. *Ett IF bildades en dag
där skall vi få motion
där ha vi tvenne fotbollslag
och bordtennissektion.
Så långt ner som tabellen går
nu våra stackars pojkar står.*
9. *Men fritidsgården som vi byggt
med sån intensitet
med tvätt och bastu jättesnyggt
och flott bibliotek.
För varje timma som gått åt
familjelivet stramats åt.*
10. *Och pengar värpte statens tupp
vi lånat också somt
kommunens gubbar har ställt upp
och köpt varenda tomt.
Ekonomi blir nog rätt svag
allt kostar pengar dag för dag.*
11. *Du är en riktig kverulant
nu blir jag på dig sur
du ser ju allting likadant
och ingenting i dur.
Jag endast vill du skall förstå
blott fåglar sväva i det blå.*
12. *Men Kalvsund är allt bäst ändå
det tycker även jag
och fritidsgården den är fin
och väldigt bra att ha.
Om vi varandra tar i hand
vi skutan säkert ror i land.*

Kalvsunds idrottsförening

Idrottsföreningen på Kalvsund bildades vid samhällsstiftelsens årsmöte den 25 mars 1973. Detta möte hölls i skolan då Fritidsgården ännu ej var färdig. Till ordförande valdes Stanley Eriksson. Övriga styrelsemedlemmar blev Bo Eriksson, Inger Helleman, Nils-Åke Johansson och Ove Johansson. Tre sektioner bildades, en för fotboll och ishockey, en för motion och en för bordtennis.

Föreningen startade med att anmäla två lag till seriesystemet i skärgården. Man tränade på Hjuviks lilla plan och slutresultatet blev 1 poäng för både A-laget och puttlaget. Bordtennis var i full gång i Fritidsgården och motionsrunda ordnades varje lördag med bastu efteråt.

150 kr fanns i startkapital när föreningen startade och den 20/9 samma år redovisades det första bidraget från kommunen på 40:50 kr. 1980 var samma bidrag uppe i 7 500 kr. Man tillskrev också kommunen om att få en fotbollsplan iordningställd på "Korgarn" och detta arbete påbörjades på våren 1975.

1974 anordnades en kurs i gammaldans, man deltog i G-P-pucken och ordnade filmvisning för barn och ungdom.

Under år 1975 och 1976 arbetades det för fullt på fotbollsplanen. En byscha inköptes för att användas till omklädeslokal, man köpte gräsfrö, bevattningsanläggning och mål. Pojklaget spelade utan förlust och vann sin serie.

1977 var ett år utan positiva händelser. Dock blev Nils-Åke Johansson vald till ny ordförande.

1978 hände då det alla väntat på, invigningen av fotbollsplanen. Detta föregicks av ett intensivt arbete både på plan och utanför. Den 28 juli i strålande sol invigde kommunstyrelsens ordförande Gregor Simonsson planen för sitt ändamål i närvaro av ca 350 personer. Sommargästlaget med "Fölet" och "Bebben" spelade mot Kalvsunds A-lag, i pausen dansades folkdans och som förspel var flickorna och pojklaget i elden. En mängd lotter såldes och på kvällen var det fest för 180 personer i "Såsen" och 40 st i Fritidsgården. Detta har sedan återkommit varje år med fotbollsspel av slocknade storstjärnor.

1980 färdigställdes ett skyddsstängsel mot havet som kostade 10 000 kr.

1982 sammanslogs de olika sektionerna och styrelsen utökades till 7 personer.

1983 firades 10-årsjubileum i Fritidsgården då föreningen hyllades på mångahanda sätt med bl.a. blommor, tal och sång.

Dock fanns fotbollslag i olika generationer långt tidigare. Redan på 1920-talet spelade Kalvsund med i skärgårdsserien icke utan framgång. En av öns söner var med i fotbollslaget Kamraterna. Hans namn var Olle Hultfeldt.

1. *En gång för tio år sen, kom Kalvsunds IF till
för att försöka finna motion för dom som vill
få rört på sina kroppar och inte stelna till
från minsta lilla knatten till hundra om ni vill*
2. *Den allra största biten, av IF:s verksamhet
blev fotbollen som startat med stor aktivitet
Det var minsann så roligt att skjuta rakt i mål
att Åke hjälpte Björkö på Kalvsund helt ta kål.*
3. *Var gång det skulle spelas en match fick man gå hem
och väcka Pelle Karlsson som sov som bara den
men annars var det livligt man slogs med adelsmän
och fajtades med proffsen som bjöds på sommaren.*
4. *Det är ju ganska taskigt, man bara har en boll
det tyckte Pelle Bäcklund och Nicke ej var skoj
så dom tog sej emellan en liten Björköbo
men skällade varandra och fick till Mölndal go!!!*
5. *Ja Mölndals lasarettet har många fått ta mot
med knäckta ben och armar och näsor uti blod.
Ja, det gör ont som katten man lägger upp ett vrål
men det gör allt detsamma blott bollen går i mål.*
6. *Det hände faktiskt en gång att Kalvsundslaget vann
då blev de väldigt glada och hoppa i och sam
de skulle över sundet men några kom ej fram
de räddades i båten och slapp ur Näckens famn*
7. *Ibland så får man skratta så att man nästan dör
och man kan inte fatta hur kompisarna gör.
En gång sköt Leif en tunnel emellan Reines ben
och motståndarnas forward på bollen ej var sen.*
8. *På vintern när det inte alls går att lira boll
man tar till hockeyklubban och tar på is en koll
numera händer aldrig som förr, att man med brak
går genom tunna isen och hamnar i en vak.*
9. *Att hålla sig med stjärnor det gör ju varje klubb
en del har en bra målvakt som tager rubb och stubb
Lars-Göran han sköt målet på Korgarn numro ett
och många många fler han efter det har gett.*
10. *Nu ska vi sluta sjunga på denna lilla sång
och hoppas gamla, unga ännu ska hålla gång
Det gäller ej att vinna men kämpa väldigt väl
så skola alla finna till nöjsamhet ha skäl.*

IDROTTSÅNG

Melodi: Lambert Walk

*Kalvsunds IF kom igång
med idogt arbete en gång
19-73, det var grejer de*

*Stanley, Nisse många fler
planera, tänkte och mycket mer
uppå en brädehög
för inget annat dög.*

*Första styrelsen blev till
detta skedde i april
19-73, det var grejer de.*

*Fotbollslaget togs sen ut
bara proffs helt resolut
för vi skulle bli bäst
redan första höst.*

*Pingis fick en egen sektion
liksom även vår motion
det gick upp och ner
men vi blev bara fler.*

*Fotbollsplan vi önska oss
det skulle vi ju ha förstås
jobb och inget trams
detta ordna ams.*

*Randers, Bebben, Fölet kom
spelade och gav sin dom
straff det blev det me
som Bebben fora te'*

*Tio år förflutit har
KIF är ännu kvar
tack vare Er
som vi här nu ser*

*Vi vill tacka för Ert stöd
när vi varit uti nöd
ekonomiskt och publikt
ni har stöttat slikt.*

FOTBOLLSLAG PÅ 1920-TALET

1. Rolf Lorentsson, 2. Åke Andersson, 3. Stig Gustavsson, 4. Allan Eriksson, 5. Anders Samuelsson, 6. Morgan Eriksson, 7. Andrew Johansson, 8. Einar Olsson, 9. Sten Svensson, 10. John Hultfeldt, 11. Sigurd Johansson.

Kalvsunds Rödakorskrets

I och med kriget 1939 blev det mer vanligt att Röda Korskretsar bildades runt om i vårt land. Så ock i Öckerö kommun. Kalvsundskretsen startade 1940 under ordförandeskap av lärarinnan på ön, Dora Olsson. Man började genast arbeta för en auktion, som skulle ge pengar till diverse inköp. Sålunda inköptes material till ett katastrofförråd med filter och förbandsmaterial. En sjukvårdskurs anordnades på sommaren i hemsjukvård och olycksfall och kursavgiften var 2 kr. Under hela kriget samlades man sedan varje vecka för att hålla kunskaperna vid liv. Det hölls stora övningar tillsammans med hemvärnet i kommunen. Man stickade också strumpor, vantar och näsvärmare till militären och finnarna, då vintrarna under kriget var fruktansvärt kalla.

Sedan följde auktioner varje år och dessa var stora familjefester, då detta var ett av de få nöjen som bjöds på den tiden. Första lördagen i december blev snart tradition och de slutade sällan före klockan 11 på kvällen. Efterhand fylldes öbornas linneskåpshyllor och handarbeten började bli svårsålda. Under 1970-talet var det mest lotterier och tombolor, som bidrog till förtjänsten. Även på sommaren ordnades fester med försäljning och lotterier och även underhållning förekom. Under många år for medlemmar till Göteborg och gick i affärerna och bad om bidrag till försäljningen. Många var mycket generösa. Av nettobehållningen gick en del till Röda Korsets katastrofreserv i Stockholm, en del till Distriktsstyrelsen och en del till bastufonden, sedermera tvättstugefonden. Dessutom skänktes pengar till akuta insamlingar, typ naturkatastrofer. Den egna verksamheten kostade också pengar. Lussefest och fotvård för pensionärer. Resor med buss företogs varje år och pensionärsträffar blev vanliga. Även en ungdomsförening bildades.

År 1960 inköptes 2 st tvättmaskiner och en centrifug, som placerades i skolans källare och blev en verklig hjälp för de flesta husmödrarna på ön. Nackdelen var att det var kallt på vintern, så när Fritidsgården byggdes satsade Röda Korset 15 000 kr kontant samt de tomter de tidigare fått av Kalvsunds Municipalsamhälle för att få utrymme till maskinerna, mangeln och utlåningsförrådet som också inhandlats under åren. Även badgäster utnyttjade tvättstugan och utlåningsfrekvensen var hög till en början. Men allteftersom varje hushåll fick en egen tvättmaskin minskade efterfrågan och när Röda Korset upplöstes fanns ingen anledning att fortsätta verksamheten. Det som var användbart såldes.

Till en början ansågs det självklart att lärarinnan på ön skulle var ordförande men då det började bli stor omsättning på dessa ställde Aurora Eriksson upp, dock ej mer än tre år. Efter henne Gunborg Johansson som avled 1956. Sedan hade Eivor Olsson sysslan i 21 år och Inger Helleman i tre år. Efter det visade det sig omöjligt att få en ny ordförande varför kretsen upplöstes och ingår nu i Öckerö rödakorskrets.

SJUKVÅRDSKURS 1941

1. Svea Larsson, 2. Signe Fjellson, 3. John Kristiansson, 4. Anna-Lisa Ternqvist, 5. Skulda Wikström, 6. Annie Lidsell, 7. Ottilia Berntsson, 8. Alfild Andersson, 9. Ingrid Samuelsson, 10. Gunborg Johansson, 11. Augusta Nilsson, 12. Fanny Riseli, 13. Signe Wijk, 14. Märta Henriksson, 15. Ingrid Lorentsson, 16. Olga Utbult, 17. Syster Elisabeth, 18. Sonja Lorentsson, 19. Annie Utbult, 20. Selma Lidsell, 21. Aina Strömberg, 22. Eivor Johansson, 23. Inga-May Lundman, 24. Mimmi Samuelsson, 25. Thyra Danielsson, 26. Gunnar Lidsell.

TILL KALVSUNDS RÖDA KORSKRETS 25-ÅRSJUBILEUM

Melodi: På lingonröda tuvor ...

1. *I år för 25 år sen, vi bildade vår krets
då fanns det ingen TV-bild och inte alls nån hets.
Då satt vi lugnt och stilla till dess klockan slagit 7
fast vi förstås ju inte kom så tidigt hit som nu.
Då var vi många i vår samling, ja det var visst tjugutvå
som här samlades var vecka för att samarbeta få
Och vi stickade till bussarna i Sverige någonstans,
och vi låtsades som om i världen ej nåt krig det fanns.*
2. *På sommaren därefter en sjukvårdskurs vi fick
och alla Kalvsundsdamerna så villigt i den gick.
Där lärde vi oss spjåla och lägga ett förband
och även stilla blodet uppå den som mist en hand.
Å sen syddes det mitellor, och vi knoga och vi bar,
och vi lärde oss att lyfta upp en stor och stöddig karl.
Och fast mycket av det lärda bliver ändrat dag för dag
kan vi alla om det kräves vara med och ta ett tag.*
3. *En gång det blev bestämt att vi skulle ha en fest
och alla som var gamla skulle bliva hedersgäst.
Men många fanns det inte som var åldriga och grå,
till 60 sänktes åldern för vi gäster skulle få.
Men vid långa hedersbordet sitter nästan alla nu
och det börjar bli rätt svårt att med sin bulle ta itu.
Men när Lussebruden kommer med sitt långa följe in
glömmer man hur trångt man sitter, det blir frid i varje sinn.*
4. *En trött och sliten husmor kan få känna litet frid
när ifrån os och grytor, hon får koppla av en tid
därför distriktet ordnat att vi fått semesterhem
uti en vacker trakt, det blev kallat Oskarshem.
Så dit reser vi nu två och två och vilar våra ben
byter tankar med vår granne, och med en som varit klen
sover ut på morgonkvisten, äter hull uppå vår kropp
kommer hem igen med väskan full med glädje och med hopp*

5. *Nu hava vi beslutat att vi tvättstuga skall ha
och nästan alla tycker att det låter mycket bra,
men ännu har ju ingen sett vad vi har gett oss på
nej, vi få bara hoppas att det måste måste gå.
Där går Ingrid och Anita, där går Ada, där går Ruht
med sin vita vackra tvätt för att på strecket hänga ut
men om regnet öser ner det spelar heller ingen roll
för den torkar även inne, om än tempen står på noll.*
6. *Nu fem år har för runnit, sedan denna vers kom till
och alltid kan man inte få precis såsom man vill,
men tvättar gör vi likväl både lättvindigt och bra
och glada män som kvinnor, vilar där varenda da'.
Och en liten URK-förening, har vi också fått
Ty att bliva Röda Korsmedlem, ju alla har så brått
och de jobbar lika villigt båd till vår och påsk och jul,
ty att glädja andra tycker alla barn det är så kul.*
7. *För att förtjäna pengar litet fortare än förr
vi gick till direktören för att knacka på hans dörr.
Vi bad om litet bidrag till vår stora sommarfest
och fick vi något sa vi han var välkommen som gäst.
Sen vi packade paketer, så det nästan gick till tak
virka grytlappar att säljas, ställde också till med bak
och till sist när allt var bortsålt, varje korv och varje kaka slut
gick vi ut i nattens mörker för att skjuta vår salut.*
8. *I denna rapsodi över vad vår krets har gjort,
jag slutar med att hoppas att vi gjorde vad vi bort
Ty allt kan ej få plats uti denna kavalkad
så inget enda bidrag har fått en enda rad.
Låt oss aldrig, aldrig glömma, ty på detta allt beror,
Röda Korsets stora tanke, den att alla är min bror
Och att många uti världen, har ej mat, ej hus, ej hem,
och det är vår plikt, att vi med glädje hjälper alla dem.*

URK

1957 bildades en ungdomsförening under Eivor Olssons ledarskap. Alla öns barn över 7 år blev medlemmar, och man samlades varje vecka, först i skolan och sedan i Fritidsgården. Föreningen hade basar varje år för att få in pengar för sin verksamhet. Julklappar tillverkades varje år för underutvecklade länders barn. Sjukvårdskurser har hållits, teater har spelats, resor har anordnats och läger har deltagits i. På senare tid fick både ledare och medlemmar svårt att hinna med alla aktiviteter som konkurrerar om tiden, så föreningen är nedlagd för närvarande men kan lätt uppstå igen om någon känner sig manad.

KALVSUNDS URK-FÖRENING 1963

1. Eivor Olsson, 2. Anita Johansson, 3. Margareta Olsson, 4. Krister Kristiansson 5 Gunnel Lundman, 6. Gerd Lundman, 7. Roger Kristiansson, 8. Lars Höglom, 9. Lillemor Johansson 10 Monica Nilsson,

Kalvsunds Missionsförsamling

Kalvsunds Missionsförsamling bildades på långfredagen den 29 mars 1907 och 12 personer tecknade sig som medlemmar. Man hade sedan länge samlats i hemmen för gudstjänster, och man hade ofta besökt Björkö Missionsförsamling som med sin pastor Söderholm inspirerat Kalvsundsborna till att bilda egen församling.

När den första lekmannapredikan hölls på Kalvsund är inte känt, men redan på 1880-talet samlades man i hemmen för gudstjänster. Man samlades hos Gillströms, Hellströms och Strömbergs och den nyinflyttade familjen Wijk. Den första lekmannapredikan i kommunen hölls på Hälsö 1866 av magister Rodhe från Göteborg.

Många människor var vid denna tid högkyrkliga/schartauanska, och många var mycket hemfallna åt starka drycker. Frikyrkigheten innebar något nytt. Frimodigheten hos medlemmarna att avge vittnesbörd och deras glada sånger väckte intresse och åhörarna var många.

En del förfasade sig dock över lättsamheten, liksom senare missionsvännerna skulle förfasa sig över pingstvännerna.

Den nya församlingen anslöt sig till Bohusläns Missionsförening och härifrån kom predikanter en gång i månaden. Man bildade en syförening och drev söndagsskola. De första söndagsskolelärarna blev Signe Wijk, Ester Gillström och Sigrid Samuelsson. Men redan år 1895 hade man börjat arbeta med barnen och Josefina Wijk och hennes dotter Annie bedrev denna verksamhet i Johan Hellströms hem. Senare blev det Signe Wijk som ensam ledde söndagsskoleverksamheten och undervisade flera generationer. När hon på sin ålders höst drog sig tillbaka, övertog några församlingsbor från Öckerö arbetet, men numera hålles ej söndagsskola.

En samlingslokal började bli nödvändig och olika alternativ diskuterades. Man erbjöds att köpa det gamla missionshuset på Öckerö liksom en fastighet från Koster, men man bestämde sig för att bygga nytt. Sommaren 1910 uppfördes ett missionshus nedanför ”Valen” till ett pris av 4 207:75 kr av H. Tilländer Öckerö. Detta invigdes 6 november samma år.

Ledare för den nya församlingen blev O. Gillström och S. M. Wijk med assistans av Björköpastorn.

I början arbetade syföreningen för att få medel till missionsbygget, sedan blev det olika verksamheter. Auktionerna var livliga tillställningar, som besöktes av mycket folk, icke minst sillarbetare, som Kalvsund hade många av på denna tiden. De besökte också gudstjänsterna, och man fick ofta öppna dörrarna till lilla salen för att få plats. Man bjöd ofta på kaffe, men då det ej fanns kokmöjligheter fick kaffet kokas i hemmen och bäras upp. Så småningom inreddes ett kök och kaffekoppar och kaffekittel inköptes. Ej heller fanns orgel till en början, men villiga armar bar familjen Wijks orgel uppför bergen till missionshuset.

Inropade varor vid Missions
auktionen den 28 april 1917

Albert Sklund

kaffe & tårter	2 kr.
" " "	2 "
saft & "	3 "
1 fökläde	8 " 50
saft & tårter	2 " 00
" " "	2 " 00
1 fökläde	7 " 00
	26 kr 50 öre

kvittens

E. Wigbe

Öckerö den 29 Decemb 1900

Wallsunds Missionsförening

till Herman Tillander

DEBET

som jag i bygget har en stor förlust vill jag härmed som hems uppgifver kostnaderna när nedan	
för virke som har utgått arbetslön	2343 20 635 00
frakt och diverse utgifter för uppföring i materialerna för takstige!	185 00 125 00 261 80
för maring och klänning för fernsaker samt glas för sågspån	145 00 240 00 38 00

alt framar 3973 00

Således en förlust i kr. 473.
 Som Herr Björk lovade mig ersättning
 i förlusten varföre jag är mycket tacksam
 jag sänder då härmed uppgifter för
 och kostnaderna äro för det hela
 jag vill mycket väl att jag ännu
 har att föreläsa när än den i andra
 räkningen uppgifven äro i kr. 170
 vilka då kr. 303 får bli i obet
 gästtacke om ni vill hjälpa mig
 med

Olaf af Snickersfalt
 Herman Tillander

29/12/1900
 H. Tillander

År 1917 utbröt en väckelse i församlingen. 20 nya medlemmar upptogs och församlingen ökade från 14 till 34. Största antalet medlemmar som församlingen haft var 35 medlemmar. År 1981 avled den sista medlemmen på Kalvsund, Emma Johansson.

Många gick också ifrån församlingen och övergick till pingströrelsen. Sammanlagt 13 personer lämnade under 4 år församlingen, och det blev en hård kamp om själarna. *"Allt galet kommer från Amerika"*, var det någon som sa. *"Ja, till och med pingstvännerna"*, blev svaret. Ett annat talesätt var: *"I Missionshuset där gråter dom, i Betel där skrattar dom"*. Det kunde också bli besvärligt inom familjerna då den ena parten tillhörde Betel och den andra Missionsförsamlingen. Under senare år rådde ett gott förhållande mellan de båda församlingarna på ön, och man besökte varandras möten.

År 1949 fick Öckerö Missionsförsamling egen pastor, som också betjänade Rörö och Kalvsund.

En av församlingens medlemmar, Bertil Carmesund, har utbildat sig till pastor inom Missionsförbundet. Han var församlingens yngsta medlem, och dotterson till pionjären O. Gillström. Han jordfäste år 1964 en av församlingens medlemmar, Sigrid Olsson, i Missionshuset. Annars användes lokalen vid begravningar som samlingssal för minnestund och kaffedrickning, och själva jordfästningen förrättades i kyrkan på Öckerö eller vid graven.

Systrarna Signe och Hildur Wijk testamenterade en del av sina tillgångar till Missionsförsamlingen, och deras hus ombyggdes så att den fick en gudstjänstlokal. Där förekommer också scoutverksamhet. Missionshuset såldes för 14 000 kr.

Frälsningsarmén har besökt Kalvsunds Missionshus och hållit gudstjänst där vid flera tillfälle. Första besöket på ön var redan 1899. Det var l:a kåren på Allégatan som var här. Detta möte har dock hållits i ett hem.

Kalvsunds Fria Församling

Kalvsunds Fria Församling bildades 7 februari 1925 i närvaro av 19 personer samtliga vuxendöpta. Till föreståndare valdes Gustaf Andersson. Viktor Kronberg valdes till diakon, sekreterare blev Olof Olsson och kassör John Samuelsson. Närvarande var också Nils Ramselius en f.d. kyrkoherde i Svenska Kyrkan, som förrättade invigningen med liturgi.

Församlingen bildades av personer, som brutit sig ur missionsförsamlingen på ön. De hade varit på Hönö och lyssnat på pingstvännerna där, och de lät även döpa sig på Hönö.

Många hårda ord yttrades över dem som bröt sig ut ur missionsförsamlingen och otroliga är de historier som berättades om vad pingstvännerna hade för sig på sina möten. Fientligheten mildrades med åren och det talades t.o.m. om att slå ihop de båda församlingarna på ön, men några medlemmar höll stenhårt på sitt, och så fick sammanslagningen vara.

Nuvarande Betelkapellet inköptes av kommunen 1925. Huset hade tidigare tillhört Karl ("Rössla-Kalle") och Sofia Ludwigsson.

Predikanter kallades från olika platser och betalades med 10 kr samt mat och logi. Församlingsmedlemmarna turades om att härbärgera dem.

Många icke medlemmar infann sig på mötena, både för att lyssna och för att föra bus. Det fnissades ofta på sista bänk och predikanten fann sig ibland nödsakad att särskilt förmana syndarna att bättra sig. En gång plockade en pojke mössan full av tändstickor på framförsittande dam så att hon såg ut som en igelkott.

I början på 1950-talet gick en del unga pojkar med i församlingen och en blåsorkester bildades under ledning av Erik Ulke, en musiker från symfoniorkestern i Göteborg. Efter några år tröttnade pojkarna och den interna musiken tystnade.

Numera tillhör Kalvsunds Fria Församling Smyrnaförsamlingen i Göteborg, då medlemmarna är för få för att kunna hålla verksamheten igång och kapellet i skick.

Brev

I
Kalvsund den 3/5 1931

Min snälle bror
Arnold nu skriver
jag att det har hänt
mycket här, på Kalvsund
Och det märkvärdigaste
är, att tullarna har
tagit Bremers räser,
och den ~~en~~ har liggat
här nere vid tullbryggan
och hans eka har de och
så tagit och i fredags
körde de baten till

Brev till "Snälla bror Arnold från brodern Morgan", den 3 maj 1931

II

stan och där ligger
den ännu. I båten var
det en bilmotor. Den
läg vid Långrens brygga.
Första maj sålde jag
majblommor jag sålde
mest här på Kalvsund
och på Gröta sålde Iva
mest. Och på samma
dag var jag och åkte
häst på Gröta det var
på Arnolds häst, och när
Tore, Vimar och jag
satt på ramlade vi

III

mer, men sedan gick
vi upp. Vi ramlade av
ty hästen rusade sig.
~~da blev vi så rädda~~
~~att~~ Vi var till Sjöborge
och där såg vi en spring-
källa som han hade. Nu
skriver jag inte mer
ty du skrev inte mycket
mer.

Morgan

Göteborg den 2/4 1921.

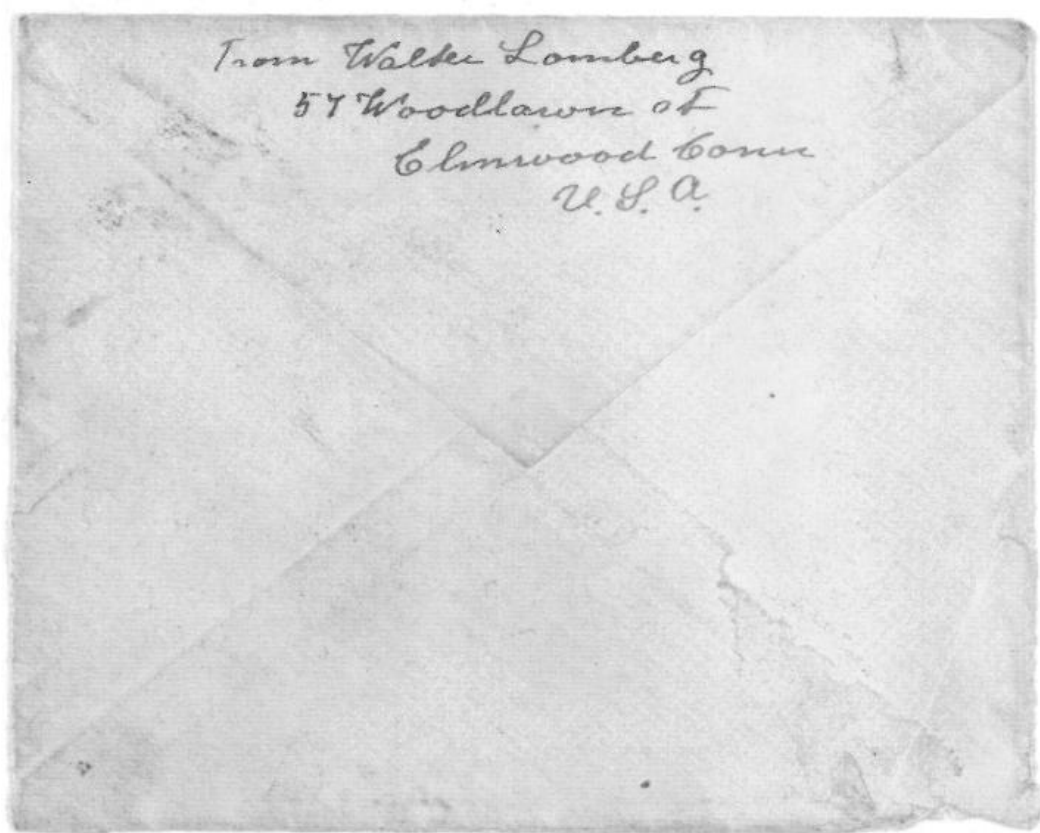
Min Kära Lilla Syster!

Hjärtlig tack för ditt brev
Hur mår du om dagarna
bra hoppas jag. Ja är ju
så vida borta fick ju upp
litt blod för en vecka
sedan men det är väl
inte så farligt det är ju
så vanligt nu. Har just
nu varit ett litet slag i
skogen ~~ett slag~~ nu i kväll,
kan ej gå ut om dagarna
för jag får ju aldrig min
Dräckt för den blir näg
aldrig färdigt Skall gå

Brev till "Min Kära Lilla Syster!" från din lilla syster Annie, den 2 april 1921

efter mitt tryg i morron
kvällen. Det är inget roligt
att gå hemna när man
inte kan arbeta så man
kan betala sin mat själv
Jag är så glad att du
min lilla syster inte
var sjuk jag hoppas att
ingen utav de andra utav
våra blir sjuka för det
är inte roligt det är nog att
det är jag jag har ju inte
haft så ~~ljusa~~ ^{i framtiden} framtid för-
hoppningar som kanske ni
har. Jag är snart inte
noga hur det går för det
är allting frärgigt Lillie
kommer hit ibland men
om söndagarna kan på
Hälsöunda

Ja har ju inget att
skriva för det är ju det
gamla vanliga. Hur har
du det med din lille man
han är ju hors dig ibland
Det är väl roligt att ha
en liten vän. Min han
blev rädd för mig han av-
dunsta prisis när jag
blev sjuk. Du kanske inte
har hört att jag har haft
en älskeming på vägen jag
äckså. Nu får jag sluta
hoppas att du svarar snart
Det är så roligt att få
brev från dig. Mamma
hälsar så hjärtligt till dig
Hälsa nu så gott från ~~dig~~
mig till din lille man samt
alla övriga där uppe från
din lilla syster Annie

Brev till "Minn käre far" från Helga Lamberg i USA, den 7 april 1933

har ju fått ny ledare, som vi
alla tro är bättre än den
andre, för den dag då inte till
mycket det blev ju sämre i
stället för bättre. Ja ni läser nog
om de där hemma, i dag har
di fått ~~en~~ rättighet att sälja
så så nu blir de väl luft i luckan
på många ställen, de starka
kommer nog snart efter, så
slipper di att smyga med
eländet för de är ju di som
skall ha de om di så skall ståt
alldrig där. Walter har arbetat
ännu, och har bra betalt, nu de
sista kom han tillbaka till
sin gamle förmän och han
betalar sina arbetare bra, så
han har varit nöjd i belåten
med sin värd, bara de nu vara
en tid. Minni skrev om
mordet på Harsbad ja vi har
läst om de, de var väl rätt fört
då är ju synd om honom nu

män det kunde jag inte vara
 en god präst i från början.
 Vett gäppta att de var Anna
 Brulins präst Gustav Brulin
 var hans morfar Jag kommer
 så väl i hög Anton Brulin,
 när som jag gick i skolan, jag
 var inte stor män mins då
 så väl när han var inne hos
 Petronälla och kläde henne
 så hon skrek så vi kunde höra
 det inne i skolan, vi hade ju
 inte bättre vett, uttan vi tyckte
 de var roligt. Jag kommer i hög
 att jag såg Kuni Stark när jag
 var i Charstrand hennes mamma
 dog under tiden jag var där, så
 hon hushålla för fadern och
 en bröder, hennes far såg på
 och snällt utt honom tycker
 jag de är synd om, gammal
 och fått sådant elände på gamle
 dar. Ja nu har Walter börjat med
 sitt värbete han tycker inte
 om de.

Hållt skrivet i 1840 och önska
 från alla kyrkor i närheten

mycket. Idar är nog de säll att
han reste bak lutt, han går nu
bara i väntan på att få säga
så han kan komma sig hem
igen, men de är svårt nog
i disse dåliga tider jag sänder
bå till jagga för att göra ett.
lite kalas på mors födelsedag
där är ju snart jag skulle så
jämna vilja göra mycket mer
om jag bara kunde, men de
blir nog snart bättre. Där banken
vi hade våra grängar i är stängd
och kommer inte till att nygna
mer, di har vist oregelbundet bort
di måste av vad folk hade där
de måste fattiga, som går nu
och svälter för att di inte kan
gå vad som till hör där och som
di här har arbetat i, skulle
inte sådana storgubbar ha straf
om en fattig tar i kakka bröd
så får han fängelse men sådana
stortjuvar skall gå lösa, jo vad
är rättvisan? Jag får nu sluta för
denna gång med många hälsningar
från alla till er alla från oss. Helene

HEMBYGDSPROJEKTET UTGER
FÖLJANDE RAPPORTER

- 1 RÖRÖ
- 2 HYPPELN
- 3 KNIPPLA
- 4 BJÖRKÖ
- 5 KALVSUND
- 6 GRÖTÖ
- 7 FOTÖ
- 8 HÖNÖ
- 9 ÖCKERÖ
- 10 HÄLSÖ

Utgivare:
ÖCKERÖ KULTURNÄMND
Tel. 031-96 90 80